

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

A 709

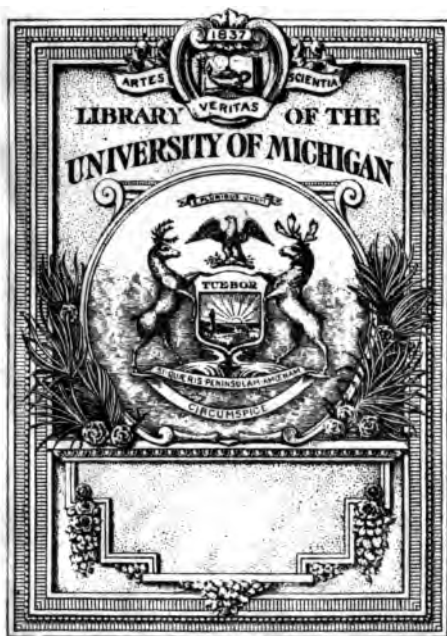
U $\frac{3}{3}$

BX
5455
.U87
V6

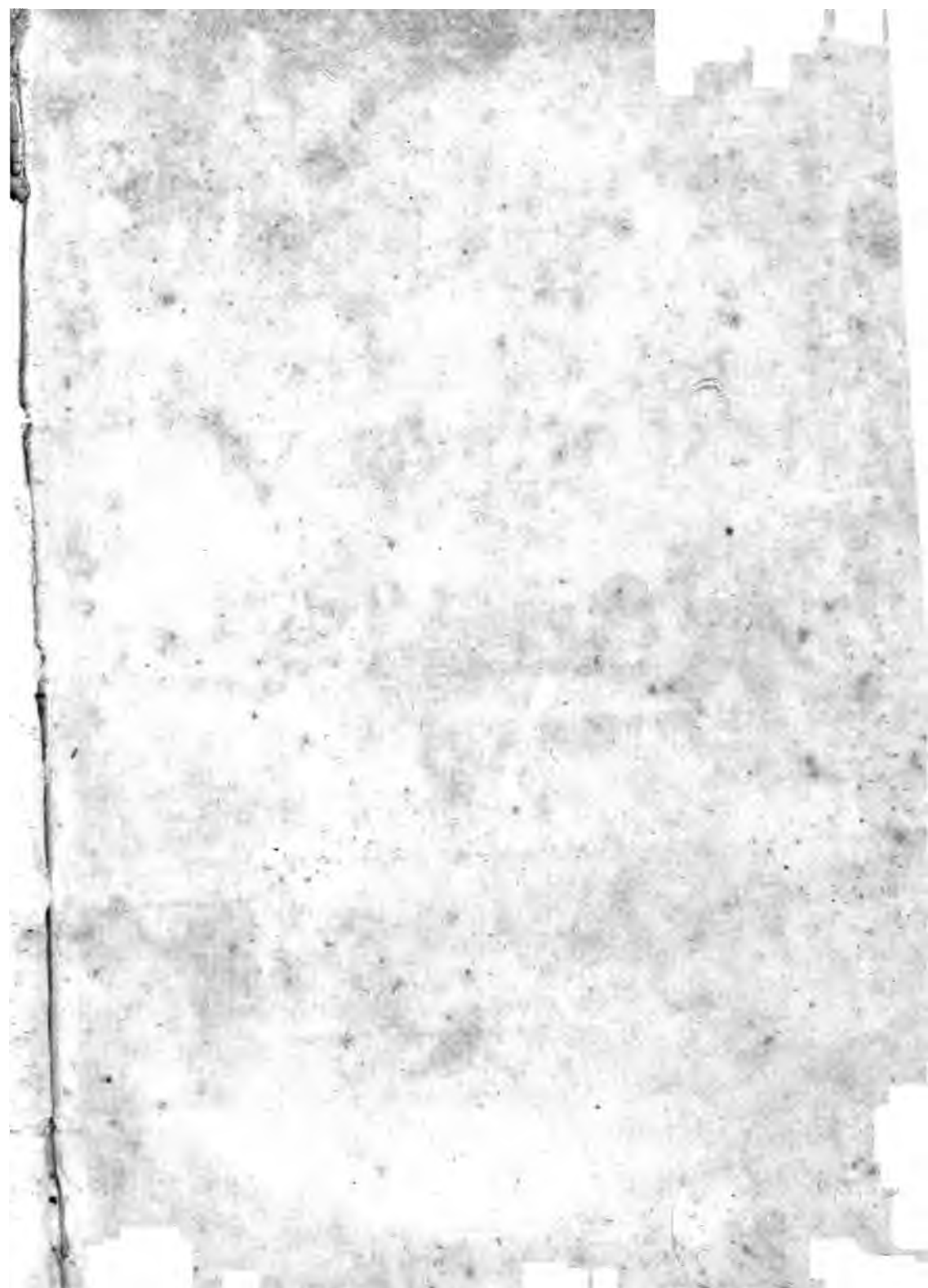
A 461882 DUPL

2pi tu m. Hibernica.

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

170
B
R3

VSSERII

EPISTOLÆ

HIBERNICÆ.

Ussher, James, 1581-1656

VETERV
EPISTOLARVM
HIBERNICARVM
SYLLOGE;

Quæ partim ab Hibernis, partim ad Hibernos,
de Hibernis vel rebus Hibernicis sunt
conscriptæ.

IACOBVS VSSERI
ARMACHANVS Archiepiscopus
Collegit & Recensuit.

Epistolarum seriem proxima post præfationem pagina demo

PARISIIS,
Ex Officinâ LVD. BILLAINE, in Palatio Regio.

M. DC. LXV.

10

BX
5455
287
V6

NOBILISS. AC DOCTISS. VIR.

D. D.

ANT. VION. D. D'EROV

VENERANDÆ ANTIQVITATIS
AMATORI, FAVTORI, ILLVSTRAT

QVI

RECONDITOS HISTORIÆ NOSTRÆ THESA
ET CÆTERA BONARVM LITTERARV
MONIMENTA,

A TINEIS ET BLATTIS INDEFESSO LA
VINDICATA, ERVIT,

AC DOCTIS QVIBVSCVNQVE
INDIGITAT, COMMVNICAT.

HANC

VETERVM EPISTOLARVM HIBERNICA
COLLECTIONEM

OLIM A DOCTISSIMO VSSERIO EDI
ET

NVNC ITERATO PRELO IN GALLIIS PRI
PRODEVNTEM

grati animi *Μνημόσυνον*

O. D. C.

LVD. BILLAINE. Typogr. ac Bibliog. Par

331003

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

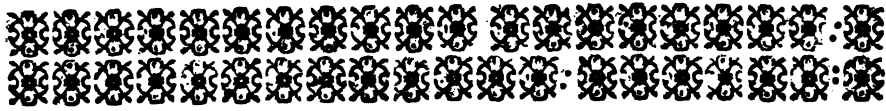
196

197

198

199

200

IACOBVS

ARMACHANVS

Lectori S.

*V*antum ad fidem rerum conferat Epistolarum proprijs temporibus scriptarum diligens inspectio; cum ex aliorum Annalium, tum ex Historia Augusta scriptorum lectione, compertum habent eruditi. Hinc ego patriarum antiquitatum, Ecclesiasticarum praesertim, penitus cognoscendarum studio ductus; ut Sedulij nostri epistolas (quas intra CXL. proximos annos adhuc extitisse, ex Io. Trithemio intellexeram) alicunde nanciscerer, operam in primis dedi. Verum quum neque illius, neque unius alicujus à Veterum illorum numero, justum aliquod hujus argumenti volumen adipisci possem: ad d. d. r. e. g. v. m. conuersus, quicquid sparsim inter chartulas meas ejus generis à v. d. o. m. reperire potui, addito ex libris editis supplemento, in unum literarum fasciculum conjeci. Vnde jam, pro unius alicujus aut alterius libris singularibus, multorum & diversis sibi atatibus succedentium disjecta tabula, uno veluti intuitu conspiciendas sese offerunt: ex quarum consideratione, quantum seu in pietate seu in doctrinâ seculum quodque vel profecerit vel defecerit, licebit animadvertere. Neque enim tam hâc spectandum, quid quisque loqui semper debeat; quàm quid quâque atate homines dicere assueverint.

*I*d autem cum primis memorabile est, quod in XXX. Epistolâ prodit Aldhelmus, de exteris ad capessendum ingenij cultum cateruatim in Hiberniam confluentibus: quia ab illo ut Paradisus quidam aut novus Circulus lacteus depingitur; discentium opulans vernansq; pascuosâ numerositate lectorum, quemadmodum poli cardines astriferis micantium ornantur vibraminibus siderum. Eò pertinet & Bede ille locus. *Histor. Ecclesiastic. lib. 3. cap. 27.* Erant in Hiberniâ multi nobilium simul & mediocrium de gente Anglorum; qui tempore Finani & Colmani Episcoporum, relicta insulâ patriâ vel divini

P R Æ F A T I O.

lectionis vel continentioris vitæ gratiâ illò secesserant. Et quidam quidem mox se monasticæ conuersioni fideliter mancipauerunt: alij magis circumeundo per cellas magistrorum lectioni operam dare gaudebant. Quos omnes Scoti libentissimè suscipientes, victum eis quotidianum sine pretio, libros quoque ad legendum, & magisterium gratuitum præbere curabant. *Vt hys temporibus verissimum fuerit, quod de eadem Hiberniâ alibi pronuntiat idem:*

a Bed. lib. Hist. Eccl. cap. 26. quam eandem historiam, libro 1. de gestis Regum Angl. cap. 3. Guilielmus Malmesburiensis enarrans, *Hibernense genus hominum innocens genuinâ simplicitate, nil unquam mali molens, appellat.*
b Bed. lib. 3. cap. 7. Id. ibid. cap. 27. d Id. in Carm. de Vita S. Guthberti, cap. 11.

a gentem fuisse innoxiam, & nationi Anglorum semper amicissimâ.

Huc etiam spectat, quod de Agilberto Gallo, Occidentalium Saxonum primum, deinde Parisiæ civitatis Episcopo, apud eundem Bedam legitimus. b *Legendarum gratiâ scripturarum in Hiberniâ non paruo tempore demoratus est. & de Ædilvino: i Hiberniam gratiâ legendi adiit, & benè instructus patriam rediit, atque Episcopus in provinciâ Lindissi factus, multo Ecclesiam tempore nobilissimè rexit. & de Alfrido Nordanhumborum Rege.*

d Scottorum qui tùm versatus incolâ terris,

Cœlestem intento spirabar corde sophiam.

Nam patriæ fines & dulcia liquerat arva;

Sedulus ut Domini mysteria disceret exul.

In Hiberniam siquidem secedens (ut libro 1. de gestis Regum Anglorum refert Guilielmus Malmesburiensis) ibique magno otio literis imbutus, omni Philosophiâ composuerat animum.

Albinus quoque qui & Alcuinus (cujus est ad Colcum lectorem in Scotiâ sive Hiberniâ, XVII. 1. Epistola) de VVillibrordo Vltrajectino Archiepiscopo, qui Bataros, Frisios & Antuerpienses ad fidem Christi convertit, ita scribit. Quia in Hiberniâ scholasticam eruditionem viguisse audivit, etiam quorundam sanctorum virorum, famâ narrante, conuersione incitatus, & præcipuè beatissimi patris & Episcopi Egberti, qui cognomento sanctus vocabatur, necnon & VVicberti venerabilis viri & sacerdotis Dei (quorum uterque ob cœlestis patriæ amorem, domo, patriâ, cognationeque relicta, Hiberniam secessit, ibique dulcissimos supernæ contemplationis fructus seculo nudus, Deo plenus, solitariâ quotidie hauriebat conuersione:) horum beatus adolescens æmulari cupiens religionem, cum connentiâ sui Abbatis & fratrum, in Hiberniam veloci cursu contendit, prædictorum patrum se familiaritati coniungens; quatenus, ceu prudentissima apis, ex eorum propinquitate mellifluos pietatis carperet flores, & in sui pectoris alveario

PRÆFATIO.

veario dulcissimos virtutum favos construeret. Ibi que duodecim annos inter eximios simul piæ religionis & sacræ lectionis magistros, futurus multorum populorum prædicator, erudiebatur. *Hæc in primo de vitâ VVilibrordi libro, Alcuinus: & in secundi initio.*

Venerat occiduis quidam de finibus orbis,
Vir virtute potens, divino plenus amore,
Ore sagax, & mente vigil, & fervidus actu;
Ad te, temporibus Pippini, Francia felix:
Quem tibi jam genuit foecunda Brita mater,
Docta que nutrit studijs sed Hibernia iacris;
Nomine VVilbrordus.

etque iterum in 33. capitulo:

Vt dudum cecini, foecunda Britannia mater,
Patria Scottorum clara magistra fuit.

Vbi doctam Hiberniam, & claram Scottorum patriam. Caroli Magni temporibus eandem fuisse habitam, non obscure indicat. Ut quod de suâ cecinit e Poëta optimus, de nostrâ Scotiâ multo rectius possit usurpari.

Hæc quoq; cum Latium quateret Mars barbarus orbem,
Sola propè expulsis fuit hospita terra Camœnis.
Hinc Sophiæ Graiæ, Sophiæ decreta Latinæ,
Doctoresq; rudis formatoresque iuventæ
Carolus ad Celtas traduxit.

Nam ex Hiberniâ traductos fuisse Doctores istos, luculenter confirmat, qui vitam magni Caroli LXX. circiter post mortem ipsius annis scripsit, Noikerus Balbulus Sangallensis monachus, narrationis suæ hinc ducto principio.

Omnipotens* Regum dispositor, ordinatorque regnorum & temporum, cum illius admirandæ statuæ pedes ferreos vel testaceos comminisset in Romanis; alterius non minus admirabilis statuæ caput aureum per illustrem Carolum erexit in Francis. Qui cum in occiduis mundi partibus solus regnare cœpisset, & studia verarum ubiq; propemodum essent in oblivione; contigit duos Sco. Ns de Hiberniâ cum mercatoribus Britannis ad littus Galliæ devenire, viros & in secularibus & in sacris scripturis incomparabiliter eruditos. Qui cum nihil ostenderent venale, ad convenientes emendi gratiâ turbas clamare solebant: Si quis sapientiæ cupidus est, veniat ad nos, & accipiat eam; nam venalis

P R Æ F A T I O.

est apud nos. Quam tamen venalem se habere professi sunt, quia populum non gratuita, sed venalia mercari viderunt: ut sic vel sapientia, sicut cæteris rebus coëmendis, eos incitarent; vel (sicut sequentia comprobant) per tale præconium in admirationem verterent & stuporem. Deniq; tam diu clamata sunt ista, donec ab admirantibus, vel insanos illos putantibus, ad aures Caroli Regis, semper amatoris & cupidissimi sapientia, perlata fuissent. Qui sub omni celeritate ad suam eos præsentiam evocatos interrogavit; si verè, ut ipse famâ comperit, sapientiam secum haberent. Qui dixerunt: Et habemus eam, & in nomine Domini dignè quaerentibus dare parati sumus. Qui cum inquisisset ab illis, quid pro ipsâ peterent, responderunt: Loca tantùm opportuna, & animas ingeniosas, & sine quibus peregrinatio transigi non potest, alimenta & quibus regamur. Quibus ille perceptis, ingenti gaudio repletus, primùm quidem apud se utrumq; parvo tempore tenuit. Postea verò, cum ad expeditiones bellicas urgeretur, unum eorum nomine *CLEMENTEM* in Galliâ residere præcepit: cui & pueros nobilissimos, mediocres, & infimos, satis multos commendavit; & eis, prout necessarium habuerant, victualia ministrari præcepit, habitaculis opportunis ad habitandum deputatis. Alterum verò nomine *ALBINVM* in Italiam direxit: cui & monasterium S. Augustini juxta Ticinensem urbem delegavit; ut illuc ad eum qui voluissent, ad discendum congregati potuissent. Audito autem Albinus de natione Anglorum, quàm gratanter sapientes viros religiosissimus Regum Carolus susciperet, conscensâ navi venit ad eum. *& quæ sequuntur.*

Eadem ipsa ex Chronicis Metropolis Arelatensis producunt f alij: quos Ioannes Rossus VVarovicensis secutus, in libro de Regibus ita rem narrat. Florentibus his diebus in Hiberniâ studijs liberalibus præ cæteris regnis, contigit duos Scotos monachos de Hiberniâ cum mercatoribus Britannicis ad littus Gallia devenire. & post. Cum Rex Carolus responsum duorum monachorum Hibernensium audisset; repletus gaudio, ambos secum retinuit. Tandem unum eorum nomine Clementem, in Galliâ Parisiæ residere fecit. Hic verò Clemente Antisiodorensi Episcopo, atq; illo Bonifacj Maguntini antagonista (cujus in XV. Epistolâ fit mentio) & atate posterior & inferior officio; Clemens Scotus ille fuit, ad quem à Ratgerio Fuldensi Abbate Modestus & Candidus, cum alijs, Grammaticæ studendi gratiâ,

f Vincent.
Specul. hi-
storial. lib.
23. cap. 173.
& Antonin.
Chronic.
tit. 14. cap.
4. §. 12.

PRÆFATIO.

in antiquo Abbatum Cœnobij illius Indice g missus fuisse legitur. Eiusdem g Grammatica quadam Collectanea à Melch. Goldasto h citantur: neque alius videtur esse Clemens, Vitæ Caroli Magni exarator, in Catalogo aucthorum, quorum testimonia à VVolfango Lazio in Commentarijs Reipublicæ Romanae producuntur, nominatus. Socium autem illi Albinum, apud Italos in urbe Ticinensi sive Papiensi à rege Carolo collocatum, ab Albino Anglo in loco jam citato clarè separat Neikerus: neq; alium Ioannem illum Albinum esse existimaverim, cui Rhetorica præcepta inscripta vidisse se testatur i Georgius Buchananus, quæ Albino Flacco sive Alcuino vulgò tribuuntur.

Neq; prætermittendum est Guil. Camdeni, viri eruditissimi & candidissimi, præclarum hîc testimonium: k Anglo-Saxones nostri illâ ætate, in Hiberniam tanquàm ad bonarum literarum mercaturam undique confluxerunt: unde de viris sanctis sæpissimè in nostris scriptoribus legitur: Amandatus est ad disciplinam in Hiberniam. Similia quoque in Cambro-Britannicorum Sanctorum Vitis subinde occurrunt: quibus etiam, de Marco & Sulgeno Britannis, ista visum est adijcere. Sic enim in extremo libri 1. de miraculis S. Germani Capitulo, Ericus Antistodorenسيس de Marco scribit. Qui natione Britto, educatus verò in Hiberniâ, post longa Pontificalis sanctitatis exercitia, ultroneam sibi peregrinationem indixit. Sic traductus in Franciam, pijsimique regis Caroli (illius nempe qui Calvus est dictus) munificentiâ illectus, apud beatorum Medardi & Sebastiani cœnobium anachoriticam exercet vitam; singularis nostro tempore unicæ philosophus sanctitatis. De Sulgeno qui sub annum 1070. Episcopus Menevensis fuit, ipsius filius Ioannes hunc in modum cecinit.

Exemplo patrum, commotus amore legendi

Ivit ad Hibernos Sophiâ, mirabile, claros.

Sed cum jam cimbâ voluisset adire relictus

Famosam gentem scripturis atque magistris:

Appulit ad Patriam, ventorum flatibus actus,

Nomine quam noto perhibent Albania longè.

Ac remoratus ibi certè tum quinque per annos

Indefessus agit votum, &c.

His ita digestis Scotorum visitat arva:

Ac mox scripturas multo meditamine sacras,

Legis divinæ scrutatur sæpè retractans.

Ast ibi per denos* tricens jam placidus annos

PRÆFATIO.

Congregat immensam pretioso ponderé massam;
 Protinùs argutâ thesaurum mente recondens.
 Post hæc ad Patriam rameans jam dogmate clarus
 Venit, & inventum multis jam dividit aurum;
 Proficiens cunctis discentibus undique circum.
 Reges, quem populi, Cleri, cunctique coloni,
 Omnes unanimes venerantur mente serenâ.

l Girald.
 Cambrenf.
 Topo-
 graph. Hi-
 bern. di-
 stinct. 3.
 cap. 37. 42.
 46. locce-
 lin. in Vitâ
 Patricij,
 cap. 175. &
 186.

In quo Carmine, tria ista notanda veniunt. I. Sulgenum legendi causâ, exêplo patrum Hiberniam adire voluisse: quod more majorum hoc ab illo factum fuisse ostendit. II. Tamesi l Norvagienses grassatores nono post Christum seculo, duce Turgesio, insulam hanc per annos XXX. occupantes, Ecclesias ferè omnes atque libros incendio consumpserint: revixisse tamen bonarum literarum studia, & seculo adhuc undecimo habitam fuisse Hiberniam (ut in vitâ Florentij loquitur Franciscus Guillimannus) virorum sanctissimorum doctissimorumque officinam. III. Ad illa ipsa usque tempora Hibernos nostros καὶ Ἰρλανδοῦ Scotorum nomen retinuisse. Narrat enim hic Iohannes, patri suo fuisse propositum, studendi gratiâ, Hiberniam petere: sed navigio, quo veetus illò pervenire cogitaverat, adversis ventis actò, ad Albaniam appulisse; ibidemque quinquennij factâ morâ, Scotorum demùm arva invisisse, atque illis X. vel XIII. annos sacrarum Scripturarum lectioni impendisse.

m Epist.
 Decret.
 edit. Ro-
 mæ, tom. 2.
 epist. 2.
 n Bonifac.
 epist. 131.
 o Lup. in
 Vitâ VVig-
 bercti,
 cap. 24.
 p Io Tri-
 them, de vi-
 ris illustr.
 Ord. Bene-
 dicti, lib. 4.
 cap. 190.
 Vid. & lib.
 3. cap. 267.

Hac ex innumeris paucula, ad Epistola XIII. illustrationem, proferre visum fuit. In cateris si quid obscuri sit, quod ex temporis historia lumen aliquod desideret; ei facem, ex vetere memoriâ comparatam, præferre conati sumus. Id tantùm jam monendum: exijs qua ab alijs antehac sunt edita, plures epistolas hic addi potuisse. & illam nominatim, qua anno 742. à Papa Zacharia ad VVittam vel VVittanum scripta, inter in Romanorum Pontificum & n Bonifacij Moguntini epistolas excusa prostat. Qui enim Saxónico nomine Witanus sive Whitus dictus est, à o Lupo Servato & alijs Latino vocabulo, Albinus eodem sensu est appellatus: is ipse, qui egressus de Hiberniâ (ut notat p Thritemius) prædicationis causâ venit in Thuringiam; ubi à Bonifacio primus Barbareva sive Buraburgensis ecclesia Episcopus est constitutus. In oppido enim Buraburg iuxta frizlar, sedi Episcopali post suum recessum ordinavit Episcopum Albinum discipulum suum Hiberniensem, monasterij urbis Monachum: cuius festum agitur VII. Kalend. Nouembris. quemadmodum ex M S. suo retulit Nicol. Serarius, rerum Moguntiacarum lib. 3. notat. 29.

PRÆFATIO.

Ex ineditis verò plurima sunt epistola, quas omni licet adhibita diligentia, consequi nequivimus: inter quas & Regum nostrorum illæ sunt, de quibus in Caroli Magni vita Eginhardus. Scotorum reges sic habuit ad suam voluntatem per suam munificentiam inclinatos, ut eum nunquam aliter quàm Dominum, seque subditos & servos ejus pronuntiarent. Extant Epistolæ ab ijs ad eum missæ, quibus huiusmodi affectus eorum erga illum indicatur. Sed has, & ejus generis alias, illis qui in transmarinis partibus degunt è tenebris eruendas relinquimus: earum quas domi reperire potuimus editione hac tempore contenti.

SERIES EPISTOLARVM

Q V Æ

IN HAC SYLLOGE CONTINENTVR.

- EPIST. **G**regorij I. Romani Pontificis, ad Episcopos Hi-
I. berna, pag. 1.
II. Ejusdem Gregorij, ad Quirinum Episcopum, 2
III. S. Columbani Hiberni, 4
IV. Ejusdem Colombani, Rhythmica, 6
V. Ejusdem Columbani ad Hunaldum, 7
VI. Ejusdem Columbani, ad Fedolium, 10
VII. Laurentij Dorobernensis Archiepiscopi, ad Scotos,
Hibernia incolas, 11
VIII. S. Livini Episcopi & Martyris, ad Florbertum Abba-
tem Monasterij S. Bavonis, 12
IX. Romani Cleri, ad Clerum Hibernicum, 15
X. S. Galli Hiberni, ad Desiderij Caducensem Episcopum, 16
XI. Cumani Hiberni, ad Segienum Huensem Abbatem de
Controversia Pascali, 17
XII. Scoti cujusdam anonymi, ad Aldhelmum Malmesbu-
riensem Abbatem, 24
XIII. Aldhelmi Malmesburiensis Abbatis, ad Eahfridum ex
Hibernia in patriam reversum, 26
XIV. Adamnani Huenfis Monasterij Abbatis, 29
XV. Bonifacij Moguntini Archiepiscopi, ad Zachariam Ro-
manum Pontificem de causa Aldeberti Galli &
Clementis Scoti, 31
XVI. Zachariae Romani Pontificis, ad Bonifacium: de causa
Virgilij, Hiberni & Sidonij, 33
XVII. Ejusdem Zachariae, ad Bonifacium; de alijs quaestionibus

SERIES EPISTOLARVM.

	<i>ab eodem Virgilio & Sampſone Scoromotis,</i>	34
XVIII.	<i>Albini Magiſtri, ad Colcum lectorem in Scotiâ,</i>	36
XIX.	<i>Claudij Scoti Presbyteri, ad Iuſtum Abbatem,</i>	37
XX.	<i>Ejuſdem Claudij, ad Duſterannum Abbatem,</i>	38
XXI.	<i>Gildæ, ad Rabanum Monachum,</i>	39
XXII.	<i>Ioannis Scoti Erigene, ad Carolum Caluum,</i>	40
XXIII.	<i>Ejuſdem Ioannis, ad eundem Carolum,</i>	41
XXIV.	<i>Anaſtaſij Romane Eccleſiæ Bibliothecarij, ad eundem Regem Carolum,</i>	45
XXV.	<i>Dublinienſium, ad Lanfrancum Cantuarienſem Archiepiſcopum,</i>	48
XXVI.	<i>Lanfranci Cantuarienſis Archiepiſcopi, ad Gothricum Regem Dubliniæ,</i>	48
XXVII.	<i>Ejuſdem Lanfranci, ad Terdeluacuum Hiberniæ Regem,</i>	50
XXVIII.	<i>Ejuſdem Lanfranci ad Domnaldum Hiberniæ Epifcopum,</i>	51
XXIX.	<i>Gregorij VII. Romani Pontificis, ad Hibernos,</i>	53
XXX.	<i>Gilleberti Lunicenſis Epifcopi, ad Epifcopos Hiberniæ, de uſu Eccleſiaſtico,</i>	54
	<i>Gillebertus Lunicenſis Epifcopus, de Statu Eccleſiæ,</i>	55
XXXI.	<i>Ejuſdem Gilleberti, ad Anſelmum Cantuarienſem Archiepiſcopum,</i>	61
XXXII.	<i>Anſelmi Cantuarienſis Archiepiſcopi, ad eundem Gillebertum,</i>	61
XXXIII.	<i>Ejuſdem Anſelmi, ad Epifcopos Hiberniæ,</i>	62
XXXIV.	<i>Watefordienſium; ad Anſelmum Cantuarienſem Archiepiſcopum,</i>	64
XXXV.	<i>Anſelmi Cantuarienſis Archiepiſcopi, ad Mariardachum Hiberniæ Regem,</i>	65
XXXVI.	<i>Ejuſdem ad eundem,</i>	66

SERIES EPISTOLARVM.

- XXXVII. *Murchardachi Hiberniæ Regis, ad Anselmum
Cantuariensem Archiepiscopum,* 68
- XXXVIII. *Anselmi Cantuariensis Archiepiscopi ad Malchum
Waterfodiensem Episcopum,* 68
- XXXIX. *Ejusdem, ad Samuëlem Dubliniensem Episcopum,* 69
- XL. *Dubliniensium, ad Radulphum Cantuariensem Ar-
chiepiscopum,* 70
- XLI. *Henrici I. Anglorum Regis, ad eundem Radulphum,* 71
- XLII. *Bernardi Clarevallensis Abbatis, ad Malachiam Hi-
berniæ Episcopum,* 72
- XLIII. *Ejusdem, ad eundem,* 73
- XLIV. *Ejusdem, ad eundem,* 74
- XLV. *Ejusdem, ad Hibernienses fratres,* 76
- XLVI. *Adriani IV. Pontificis Romani, ad Henricum II.
Anglorum Regem,* 78
- XLVII. *Alexandri III. Pontificis Romani, ad eundem,* 80
- XLVIII. *Ejusdem Alexandri, ad Laurentium Dublinensem
Archiepiscopum,* 81
- XLIX. *Giraldi Barrij Cambrensis, ad Guilielmum Verum
Herefordensem Episcopum, De Mirabilibus
Hiberniæ,* 83
- L. *Ejusdem Giraldi Cambrensis in librum tertium Vatici-
num Prologus, qui adjectus est, vice, Appendicis,
ad duos ejusdem libros Vaticanæ Historiæ, de
Expugnatione Hiberniæ,* 85
- Professiones ab Ostmannorū in Hiberniâ Episcopis, ordinationis
sue tempore, Cantuariensibus Archiepiscopis factæ,* 88
- Ædgari Regis Anglorum Charta de Osvaldes-lavv,* 90

Vsserij recensiones quæ in fine Editionis Dubliniensis repo-
sita erant, singulis in hac Editione Epistolis subjectæ sunt, pro
Majori Lectorum commoditate.

VETERVM EPISTOLARVM HIBERNICARVM SYLLOGE.

GREGORII I. Romani Pontificis, ad Episcopos Hiberniæ. Epis.

Gregorius, Vniuersis Episcopis per Hiberniam.

SCRIPTA vestra summâ cum gratulatione suscepi: sed Anno
sti 5: erit in me uberior valdè lætitiâ, si mihi de vestrà contingerit reversione gaudere. Prima itaque Epistolæ vestræ frons gravem vos pati persecutionem innouit. Quæ quidem persecutio dum non rationabiliter sustinetur, nequaquam proficit ad salutem. Nam nulli fas est retributionem præmiorum expectare pro culpâ. Debetis enim scire (sicut beatus Cyprianus dixit) quia *Martyrem non facit pœna, sed causa.* Dum igitur ita sit, incongruum nimis est de eâ vos, quam dicitis, persecutione gloriari, per quam vos constat ad æterna præmia minimè provehi. Reducat ergo charitatem vestram tandem integritas fidei ad matrem, quæ vos generavit, Ecclesiam. Nulla vos animorum intentiõ à concordia unitate dissociet: nulla persuasio rependo vos à recto itinere defatiget. Nam in Synodo, in quâ de *Tribus capitulis* actum est, apertò liquet, nihil de fide convulsam esse, vel aliquatenus immutatum, sed (sicut scitis) de quibusdam illic solummodò personis est actitatum: quarum una, cujus scripta evidenter à rectitudine Catholicæ fidei deviant, non injustè damnata est.

Quod autem scribitis, quia ex illo tempore inter alias provincias maximè flagellatur Italia: non hoc ad eius debetis intorquere opprobrium quoniam scriptum est: *Quem diligit Dominus, castigat; flagellas* Heb *autem omnem filium quem recipit.* Si igitur ita est, ut dicitis; ex eo tempore magis dilecta est apud Deum & modis omnibus approbata, ex quo Domini sui meruit sustinere flagella. Quia verò non ita sit, quemadmodum vos in eius insultatione affirmare conamini, rationem attendite. Postquam recordandæ memoriæ *Vigilius* Papa in urbe regiâ constitutus,
Vlserij Epist. Hibern. A

contra *Theodoram* tunc Augustam & *Acephalos* damnationis promulgavit sententiam; tunc Romana urbs ab hostibus adita & captivata est. Ergo bonam causam habuerunt *Acephali*, & iniuste damnati sunt, post quorum damnationem talia contigerunt? Absit. Hoc enim nec nostrum quempiam, nec alios qui Catholicæ fidei mysteriis instituti sunt, vel dicere, vel aliquo modo confiteri convenit. His denique cognitis, ab hæc quandoque iam deliberatione recedite.

Vt igitur de *Tribus capitulis* animis vestris ablatâ dubietate, possit satisfactio abundanter infundi; librum quem ex hæc re sanctæ memoriæ decessor meus *Pelagius* Papa scripserat, vobis utile iudicavi transmittere. Quem si deposito voluntariæ defensionis studio, puro vigilantique corde sapius volueritis relegere; eum vos per omnia secuturos, & ad unitatem nostram reversuros nihilominus esse confido. Porro autem si, post huius libri lectionem, in eâ quæ estis volueritis deliberatione persistere; sine dubio non rationi operam, sed obstinationi vos dare monstratis. Vnde iterum habitâ locutione, charitatem vestram admoneo, ut quoniam (Deo suffragante) fidei nostræ integritas in causâ *Trium capitulorum* inviolata permansit; mentis tumore deposito, tanto citius ad matrem vestram, quæ filios suos expectat & invitat, Ecclesiam redeatis, quanto vos ab eâ quotidie expectari cognoscitis.

R E C E N S I O.

Ex Gregorij Registro; lib. 2. epist. 36. Indictione 10. qua anno era nostra Christiana 592 respondet.

EPIST. II.

Ejusdem GREGORII, ad *Quirinam* Episcopum.

Anno Christi 601.

Gregorius, Quirino Episcopo, & ceteris Episcopis in Hiberniâ Catholicis.

QVia charitati nil longè est; quos dividunt loca, jungat epistola. Lator itaque presentium ad Petri Apostolorum principis Ecclesiam veniens, fraternitatis vestrae se affervit ad nos epistolas accepisse, easque in Hierosolymorum urbe eum rebus quoque alijs perdidisse. In quibus, sicut ipse ait, studuistis inquirere, sacerdotes ac plebes quæ *Nestorianam* hæreseos errore confusæ sunt, cum ad matrem electorum omnium Catholicam Ecclesiam revertuntur, utrum baptizari debeant, an certè solius veræ fidei confessione ejusdem matris Ecclesiæ visceribus adjungi.

Et quidem ab antiquâ patrum institutione didicimus, ut qui apud hæresim in Trinitatis nomine baptizantur, cum ad sanctam Ecclesiam redeunt, aut unctione chrisimatis, aut impositione manus, aut solâ professione fidei ad sinum matris Ecclesiæ revocentur. Vnde *Arianos* per impositionem manus *Occidens*, per unctionem verò sancti chrisimatis ad ingressum sanctæ Ecclesiæ Catholicæ *Oriens* reformat. *Monophysitas* verò & alios ex solâ vera confessione recipit; quia sanctum Baptisma, quod sunt apud hæreticos consecuti, tunc in ois vires emundationis accipit,

HIBERNICARVM SYLLOGE.

cum vel illi per impositionem manus Spiritum sanctum acceperint, vel isti per professionem veræ fidei sanctæ & universalis Ecclesiæ visceribus fuerint uniti. Hi verò hæretici qui in Trinitatis nomine minimè baptizantur, sicut sunt * *Bonofiani & Cataphryges* (quia & illi Christum Domini- * al. num non credunt, & isti sanctum Spiritum perverso sensu esse quendam pravam hominem *Montanum* credunt, quorum similes multi sunt) & alij tales, cum ad sanctam Ecclesiam veniunt, baptizantur: quia baptismus non fuit, quod in errore positi in sanctæ Trinitatis nomine minimè perceperunt. Nec potest hoc ipsum baptismus dici iteratum; quod, sicut dictum est, in Trinitatis nomine non erat datum.

Nestoriani verò quia in sanctæ Trinitatis nomine baptizantur, sed eos Iudaicæ perfidiæ similes, incarnationem unigeniti non credentes, suæ hæreseos error obscurat, ad sanctam Ecclesiam catholicam venientes, de veræ fidei firmitate & confessione docendi sunt: ut unum eundemque Deum & hominem filium, Deum Dominum nostrum Iesum Christum credant, ipsum existentem in divinitate ante sæcula, & ipsum factum hominem in fine sæculorum: quia *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis*. Verbum verò carnem dicimus factum, non immutando quod erat, sed suscipiendo quod non erat. Incarnationis enim suæ mysterio unigenitus patris nostra auxit, sua non minuit. Vna itaque persona est Verbum & caro, sicut ipse ait: *Nemo ascendit in cælum, nisi qui de cælo descendit, Filius hominis qui est in cælo*. Qui filius Dei in cælo, erat filius hominis qui loquebatur in terrâ.

Hinc Ioannes ait: *Scimus quia filius Dei venit, & dedit nobis sensum*. Qui nobis quem sensum dederit, illic subjungit: *ut cognoscamus verum Deum*. Quem hoc loco verum Deum insinuat, nisi Patrem omnipotentem? Sed quid etiam de omnipotente filio sentiat, adjungit: *Et simus in vero filio eius Iesu Christo*. Ecce ait verum Deum Patrem, verum eius filium Iesum Christum. Quem verum filium quid esse sentiat, apertius ostendit: *Hic est, inquit, verus Deus, & vita æterna*. Si igitur, iuxta errorem *Nestorij*, alius Verbum, atque alius esset homo Iesus Christus; qui verus est homo, utique verus Deus non esset & vita æterna. Sed unigenitus filius Verbum ante sæcula factus est homo. Hic est ergo *verus Deus, & vita æterna*.

Certè cum hunc sancta Virgo conceptura esset, & loquentem ad se Angelum audiret, ait: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi sicut dicis*. Quæ cum eum concepisset, & ad *Elizabeh* cognatam suam pergeret, ab eadem *Elizabeh* protinùs audivit: *Vnde ego digna, ut mater Domini mei veniat ad me?* Ecce eadem Virgo & ancilla Domini dicitur, & mater. Ancilla enim Domini, quia Verbum ante sæcula unigenitus æqualis est patri: Mater verò, quia in eius visceribus ex sancto Spiritu, de eiusque carne factus est homo. Nec alterius ancilla, alterius mater: quia dum unigenitus Dei existens ante sæcula, ex eius utero natus est homo, investigabili miraculo facta est ancilla hominis per divinitatem, & mater Dei per carnem.

Non autem priùs in utero Virginis caro concepta est, & postmodum

VETERVM EPISTOLARVM

Pſalm. 45. 7.

divinitas venit in carnem : ſed mox ut Verbum venit in utero, mox Verbum ſervatâ propriâ veritate naturæ factum eſt caro. Et perfectus homo, id eſt, in veritate carnis & animæ rationalis, natus eſt per uterum Virginis unigenitus filius Dei. Vnde & unctus præ participibus dicitur, ſicut Pſalmiſta ait : *Vnx it te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ confortibus tuis.* Unctus quippe eſt oleo, dono videlicet Spiritus ſancti : ſed præ confortibus unctus eſt, quia omnes nos priùs peccatores homines exiſtimus, & poſtmodum per unctionem ſancti Spiritus ſanctificamur. Ipſe autem qui exiſtens Deus ante ſæcula, per ſanctum Spiritum in utero Virginis homo conceptus eſt in fine ſæculorum, ibi ab eodem Spiritu unctus eſt, ubi conceptus : Nec antè conceptus, & poſtmodum unctus eſt ; ſed hoc ipſum de Spiritu ſancto ex carne Virginis concipi, à ſancto Spiritu ungi fuit.

Hanc ergò nativitatæ eius veritatẽ quicumque à perverſo errore *Neforij* revertuntur, coram ſanctâ fraternitatẽ veſtrâ congregatione fateantur ; eundem *Neforium*, cum omnibus ſequacibus ſuis, & reliquas hæreſes anathematizantes. Venerandas quoque Synodos, quas univerſalis Eccleſia recipit, ſe recipere & venerari promittant : & abſque ullâ dubitatione eos Sanctitas veſtra, ſervatis eis proprijs ordinibus, in ſuo cætu recipiat : ut dum & per ſollicitudinẽ occulta mentis eorum diſcutitis, atque eos per veram ſcientiam recta quæ tenere debeant docetis, & per manſuetudinẽ eis nullam contrarietatem vel difficultatem de proprijs ſuis ordinibus facitis ; eos ab antiqui hoſtis ore rapiatis. Et tanto vobis apud omnipotentem Deum æternæ gloriæ creſcat retributio, quanto multos colligitis, qui vobiſcum in Domino ſine fine glorientur. Sancta itaque Trinitas orantes pro nobis ſuâ vos protectione cuſtodiat ; vobiſque in amore ſuo dona multipliciora concedat.

R E C E N S I O.

Ex Regiſt. lib. 9. Epift. 61. Indiſione 4. (qua in annum 601. incurrit :) licet manuſcriptus Vaticanus Iberiam hiſ legat, pro Hibernia.

EPIST. III.

S. C O L V M B A N I Hiberni.

Circa annum 610.

O Tu Vita quantos decepiſti, quantos ſeduxiſti, quantos excæcaſti ! Quæ, dum fugis, nihil eſ ; dum videris, umbra eſ ; dum exaltaris, fumus eſ. quæ quotidie fugis, & quotidie venis ; quæ veniendo fugis & fugiendo venis : diſſimilis eventu, ſimilis ortu, diſſimilis luxu, ſimilis fluxu ; dulcis ſtultis, amara ſapientibus. Qui te amant non te ſciunt : & qui te contemnunt, ipſi te intelligunt. Ergò non eſ vera, ſed fallax. te oſtendis quaſi veram, te reducis quaſi fallacem. Quid ergò eſ humana Vita ? via eſ mortalium, & non vita, à peccato incipiens uſque ad mortem. Vera enim eſſes, ſi te peccatum primæ tranſgreſſionis humanæ non interrupſiſſet. & tunc caſabunda & mortalis deveniſſi, cum omnes tuos viatores morti aſſignaſſi. Via ergò eſ ad vitam, non vita. vera enim eſ, via, ſed non plana ; alijs longa, alijs

HIBERNICARVM SYLLOGE.

brevis; alijs lata, alijs angusta; alijs læta, alijs tristis; omnibus similiter festinans, & irrevocabilis: via es, inquam, via es, sed non omnibus manifesta es. multi enim te vident, sed pauci te viam esse intelligunt. Sic enim subtilis es, & sic seductrix, ut paucorum sit te scire viam. Interroganda ergò es, & non credenda nec vendicanda; transeunda non habitanda, misera humana Vita. Nullus enim in viâ habitat, sed ambulat; ut qui ambulant in viâ, habitent in patriâ. Quare ergo tu mortalis Vita habitaris, diligeris, vendicaris? * Asscita es à perditis, contemneris à sensatis, caveris à salvandis. Timenda itaque es humana Vita, & multùm cavenda; quæ sic fugitiva es, sic periculosa, sic brevis, sic incerta, ut quasi umbra, aut imago, aut nubes, aut nihil, aut inane, dissolvaris. Dum ergò nihil es: ô mortalis Vita, nisi viæ imago, fugitiva ut avis, ut nubes incerta, & fragilis ut umbra, ut somnium: sic per te iter agendum est, tam sollicitè, tam cautè, tam expeditè, ut viatorum morre ad veram patriam omnibus intelligentibus festinandum sit; de transecto securis, de eo quod restat sollicitis. Nihil enim tibi prodest ascendere, quod ascenderis, nisi, quod restat, evaseris. Via enim, & ascensus quidam, putanda est Vita hæc. Non quæramus in viâ, quod futurum est in patriâ. Labor enim & fatigatio in itinere versatur; in patriâ requies & securitas paratur. Cavendum est itaque nobis, ne fortè per viam securi simus, & ad veram nostram patriam non perveniamus. Sunt enim reverâ nonnulli in hoc itinere securi, a desides, lividi: ut non tam in viâ, quàm in patriâ esse videantur: & non tam voluntarij, quàm invitunt ad patriam, nimirùm iam perditam. Hic enim in viâ præussi sunt patriâ, & de brevi vitâ æternam mortem mercati sunt: infelices de frustrato commercio læti sunt; aliena caduca dilexerunt, & propria æterna neglexerunt. Quapropter quamvis sint læta, quamvis blanda, quamvis sint speciosa, aliena terrenâ devitemus, ut propria æterna non perdamus. *Fideles in alienis inveniamur, ut in propriis ac nostris hæredes efficiamur: donante Domino nostro Iesu Christo, qui vivit & regnat in sæcula sæculorum. Amen.*

a *Desides, lividi* in Sangallensî codice omittuntur hæc duæ voces; non malè.

R E C E N S I O.

De eo Trithemius, in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis. Ex Hiberniâ veniens in Galliam & Germaniam, velut olim Druydum princeps, cultus divini & cœnobita auxilium & famulos. Cùm adhuc iunior esset, magnum studium litteris sanctis impendit: adeò ut elegantî stylo scripserit. In totum Pfalterium Commentariorum lib. 1. & quasdam ad fratres Epistolas. Inter Epistolas verò hanc primùm edidit V. CL. Melchior Haimsfeldius Goldastus, ex vetustissimo codice Bibliotheca Monasterij S. Galli; in quo, hoc titulo prenotata legebat. INCIPIT EPISTOLA S. COLVMBANI ABBATIS. *quanquam in eâ nullum apparere epistolici characteris vestigium, rursùm à viro eruditissimo est observatum: sicut etiam, hinc sermonis sui 49. exordium mutuatum esse Homiliarum ad fratres in eremo, qua inter Augustini opera feruntur, consarcinatore. Et sanè, inter Columbani instructiones, seu Homilias XIII. qua in manuscripto Monasterij Bobiensis habentur, hac ipsa ordine quinta reperitur; indequo descripta, Parisijs à Thomâ Missinghamo typis est mandata. Nos verò, ex mutuâ utriusque editionis collatione, hanc sive Epistolam, sive Homiliam aliquanto emendatiorem hic exhibuimus.*

EPI. T. IV.

Ejusdem COLYMBANI, Rhythmica.

MVndus iste transit, & quotidie decrefcit :
 Nemo vivens manebit, nullus vivus remanet.
 Totum humanum genus ortu utitur pari,
 Et de simili vitâ fine cadit æquali.
 Deferentibus vitam mors incerta subripit :
 Omnes superbos vagos mæror mortis corripit.
 Quod pro Christo largiri nolunt, omnes avari
 Importunè omittunt : post se colligunt * ali.
 Parvum ipsi viventes Deo dare vix audent :
 Morti cuncta relinquunt ; nihil de ipsis habent.
 Quotidie decrefcit vita præfens, quam amant :
 Indeficiens manet sibi pœna quam parant.
 Lubricum, quod labitur, conantur colligere :
 Et hoc, quod se seducit, minùs timent credere.
 Dilexerunt tenebras tetras magis quàm lucem :
 Imitati contemnunt vitæ Dominum Ducem.
 Velut in somnis regnent, unâ horâ lætantur :
 Sed æterna tormenta adhuc illis parantur.
 Cæci æquaquàm vident quid post obitum restat :
 Peccatori impio quod impietas præstat.
 Cogitare convenit te hæc cuncta, Amice :
 Absit tibi amare huius formulam vitæ.
Omnis caro ut fœnum, flagrans licet florida :
 Sicque, *quasi flos fœni omnis eius gloria.*
 Orto sole arefcit fœnum, & flos deperit :
 Sic est omnis iuventus, virtus cum defecerit.
 Vultus Christi radius præ cunctis amabilis,
 Magis diligendus est, quàm flos carnis fragilis.
 Caveto, Filiole, seminare species,
 Quas mox ingredietur non parva pernicies.
 Plerique perpessi sunt pœnarum incendia ;
 Voluntatis lubricæ nolentes dispendia.
 Poculum impiissimæ noli tu bibere ;
 Vnde multos plerumque vides lætos ridere.
 Nam quoscumque videris ridere inaniger ;
 Scito in novissimis quod flebunt amariter.
 Conspice, Charissime, sic esse libidinem,
 Ut morsum mortiferum ; quod vincit dulcedinem,
 Noli pronus pergere per vias mortaliùm :
 Quàm multis evenisse conspicias naufragium :
 Perge inter laqueos cum suspensis pedibus ;
 Per quos captos ceteros incautos comperimus.

* id est, al-
teri.

Ioan. 3. 19.

Esaï. 40. 6.
1. Pet. 1. 24.
Iacob. 1. 11.

HIBERNICARVM SYLLOGE.

7

De terrenis eleva tui cordis oculos :
 Ama amantissimos Angelorum populos.
 Beata familia , quæ in altis habitat :
 Vbi senex non gemat , neque infans vagiat :
 Vbi non esuritur , ubi numquam sititur :
 Vbi cibo superno plebs cœlestis pascitur.
 Vbi nemo moritur , quia nemo nascitur :
 Vbi aula regia [ac] cœlestis pascitur.
 Vbi vita viridis veraque est futura :
 Quam nec mors , nec mororis metus , est consumptura.
 Lati leto transacto latum Regem videbunt ;
 Cum regnante regnabunt , cum gaudente gaudebunt.
 Tunc dolor , tunc tædium , tunc labor delebitur :
 Tunc Rex Regum , Rex mundus , à mundis videbitur.

R E C E N S I O.

Ex duobus antiquis Bibliotheca Sangallensis Monasterij exemplaribus edidit Galdastus : quorum unum adrupuor , alterum aufferis nomen praeferbat. Verum & illud & me quoque fugerat , quod à doctissimo Episcopo Kilmorensi D. Guilielmo Bedello est animadversum ; rythmis orationem totam contineri. Ut inter ea qua ad canendum digna Columbanum edidisse scribit a Ionas & b Sigbertus , etiam hac numeranda fuerit epistola. Versus enim sunt parissyllabi omnes , modulationi accommodati : in quibus , elisionum & quantitatis ratione prorsus neglectâ . quatuordecim syllabarum numerus studiosè servatus. Unde singulis per sixus descriptis , paucula quadam à nobis sunt levisè immutata , & tres quoque dempti versiculi , quibus nullus alius simili rythmo desinens respondere deprehendebatur , nempe post distichon decimum-tertium.

Pulchritudo hominum senescens delabitur.

Post vigesimum-tertium. Vbi laudes Domini nulla vox retinet. vel potius (ut & sensus & numeri syllabarum ratio postulat) nulla vox non recinet.

& post vigesimum-quintum. In quâ malè resonans , nulla vox audita est.

Huius generis versus , inter Bonifacij Moguntini epistolas , complures cernuntur , octo syllabarum numero constantes : de quibus (in epistola sexagesima-quinta ad Aldhelmum) ita meminit Ediluvoldus. Huic nostræ parvitatis Epistolæ trinae cantati modulaminis carmina , binjs generibus digesta subdidimus , &c. quorum tertium non pedam mensurâ elucubratum , sed octonis syllabis in uno quolibet versu compositis (unâ eademque littera comparibus linearum tramicibus aptata) cursim calamo perarante caraxatum tibi sagacissime e fator , transmittens dicavi. Simplicibus verdè hisce rythmis successerunt demùm versus qui (ab inventoris , ut putatur , nomine) Leonini sunt dicti ex rythmo pariter & metro comitantes : uspois , in quibus : ðm similitèr cadentium , tum quantitatis syllabarum ratio est habita. Cuius generis inter primos qui extant , Guilielmi Pictaviensis illi sunt , quos ad Epistolam 29. sumus producturi.

a Ionas Abbas in Vita S. Columbani , cap. 2. b Sigbert. de script. Eccles. cap. 60. c Pater , ut infra in (ipsius Aldhelmi) epistola XIII.

Ejusdem C O L U M B A N I ad H Y N A L D V M.

EPI

Osibus innumeris decurrunt tempora vitæ ,
 Omnia prætereunt , mensesvolvuntur * & anni ;
 Tabitur in senium momentis omnibus ætas.

* a
nis,

VETERVM EPISTOLARVM

V t tibi perpetuam liceat comprehendere vitam,
Moles illecebras vitæ nunc sperne caducæ.
Blandâ luxuriâ virtus superatur honesta.
Ardet avaritiâ cœcâque cupidine pectus.
Nescit habere modum vanis mens dedita curis.
Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.
Summa quies, nil velle super, quàm postulat usus.
Hos ergo versiculos mihi tibi sæpè legendos:
Vt mea dicta tuis admittas auribus, oro.
Ne te decipiat vana & peritura voluptas.
Vspice quàm brevis est procerum regumque potestas.
Lubrica morralis citò transit gloria vitæ.
Dda veniam dictis; fuimus fortasse loquaces.
Omne quod est nimium, semper vitare memento.

Columbanus Hibernus, Hunaldo discipulo.

Suscipe, *Hunalde*; libens & perlege mente serenâ
 Dicta *Columbani*, fidâ te voce monentis:
 Quæ licet ornatu careant sermonis honesti,
 Vota tamen, mentisque piæ testantur amorem.
 Vive, Deo fidens, Christi præcepta sequendo,
 Dum modò vita manet, dum tempora certa salutis.
 Tempus & hora volat, momentis lapsa ætas.
 Despice, quæ pereunt, fugitivæ gaudia vitæ.
 Non fragiles secteris opes, & inania lucra:
 Nec te sollicitet circumflua copia rerum.
 Sint tibi divitiæ, divinæ dogmata legis,
 Sanctorumque patrum castæ moderamina vitæ;
 Omnia quæ dociles scripserunt antè magistri,
 Vel quæ doctiloqui cecinerunt carmina vates.
 Has cape, divitias semper contemne caducas:
 In mentemque tibi veniat tremebunda senectus;
 Quam gelidæ tandem sequitur violentia mortis.
 Vltima jam sapiens meditatatur tempora vitæ,
 Torpentes senio vires, morbosque frequentes,
 Incertumque diem lethi, certosque dolores.
 Multa senem fragilis vexant incommoda carnis.
 Nam macie turpi tabescunt languida membra:
 Tunc genuum junctura riget; venasque per omnes
 Illius in toto frigescit corpore sanguis;
 Sic baculo nitens artus sustentat inertes.
 Quid tristes memorem gemitus: quid tædia mentis?
 Somnus abest oculis; illum sonus excitat omnis.
 Quid tunc argenti, fulvi quid proderit auri
 Improba congeries multos collecta per annos?
 Munera quid procerum? ditis quid prandia mensæ?
 Quid meminisse juvat transactæ gaudia vitæ,

Venerit

HIBERNICARVM SYLLOGE.

9

Venerit extremi tandem cùm terminus ævi?
 Hæc, dum vita volat, vigili qui mente retractat,
 Spernit avaritiam, vanosque refutat honores.
 Quid modò terrenis mentes intendere curis
 Mortales cupiunt? quid turpia lucra sequuntur?
 Semper avarus eget nummo, testante Poëta,
 Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.
 Indiget inter opes, nec habet quod habere viderur.
 Ille domi solus nummos abscondit in arcâ,
 Divitias cumulans: dum sese nescit amare,
 Plus amat hæredem, servat cui cuncta fidelis.
 O nimium felix, parcus cui sufficit usus,
 Corporis ut curam moderamine temperet æquo.
 Non miserâ capitur cæcæque cupidine rerum,
 Nec majora cupit, quàm quæ natura reposcit:
 Non lucri cupidus nummis marsuppia replet,
 Nec molles cumulat tinearum ad pabula vestes:
 Pascere non piugui procurat fruge caballos,
 Nec trepido tales volvit sub pectore curas,
 Ne subitis pereat collecta pecunia flammis,
 Aut fractâ nummos rapiat fur improbus arcâ,
 Vivitur argento sine, iam sine vivitur auro;
 Nudi nascuntur, nudos quoque terra receptat.
 Divitibus nigri referantur limina Ditis,
 Pauperibusque pijs cœlestia regna patefcunt.
 Temnere divitias monuit Salvator avaros:
 Quisquis amat Christum, sequitur vestigia Christi.
 Nam brevis & fragilis morituræ gloria carnis,
 Quicquid habet, rapidi velox fuga temporis aufert.
 Pulchrè veridici cecinit vox talia Vatis,
 Tempora dinumerans ævi vitæque caducæ:
 Omnia tempus agit, cum tempore cuncta trahuntur.
 Alternant elementa vices, & tempora mutant:
 Accipiunt augmenta dies noctesque vicissim,
 Tempora sunt florum, retinet sua tempore messis:
 Sic iterùm spisso vestitur gramine campus.
 Tempora gaudendi, sunt tempora certa dolendi:
 Tempora sunt vitæ, sunt tristia tempora mortis.
 Omnia dat, tollit, minuitque volatile tempus.
 Ver, æstas, autumnus, hyems, redit annus in annum:
 Omnia cùm redeunt, homini sua non redit ætas.
 Hæc sapiens omni semper reminiscitur horâ,
 Atque domum luctus epulis præponit opimis.
 Ultima nunc humili concludam verba precatu:
 Sis memor ipse mei, versus cùm legeris istos.
 Tempora sic habeas optatæ longa senectæ.

Vlserij Epist. Hibern.

B

R E C E N S I O .

Acrostichis utriusque nomen complectens, à Goldasto primum est edita, sed à subsequente Epistolâ diuisa, quam ille ad Seruum quendam scriptam fuisse putavit; fretus auctoritate Manuscripti Sangallensis, in quo primus versus ita legebatur.

Suscipe, Sethe, libens & perlege mente serena.

Nos verò inscriptionem a. teram, quam in primâ hujus Epistola editione ex suis codicibus expressit Georgius Fabricius, vel eo nomine retinendam censuimus; quòd nomen tam ad ipsam acrostichidem, quàm ad sequens Carmen, illa laqueositate excusatio referenda videatur;

Da veniam dictis, fuimus fortasse loquaces.

EPIST. VI.

Ejusdem C O L U M B A N I, ad Fedolium.

<p>Accipe, quæso, Nunc bipedali Condita versu Carminulorum Munera parva: Tuque frequenter Mutua nobis Obsequiorum Debita, redde. Nam velut æstu, Flantibus Austris, Arida gaudent Imbribus arva; Sic tua nostras Missa frequenter Latificabit Pagina mentes. Non ego posco Nunc perituræ Munera gazæ: Non, quod avarus Semper egendo Congregat, aurum: Quod sapientum Lumina cæcat, Et velut ignis Flamma perurit Improba corda. Sæpè nefanda Crimina multis Suggestit auri Dita cupido.</p>	<p>E quibus ista Nunc tibi pauca Tempore prisco Gesta retexam. Extitit ingens Causa malorum Aurea pellis. Corruit auri Munere parvo Cæna Dearum; Ac tribus illis Maxima, his est Orta Deabus. Hinc populavit Trojugenarum Ditia regna Dorica pubes. Iuraque legum Fasque fidesque Rumpitur auro. Impia quippe Pigmalionis Regis ob aurum Gesta leguntur, Sic Polydorum Hospes avarus Incitus auro Fraude necavit. Fœmina sæpè Perdit ob aurum Casta pudorem. Non * Iovis auri</p>	<p>Fluxit in imbres: Sed quod adulter Obtulit aurum, Aureus ille Fingitur imber. Amphiaräum Prodidit auro Perfida conjunx. Hectoris heros Vendidit auro Corpus Achilles, Et reserari Munere certo Nigra feruntur Limina Ditis. Nunc ego possem Plura referre, Ni brevitatis Causa vetaret. Hæc tibi, Frater Inclite, parva Litterularum Munera mittens, Suggero vanas Linguere curas. Desine, quæso, Nunc animosos Pascere pingui Farre caballos: Lucriaque lucris Accumulando, Desine nummis</p>
---	---	---

* Casus
recti.
ἀρχαίων.

Addere nummos.	Sed tamen illa	Vltima versus	
Vt quid iniquis	Trojugenarum	Iure licebit:	
Confociaris,	Inclita Vates	Tu modò, Frater:	
Munera quorum	Nomine Sappho,	Alme Fedoli,	
Crebra receptas?	Versibus istis	Nectare nobis	
Ødit iniqui	Dulce solebat	Dulcior omni,	
Munera Christus:	Edere carmen.	Floridiora	
Hæc sapienti	Si tibi cura	Doctiloquorum	
Despicienda,	Fortè volenti	Carmina linquens,	
Qui fugitivæ	Carmina tali	Frivola nostra	
Atque caducæ	Condere versu,	Suscipe lætus.	
Cernere debet	Semper ut unus	Sic tibi Christus,	
Tempora vitæ.	Ordine certo	Arbiter orbis,	
Sufficit autem	Dactylus istic	Omnipotentis	
Ista loquaci	Incipiat pes:	Vnica proles,	
Nunc cecinisse	Inde sequenti	Dulcia vitæ	
Carmina versu.	Parte trochæus	Gaudia reddat:	
Nam nova forsân	Proximus illi	Qui sine fine,	
Esse videtur	Ritè locetur.	* Nomine Patris	* al
Ista legenti	Sæpè duabus	Cuncta gubernans	mine.
Formula versus.	Claudere longis	Regnat in ævum.	

Hæc tibi dictâram morbis oppressus acerbis,
 Corpore quos fragili patior, tristisque fenestâ.
 Nam dum præcipiti labuntur tempora cursu,
 Nunc ad Olympiadis * ter senos venimus annos.
 Omnia prætereunt, fugit irreparabile tempus.
 Vive, vale lætus, tristisque memento fenestâ.

R E C E N S I O.

Ex Manuscriptis Bibliotheca Monasterij S. Galli, anno 1604. à M. Goldasto & Henr. Canisio edita. Versibus autem bipedalibus Adonicis est conscripta: elisionis syllabarum occasione omni diligenter evitata, ut Carmen esset constanter αὐτοσυσλλαβον eoque ad cantum magis apud conveniret. Annexi sunt & Hexametri sex: in quorum antepenultimo aetatem suam auctor ita indicat

Nunc ad Olympiadis ter senæ venimus annos.

Vel pluraliter potius, Olympiadum ter senum. Ut ista scripserit Columbanus, annum agens vel LXXII. si quatuor, vel XC. si quinque annorum spatium. (Latinorum quorundam more) Olympiadicam periodum definiamus.

LAURENTII Dorobernensis Archiepiscopi, ad Scotos,
 --- Hiberniæ incolâs:

EPIS

*Dominis, charissimis fratribus, Episcopis vel Abbatibus per universam
 Scotiam, Laurentius, Mellitus & Iustus Episcopi, servi
 servorum Dei.*

Cir
 num

DVm nos sedes Apostolica more suo, sicut in universo orbè terra-
 rum, in his occiduis partibus ad prædicandum gentibus Paganis

dirigeret; atque in hanc insulam, quæ Britannia nuncupatur, contigit introisse: antequàm cognoscereimus, credentes quòd iuxta morem univerſalis Ecclesiæ ingrederentur, in magnâ reverentiâ sanctitatis tam Britones quàm Scotos venerati sumus. Sed cognoscentes Britones, Scotos meliores putavimus. Scotos verò per *Daganum* Episcopum in hanc quam superiùs memoravimus insulam, & * *Columbanum* Abbatem in Galliis venientem, nihil discrepare à Britonibus in eorum conversatione didicimus. Nam *Daganus* Episcopus ad nos veniens, non solùm cibum nobiscum, sed nec in eodem hospitio quo vescebamur sumere voluit.

* cuius iam proximè præcesserunt Epistolæ.

Cætera, quæ de legitimo observandi Paschæ tempore sequebantur, desiderantur.

R E C E N S I O.

Desumptum est hoc Epistola cuius principium ex Bedæ Historia Ecclesiastica libro 1. cap. 4. ubi & reliqua partis, quæ desideratur, argumentum ita enarratum invenitur. Laurentius non solùm novæ, quæ de Angliis erat collecta, Ecclesiæ curam gerebat, sed & veterum Britanniarum incolarum, nec non & Scotorum, qui Hiberniam insulam Britanniarum proximam incolunt, populis pastoralis impendere sollicitudinem curabat. Siquidem ubi Scotorum in præfatâ ipsorum patriâ, quomodo & Britonum in ipsâ Britannia, vitam ac professionem minus Ecclesiasticam in multis esse cognovit, maximè quòd Paschæ solemnitate non suo tempore celebrarent, sed à decima quartâ Lunâ usque ad vicesimam Dominicæ Resurrectionis, diem observandum esse putarent: scripsit cum Coepiscopis suis exhortatoriam ad eos Epistolam; obsecrans eos & contestans, unitatem pacis & Catholicæ observationis cum eâ quæ toto orbe diffusa est Ecclesiâ Christi tenere. De eodem etiam Laurentio, in Vita eius à Gotcelino Berziniano descriptâ, hæc pertinet narratio. Fama eius transvolante maria, quia lux in candelabro & civitas in monte nequit abscondi; sanctus Terenanus archipontifex Hiberniarum ad eum transit, vir tantæ sanctitatis, ut tres mortuos suscitasse perhibeatur. Qui audiens beatum Laurentium de Paschæ observatione aliisque Apostolicis institutionibus mutuo conventu disputantem, dedit manus veritati; suosque discipulos (indignantem quòd tam divinus vir tali advenæ subiaceret) ad veritatis lineam, suo exemplo, cum sua gente correxit. vel potius (ut Ioannes Tinmuthensis, & eius excursor Ioannes Capgrave, rem narrat) suam gentem in posterum corrigere fatebatur.

EPISTOLA
VIII.
Anno Christi
633.

S. LIVINI Episcopi & Martyris, ad *Florbertum* Abbatem
Monasterij *S. Bavonis*.

A Vdeo mira loqui; Solem sine lumine vidi,
Est sine luce dies, sic sine pace quies.
Hos postquam populos conspexi luce serenâ;
Sol mihi non luxit, nox fuit una mihi.
Impia Barbarico gens exagitata tumultu
Hic *Brabantia* furit meque cruenta petit.
Quid tibi peccavi, qui pacis nuntia porto?
Pax est quod porto; cur mihi bella moves?
Sed quâ tu spiras feritas sors lata triumphi,
Atque dabit palmam gloria martyrij.

HIBERNICARVM SYLLOGE.

13

Cui credam novi, nec spe frustrabor inani:
 Qui spondet Deus est, quis dubitare potest?
 Attamen est aliquid mœsta solatia menti
 Quod dat, nec penitus me premit atra dies.
Ganda parat gremium, quo me fovet ubere læto;
 Invitat, mulcet, nutrit, amat, refovet.
 Hic est *Florberius*, quem virtus flore perornat,
 Cui probitas floret, flos probitate viget.
 Forma gregis, decus Ecclesiæ, concordia fratrum;
 Ipse suis medicus, & medicina sibi.
 Quid referam pietatis opus? quod me peregrinum
 Obsequiis lætis dum fovet, addit onus.
 Sufficeret fratrum fratrem dixisse *Livinum*;
 Pontificis nomen pergravat & Domini.
 Egressus patriam, pompæ mortalis honorem
 Sprevi, devovi, spes Deus una mihi.
 Attamen inveniet quod Christo sedulus offert,
 Quod sic sum pauper hoc sibi nil minuet.
 Plus aliquid præstat absenti munere largo;
 Præfens continuus me fovet obsequiis.
 Hæc quoque dum scribo, properans agitator aselli
 Munere nos solito, pondere lassus, adit.
 Ruris delicias affert, cum lacte butyrum,
 Ovaque, caseoli plena canistra premunt.
 Hospita quid restas? effert iam sedula gressum;
 Collige divitias, quæ modò pauper eras.
 Fervet, olus ficcum, sed nunc condire licebit:
 Ollula dura prius, uncta suavis erit.
 * *HOLTAN* villa gravis, quæ nescis reddere fructum;
 Vrticas, lappas, cur bene culta refers?
 Hoc est quo recreor, quod habet paupercula tantum
 Hospita quod mittit, vel mihi *Ganda* boni.
 Et pius ille pater cum donis mollia verba
 Mittit, & ad studium sollicitat precibus.
 Ac titulo magnum iubet insignire *Bavonem*;
 Atque leves elegos esse decus tumulo.
 Nec reputat, fisso cum stridet fistula ligno,
 Quod soleat raucum reddere quassa sonum.
 Exigui rivi pauper quam vena ministrat
 Lasso vix tenues unda ministrat † opem.
 Sic ego, qui quondam studio florente videbar
 Esse poëta, modò curro pedester equo.
 Et qui Castalio dicebar fonte madentem

† fo
opes

* Bonifacio in Vita Livini, fundus qui veteri vocabulo *HOLTHERM* dicitur hodie *HAYTHEM* pagus territorij Aloftensis, tertio milliari à portu *Ganda*, sive *Ganda-vo* positus.

VETERVM EPISTOLARVM

Dictæo versu posse movere Lyram :

Carmine nunc lacero distant mihi verba Camœnæ ;
Mensque dolens , lætis apta nec est modulis .

Non sum qui fueram festivo carmine lætus :

Qualiter esse queam , teta cruenta videns ?

Nec quid agam novi : mentis timor iste procacis

Quem rogo non lædat , par dare nolle parit :

Officio certare pari si nempè recuso ;

Pecco quòd magnis reddere parva moros .

Magna mihi præstat supplex qui parvula poscit ;

Et tamen invenior tardus ad officium .

Accingar studio , quamvis non viribus æquis :

Est non posse leve , non renuisse bonum .

Ergo tibi titulum scribens , sanctissime *Bavo* ,

Qui volo quod nequeo , quod valeo facio .

Epitaphium Sancti Bavonis .

Qui patriæ rector , spes gentis , gloria regni ;

Magnorum primus qui modò magnus eras .

Non quia magnus eras , te gloria magna beatum ,

Sed contempta decus gloria magna facit .

Pro Christo pauper , despectus , vilis , egenisque ,

Et Christi famulis nunc caput atque decus .

Defunctum revocans , qui morti iura tulisti ,

Monstras quippe tibi iura patere poli .

Quam tu fundasti , quæ te tenet , inclyte *Bavo* ,

Ecclesiam meritis protege sancte tuis .

Hæc , *Florberte* pater , *Livinus* carmina mittens ,

Inscriptum lateri munus habere dedi :

Vt cum vastatus fiet locus ille ruinâ ,

Carmina conservet obrutus ista lapis .

R E C E N S I O .

De eo Christianus Massæus Cameracensis, Chronicorum libro 13. ad annum Christi 673. S. Livinus natione Scotus, Archiepiscopus Hiberniæ, Gandavum venit cum tribus discipulis, 16. Julij, Indiçt. 6. Mansit illic mense uno. Deinde profectus ad Escam, prædicavit Christum, multos convertit. Quidam verò indurati occiderunt eum, 12. Novembris eiusdem anni. Ioannes Balans (neutiquam verò, uti Dempsterus putavit, ipse Massæus) Hiberniam, Sylvestrem Scotiam (sive Montanam Albaniam) peperam interpretatur. De hoc verò Livini scripto subjicit. Epitaphium Allovvini Bavonis Austrasiorum ducum hæredis, qui illum Grandavi per annum unum (vel iuxta Massæum, biennium potius) morte præcesserat, Latine & doctè edidit. de quo etiam Molanus, in Natalibus Sanctorum Belgij, ad diem 1. Octobr. Florberto abbati in sancti Bavonis memoriam elegiacum carmen transmisit. Hos autem S. Livini Elegos, ex manuscripto Corssendonexano ab Heriberto Rosvveydo descriptos, communicavit mihi D. Rothaus, patriarum antiquitatum indagator diligentissimus. quorum duo disticha postrema ad Epistolæ epilogum referenda sunt, non ad interjectum Epitaphium S. Bavonis.

ROMANI Cleri, ad Clerum Hebernicum.

EP
I

*Doctissimis & sanctissimis, Tomiano, Columbano, Cromano, Dimao, & Anr
Baithano. Episcopis; Cromano, Ernianoque, Laistrano, Scellano, & Se- sti
geno presbyteris; Sarano, cæterisque Doctoribus seu Abbatibus Scotis: Hil-
larus Archipresbyter & servans locum sanctæ Sedis Apostolica, Ioannes
Diaconus & in Dei nomine a electus, item Ioannes primicerius & servans
locum sanctæ Sedis Apostolica, & Ioannes servus Dei Consiliarius eiusdem
Apostolica Sedis.*

(b D) scripta, quæ perlatores ad sanctæ memoriæ Severinum Pa-
pam adduxerunt, (hâc de luce eo migrante) reciproca respon-
sa, & ad ea quæ postulata fuerant, siluerunt. Quibus referatis, ne diu
tantæ quæstionis caligo indiscussâ remaneret, reperimus quosdam pro-
vinciæ vestræ, contra orthodoxam fidem, novam ex veteri hæresim re-
novare conantes; Pascha nostrum, in quo immolatus est Christus, ne-
bulosâ caligine refutantes, & quartadecimâ lunâ cum Hebræis cele-
brare nitentes.

* * * * *

Et hoc quoque cognovimus, quòd virus Pelagianæ hæreseos apud
vos denuò reviviscit; quod omninò hortamur, ut à vestris mentibus
huiusmodi venenatum superstitionis facinus auferatur. Nam qualiter
ipsa quoque execranda hæresis damnata est, latere vos non debet: quia
non solum per istos ducentos annos abolita est, sed & quotidie à no-
bis perpetuo anathemate sepulta damnatur; & hortamur, ne quorum
arma combusta sunt, apud vos eorum cineres fuscitentur. Nam quis
non excretur superbum eorum conamen & impium; dicentium, posse
sine peccato hominem existere ex propriâ voluntate, & non ex gra-
tiâ Dei? Et primùm quidem blasphemix stultiloquium est dicere, esse
hominem sine peccato; quod omninò non potest, nisi unus mediator *i. Tit
Dei & hominum homo Christus Iesus*, qui sine peccato est conceptus &
partus. Nam cæteri homines cum peccato originali nascentes, testi-
monium prævaricationis Adæ (etiam sine actuali peccato existentes)
portare noscuntur, secundùm Prophetem dicentem: *Ecce enim in ini- Psal.
quitatibus conceptus sum, & in peccatis peperit me mater mea.*

a Severini in Romano Episcopatu, tum vacante, successor designatus.

b Præpositio hæc, sensus explendi causâ, ex conjecturâ est mæjecta.

c Interciderunt sequentia, quibus docebatur, *Dominicum Pascha diem à quintade-
cima luna usque ad vigesimam primam* (iuxta Nicænz Synodi statuta) inquiren-
dum esse.

RECENSIO.

Anno Christi DCXXXIX. sede Romana per mortem Severini Pontificis vacante,
scripta sunt ista littera. De quibus, & consimilibus alijs ante quinquennium ad eos-
dem Hibernos ab Honorio Papâ missis, ita scribit Beda lib. 2. Histor. Ecclesiast. cap.
29. Misit Papa Honorius litteras genti Scotorum, quos in observacione sancti Paschæ

errasse compererat. solerter exhortans, ne paucitatem suam in extremis terræ finibus constitutam, sapientiozem antiquis sive modernis, quæ per orbem erant, Christi Ecclesiis æstimarent; neve contra Paschales computos & decreta synodaliū totius orbis Pontificum aliud Pascha celebrarent. Sed & Ioannes, qui successori eiusdem Honorij Severino successit, cū adhuc esset electus in Pontificatum, pro eodem errore corrigendo litteras eis magnâ autoritate atque eruditione plenas direxit: evidenter astruens, quia Dominicum Paschæ diem à quintadecimâ lunâ usque ad vicesimam primam lunam (quod in Nicenâ synodo probatum est) oportet inquiri. Nec non & pro Pelagianâ hæresi (quam apud eos reviviscere didicerat) cavendâ ac repellendâ, in eadem illos epistolâ admonere curavit. *Deinde Epistolam hanc adjungit: sed qua de ratione Paschalis observantiæ in ea sunt exposita prætermittit. Quod & in superioribus Laurentij Cantuariensis ad Hibernos literis, & in alijs Vitaliani Romani Pontificis ad Osruvium Nordanhumbroꝝ regem (quas penultimo 3. libri capiti inseruit) ab eo factum videmus, qui posteriorum illarum defectus ex antiquissimis fortassis VVhitbiansis cœnobij schedis aliquo modo suppleri poterit; in quibus, præfixo titulo Vitaliani (Vitaliani hæna dubiè) Papæ Urbis Romæ, subjectum reperit. Nunquam enim celebrare [debemus] sanctum Pascha, nisi secundum Apostolicam & Catholicam fidem, ut in toto orbe celebratur à Christianâ plebe; id est, secundum Apostolicam regulam CCCXVIII. sanctorum Patrum, ac Computum sancti Cyrilli & Dionysij. Nam in toto terrarum orbe sic Christi una columba, hoc est, Ecclesiâ immaculata, sanctum Paschæ resurrectionis diem celebrat. Nam Victoris sedes Apostolica non approbat, vit regulam Paschæ: ideo nec sequitur dispositionem eius pro Pascha.*

Epist. X.

S. GALLI Hiberni, ad *Desiderium* Caducensem Episcopum.

Anno Christi 640.

Domino semper suo, et Apostolico Patri, Desiderio Papæ, Gallus peccator.

DVM talis nuntius de clade à *Masiliâ* venit, quòd omnem penè provinciam depopulans vastet; Dominus ordinet custodias mittere, ut nullus de *Cadurcino* ad istas ferias in *Rutenico*, vel vicinas urbes præsumat exire. ne, quod absit, per quamlibet occasionem tantum malum in urbem vestram videatur inferre. Nam per ista contigua illis partibus loca custodiæ positæ sunt; ut nullus emendi aut vendendi adiuturum penitus habeat. si non sollicitè cogitabitis prævidere; periculum mortis instat. Prætereà debitâ veneratione salutem mittens, quæso ut in sanctis precibus vestris parvitatem nostram memorare dignemini, Domine, veriùs Pater.

RECENSIO.

» *Scotia* quondam *brum*, nunc in Christo prudencissima, nobis lumen nostrum
» primitivum destinavit *Kilianum*, *Burgundis Columbanum*, *Alamannis Gallum*:
» inquit *Egilvvardus*, *Prologo in vitam S. Burchardi. & Georg. VVicolius*, in *Vita*
» *Kiliani*: Ex *Hiberniâ*, hoc est *Scotus* natus; sicut *Columbanus* quoque & *Gallus*.
» *A Gallo nostro, Urbis & Monasterium Sancti Galli in Helvetiâ nomen accepit. Eius*
» *Vita à VValafrido Strabo Abbate Augiensi est ascripta, & à Melch. Goldasto anna-*
» *tationibus illustrata; in quibus, ex vetere quodam codice, ista ad maternum Galli ge-*
» *nus pertinentia produciuntur. Fertur, prout à quodam Hibernico ore accepi, quòd*
» *mater S. Galli Regina fuerit ex Vngariâ, & genuit cum viro XXI. filios & III. filias.*
» *Requiescit eius sacrum corpus in oppido Formalin, in Monasterio S. Benedicti, sito*
» *in quodam monte, habente ad latera montis torrentes duos; unus vocatur Dun, alius*
» *Lin appellatur. Super eodem monte situm est oppidum præfatum in Hiberniâ. Hæc*
» *verò Galli Epistola, inter alias ad Desiderium datas, ab Henr. Canisio tomo 5. Anti-*
» *qua*

qua Lectionis, & Marquardo Frhero in Corpore Francisca historia scriptorum; est edita.

CUMMIANI Hiberni, ad Segienum Huensem abbatem. E
de Controversiâ Paschali.

IN NOMINE DIVINO DEI SVM MI CONFIDO. A.
fti

Dominis sanctis & in Christo venerandis, Segieno abbati Columba: sancti & ceterorum Sanctorum successorum, Beocanoque solitario (charo carne & spiritu fratri) cum suis sapientibus; Cummianus supplex peccator, magnis minimus, apologeticam in Christo salutem.

VERBA excusationis meæ in faciem sanctitatis vestræ proferre pro-
caciter non audeo: sed excusatum me habere vos, ut patres; tu-
pio; testem Deum inuocans in animam meam, quod non contemptus
vestri gratiâ, nec fastu moralis sapientiæ, cum ceterorum despectu, so-
lemnitate festi Paschalis cum cæteris sapientibus * suscepi. Ego enim *
primo anno, quo cyclus quingentorum triginta duorum annorum à so-
nostris celebrari orsus est, non suscepi, sed silui: nec laudare; nec vitu-
perare ausus. utpote Hebræos, Grecos, Latinos, (quas linguas; ut
Hieronimus, ait, in Crucis suæ titulo Christus consecravit) superare mi-
nimè in scientiâ me credens: deinde Apostolum interrogans dicen-
tem, *Omnia probate, quod bonum est tenete*; antequàm gustarem, non
fastidivi. Hinc per annum secretus sanctuarium Dei ingressus; hoc est,
scripturam sacram, ut valui, * involvi; deinde historias; postremò Cy-
clos, quos inuenire potui. Et inveni primùm in Exodo de primo men-
se esse inquirendum secundùm Hebræos. Scriptum est enim: *Mensis*
istæ vobis initium mensium, primus erit in mensibus anni. Et in sequenti-
bus: *Decimâ die mensis huius accipiet unusquisque a, unum per familias &*
domos suas, & servabitur eum usque ad decimam quartam diem mensis huius,
id est, primi mensis: immolabitque eum: universa multitudo filiorum Israel,
ad vesperam. Et inveni hoc Apostolum de immolatione Christi, non de
resurrectione commemorasse dicentem; *Etenim Pascha nostrum immo-*
latus est Christus. Item in Exodo: *Et custodieris diem istum in generationes*
vestras ritu sempiterno; primo mensis, quattodecimâ die mensis. In Levi-
tico quoque: *Si quis & mundus est, & in itinere non fuit, & tamen non fa-*
ciat Phase; exterminabitur anima illa de populis suis, quia sacrificium Domi-
no non obtulit in tempore suo. hoc est, in primo mensis. Hoc timui, & in-
quisivi diligenter quid Hebræi, quid Græci, quid Latini, quid Ægyptij
de hoc tempore servarent & sentirent: quod in sequentibus demonstra-
bo. Item in Exodo: *VII. diebus comedetis azyma usque ad diem XXI.* & I
in tractatibus diligenter investigavi, quid sentirent de XXI. eruditissi-
mi viri, quod *Hieronimus* pulcherrimè explanat, dicendo: *Pascha im-*
molat populus, & alias celebrat festivitates. omnis eius solemnitas die finitur
octavo: prima dies in azymis XIV. dies octava XXI. Item in libro questio-
Vsserij Epist. Hibern. C

- num: *A XIV. Lunâ, qua nobis secundum legem prima est, rationem Pascha observemus. Omnia enim plena Deus instituit: ideo à XIV. Lunâ usque in XXI. his VII. diebus Pascha nobis celebrare concessum est; ut de his VII. aliqui dies à pasce usque ad resurrectionem concludantur: ut neque XIII. in passione sit, neque XIV. aut XII. in resurrectione: ne ante primam secundum nos Lunam passio Christi sit, neque resurrectio eius in primo die quo coepit est mundus. Hæc, 86. quæstione. Item, 91. Apostolus, inquit, falli non potuit, qui ait; Pascha nostrum immolatus est Christus: quod non suum nisi que sed legis est verbum, dicente Moysè, & erit cum dicent vobis filij vestri. Quæ est desertio hæc? & dicetis, Immolatio est, hoc Pascha Domini est. Quid amplius, inquit, necessarium ad testimonium? Lex loquitur, Apostolus probat, hoc superest ut contradictor abijciatur ut pervicax. Manifestum est enim transitum post pascha fuisse. Sanguis igitur salutem præstitit, non transitus: quia ut transitus non noceret, obstitit sanguis. Hoc timui, & me percukit. Item perscrutans inveni, & Origenem chalcidentem & verè adamantinum dicentem: Est quidem solennis dies in mense primo, alia solennitas Pascha, alia solennitas azymorum, licet iuncta videatur azymis. Principium namq; azymorum ad fidem Pascha conjungitur: Pascha autem ipse solus dies appellatur, in quo agnus occiditur; reliqui verò azymorum septem dies appellantur. sic enim dicit: Facies solennitatem azymorum septem diebus. Deinde Evangelio inveniemus. Inveni Dominum meum Iesum Christum dicentem:*
- Luc. 22. 15. Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum, antequam patiar. quod Hieronymus explanat: Finem, inquit, carnali festivitati volens imponere, umbræque transiente Pascha reddere veritatem, complens legem, sicut*
- Math. 5. 17. dixit; Non veni solvere legem sed adimplere, hoc est, addere. Vnde ad passionem veniens, vetusque consummans testamentum & novum inchoans, quintâ feriâ, Lunâ XIV. primi mensis (qui est apud Hebræos Nisan, apud Macedones Spantoriacos, apud Ægyptios Parmothi; qui apud Latinos interdum Martij, interdum Aprilis obtinet partem) vesperâ procedente, accepto pane gratias egit, benedixit, fregit, dedit discipulis suis, dicens: Hoc est corpus meum, &c. Item, Hic calix novum testamentum in meo sanguine: Manè autem factò, sextæ videlicet feriæ, consilium inierunt omnes principes sacerdotum: alterâ autem die, hoc est, Sabbato Lunâ XV. convenerunt principes & munierunt sepulchrum. Vnâ autem Sabbati, Lunâ XVI. solutis gemitibus inferni, surrexit à mortuis. Post verò dies octo, Lunâ XXIII. venit & stetit in medio discipulorum, ostendit manus & pedes & latus, & dixit, Pax vobiscum. Die autem XL. post resurrectionem, à sextadecimâ videlicet Lunâ, non à quartadecimâ, eduxit discipulos suos usque in Bethaniam, & elevans manus suas benedixit eos, & elevatus est in cælum. Et cum compleretur quinquagesimus dies (à resurrectione scilicet in XVI. Lunâ, non à passione in XIV.) Spiritus sanctus super Apostolorum singulos sicut ignis sedit. Vnde Orientalis tota Ecclesia tres hebdomadas tribus sacratissimis solemnitatibus Domini nostri Iesu Christi venerabiliter, id est, passioni, sepulturæ, resurrectioni deputaverunt: passioni à XIV. in XX. sepulturæ à XV. in XXI. resurrectioni à XVI. in XXV. Lunam; septima-*
- 1. Cor. 5. 7.*
- Exod. 12. 16. 17.*
- * fortè finè.*
- Luc. 22. 15.*
- Math. 5. 17.*
- Luc. 22. 19. 20.*
- Ioan. 20. 26.*
- Act. 1. 1.*

nem pro reuerentiâ Dominici diei consecrans. Quia si XIV. Lunâ resurrexerunt deponitur, (ut vos facitis :) XIII. in sepulturâ , & XII. in passione præpostero ordine fiet. Hac de re Synodis in unum congregatis ob diversitatem successorum Apostolorum (dum Apostoli undique presuris , ut legimus , acti & diversis limitibus sparsi ordinare cyclum regulariter nequiverunt) id est sancti Petri claviculati & sancti Ioannis petalici , alterius in circumfisionem , alterius in præputium prædicantis ; inveni scriptum , excommunicandos & de Ecclesiâ peliendos & anathematizandos eos , qui contra statuta canonica quaternæ sedis Apostolicæ (Romanæ videlicet , Hierosolymitanæ , Antiochenæ , Alexandrinæ) veniunt concordantibus his in unitate Paschæ. Nicæna etiam Synodus trecentorum decem & octo Episcoporum est adiuncta , iudicantium de obseruatione Paschæ antiquum Canonem obseruandum ; per quem nulla de reliquo orieretur Ecclesiis diversitas , omnibus ritè dispositis , & Ecclesiarum pax & fides (inquierunt) in Orientis & Occidentis partibus una atque eadem seruetur. Item Arelatensi Synodò sexcentorum Episcoporum confirmante primo in loco de obseruatione Paschæ ut uno die & uno tempore per totum orbem terrarum à nobis conseruetur : ut universalis Ecclesia uno ore , iuxta Apostolum , honorificet Dominum unum. Vnde cavendum est , ut Hieronymus ait , *ne extra unam domum , contra præceptum legis , id est , extra Ecclesiam universalem agnum typicum comedamus. Ex quo manifestum est (inquit) quòd Iudæi & hæretici & omnia conventicula dogmatum peruersorum , qui agnum in unâ Ecclesiâ non comedunt , non eos agni carnes comedere , sed draconis qui datus* Psal
est , iuxta Psalterium , in escam populis Ethiopibus. Et hoc vereor , sed vos 14.
considerate quæ sunt conventicula quæ dixi : utrùm Hebræi & Græci & Latini & Ægyptij simul in obseruatione præcipuarum solennitatum uniti ; an Britonum Scottorumque particula , qui sunt penè extremi , & (ut ita dicam) mentagræ orbis terrarum ; hoc mihi iudicate. *In quo enim* Mat
iudicio indicaveritis , indicabitur de vobis : & in periculo vestro hoc pendet. Vos enim estis capita & oculi populi : qui si in errorem per vestram obstinatiam inducetur ; reddetis stricto iudici rationem de uniuscujusque (iuxta Ezechielem) *sanguine anima.* Seniores verò nostri , quos in Eze
velamine repulsionis habetis , quod optimum in diebus suis esse nove- 10.
runt simpliciter & fideliter sine culpâ contraditionis ullius & animositatis observaverunt , & suis posteris sic mandaverunt. iuxta Apostolum : *Om-* 1.T
nia probate , quod bonum est tenete , ab omni specie malâ abstinete vos. Sed 21.
vereor ne accidat vobis ut universalis Ecclesiæ Catholicæ unanimum regulam malam speciem fore iudicetis : quod absit. Quid plura ? venio ad
Apostolum , item dicentem : *Fratres , nemo vos seducat in parte diei festi ,* Col
aut neomeniâ aut sabbato , quæ sunt umbra futurorum , corpus autem Christi. 16.
quod venerandæ memoriæ sanctus Augustinus pulchrè explanat. *Dies festus ,* Luc
inquiens ; Pascha est ; iuxta Evangelistam Lucam , dicentem ; Appropinquabat autem dies festus azymorum , in quo necesse erat occidi Pascha. Pascha
occidetur ; veritas vivificatur. Pars autem diei festi , XIV. Luna ; non totus dies , in quâ seducimur , sed in parte , & sabbato otioso , & neome-

- niâ buccinatâ : quæ sunt umbra non corpus Christi. Umbra occiditur : veritas vivificatur. Et hoc obsecro diligenter inspicite : ut mihi ignoscatis, vel me dirigatis, verbis vestris, vel scriptis fortioribus & certioribus prolatis, ad aliud melius intelligendum, si habetis ; & ego suscipiam gratanter, ut hoc suscepi. Si verò non habetis ; silete, & nolite nos hæreticos vocare. Scriptum est enim : *Va qui dicitis bonum malum, & malum bonum ponentes tenebras lucem, & lucem in tenebras.* Diei enim sumus filij, non noctis neque tenebrarum, & cavere debitis quod de aliis dicitur : *Mortificabant animas qua non moriuntur, & vivificabant animas qua non vivunt.* Non ergo nos vos odimus, sed nos veris defendimus. Hieronymus item adest auxiliator, dicens. *Non est alia Romana urbis Ecclesia, alia totius orbis estimanda est. Et Gallia, Britannia, Africa ; & Persis & Oriens & India, & omnes Barbara nationes unum Christum adorant, unam observant regulam veritatis. Si auctoritas, inquit, queritur ; orbis major est urbe, Episcopus Roma, sive Alexandria, &c. & post aliquanta. Hinc, inquit, presidij fulia mundi, Atriana fremit rabies : hinc in tres partes scissa Ecclesia ad se rapere festinat monachorum chorum circa commorantium. Antiqua, inquit, in me insurgit auctoritas. Ego interim clamito ; si quis cathedra sancti Petri iungatur, meus est ille. Aut ergo duo mentiuntur ; aut omnes. Angustia mihi undique. Si ego hoc clamavero cum Hieronymo, divinarum Scripturarum interprete & omnium hæreticorum impugnatore ; à vobis impugnor : si non clamavero, ab universali Ecclesiâ catholicâ excommunicor, cui alligandi solvendique auctoritas à Deo data est. His perscrutatis, venio ad Cyprianum, totum (ut aiunt) sumendum ; & invenio illum penè omnium de unitate Ecclesiæ gravissimum : qui ait, *Ab uno patre, & ab unâ matre in huic mundum venimus, & sic in futurum veniemus.* Qui non habet unam matrem in terrâ, nec unum patrem habebit in cælo. Ideò post confessionem Trinitatis, in quâ est Pater cum Filio & Spiritu sancto, subsequitur unius matris pia confessio, dicens sanctam esse Ecclesiam Catholicam. Cur unus Adam fingitur, & una Eva de latere tollitur & in mulierem formatur ? Nonne secundùm Apostolum *mysterium magnum est in Christo, & in Ecclesiâ* ? Non est ergo altera Christi de latere, sed una est formata. Vnde unus est in latere Christi Iesu lanceâ militis mysticus locus, de quo exiit aqua & sanguis : quæ duo in signa unius Ecclesiæ. Vnde una arca servatur in diluvio, nec altera. * *si potuit evadere quisquam [qui fuit extra arcam] Noë ; & qui extra Ecclesiam foris fuerit, evadet.* Vnde unum tabernaculum in monte Moyse & exemplar ostensum est. Vnde unus locutus est apud Deum, in quo Moyse extrema manus supremæ vidit, dicente Domino : *Est locus apud me, sta in foramine petra, & posteriora mea videbis.* Petra autem erat Christus : posteriora manus, incarnatio ; foramen unum, una passio ; locus unus, una Ecclesia figuraliter intelligi potest. Videte quòd non videtur dextra Domini nisi in uno loco, in unâ petrâ, in uno foramine. Vna Raab meretricis domus ab incendio Iericho sub cocceneo fune salvatu. Vnde unum Templum à Salomone construitur, *Ecce quam bonum & quam iucundum, habitare**
- Efai. 5. 20.
- Ezech. 13. 19.
- Hieronym. epist. 85. ad Euagrium.
- Id. epist. 58. ad Damadum.
- Ibid.
- Habere iam non potest Deum patrem, qui Ecclesiam non habet matrem.*
- Cyprian. de Unitat. Eccles.
- Ephes. 5. 32.
- Ioan. 19. 34.
- * Cyprian. de unitate Eccles.
- Exod. 33. 21. 22. 23.
- Iosu. 2. 18. 21.
- Psal. 133. 1.

fratres in unum. Quæ omnia quomodo de unitate Ecclesiæ explanata sunt, bene (ut credo) meministis. His perterritus, ad alia me converti, & inveni Augustinum (qui dicitur aqua de nubibus) versum de Psalterio explanantem hunc; *Per diem Sol non urit te, neque Luna per noctem.* Per diem à Sole uritur, qui prava de Christo sentit; & per noctem à Lunâ, qui prava de Ecclesiâ sentit. Vnde scriptum est in lege: *Qui maledixerit patri aut matri, morte moriatur.* Quid autem pravius sentiri potest de Ecclesiâ matre, quàm si dicamus? Roma errat, Hierosolyma errat, Alexandria errat, Antiochia errat, totus mundus errat: soli tantum Scoti & Britones rectum sapiunt. Item Hieronymus: *Moses, inquit, moriens plangitur; Jesus absque lachrymis in monte sepelitur.* In lege morientes, sub XIV. Lunâ Dominum crucifigentes, plangam: sed cum Christo resurgentes in Evangelio suscipiam. Occurrit mihi item Augustinus sanctus, ubi contra totas hæreses sub anathematis titulo disputat; dicens. *Tessares cadicadise*, id est, quartanæ decimæ esse hæreses eorum qui Pascha XIV. Lunâ cum Iudæis faciunt. Item tractans Evangelium, de illis inquit. [*Ex*] *languentibus super piscinam unum Iesus elegit quem sanaret: quia quisquis præter unitatem fuerit, licet venerit, sanari non potest.* Et hoc mihi horret, nisi me consulatus vestri fida ratio validiori & certiori sententiæ perducatur. Quid plura? Ad Gregorij Papæ, urbis Romæ episcopi (à nobis in commune suscepti, & oris aurei appellatione donati) verba me converti; qui etsi post omnes scripsit, tamen est meritò omnibus præferendus: & inveni illum hunc locum apud Iob tractantem; *Auro locus est in quo conflatur*, &c. Aurum est sanctorum massa; locus conflationis, unitas Ecclesiæ; ignis, ignis, tribulatio martyrij. Qui ergo extra unitatem Ecclesiæ uritur, conflare potest, purgari non potest. Vnde & Paulus ait: *Si tradidero corpus meum ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest*, & reliqua. Item ad eundem sensum interpretantem & hunc versum alio loco inveni. *Esto mihi in Deum protectorem, & in locum munitum, ut salvum me facias.* nec in cælo angelis, nec in terrâ hominibus locum munitum, id est, tutum invenit, nisi humilem unitatem; quem Archangelus amisit & nunc diabolus est, & quem homo imitatus, illum amisit, & nunc mortuus est. Et hoc timeo: vos considerate compatienter, fratres, si * merito est, an ignavia.

Postremò ad cyclorum computationem diversorum, quid unaquæque lingua de cursu Solis & Lunæ sentiret; conversus totus, licet diverse alium in die, alium in Lunâ, alium in mense, alium in bissexto, alium in epactâ, alium in augmento Lunari (quod vos saltum dicitis;) inveni cyclos contra hunc quem vos tenetis esse contrarios. Primum illum quem sanctus Patricius Papa noster tulit & facit; in quo Luna à XIV. usque in XXI. regulariter, & æquinoctium à XII. Kalend. April. observatur. Secundo Anatolium, quem vos extollitis quidem ad veram Paschæ rationem numquam pervenire eos qui cyclum LXXXIV. annorum

* Desideratur hic aliquid: de quo videnda *VVilfridi* disputatio apud Bedam, lib. 5. histor. Ecclesiast. cap. 25. & *Aldelmi*, inter epistolas Banifacij edit Mongunt. ann. 1605. p. 59.

observant. *Tertiò* Theophilum. *Quarìo* Dionysium. *Quintò* Cyrillum. *Sextò* Morinum. *Septimò* Augustinum. *Octavò* Victorium. *Nonò* Pacomium monachum, Ægypti cœnobiorum fundatorem; cui ab Angelo ratio Paschæ dictata est. *Decimò* trecentorum decem & octo Episcoporum decennovennalem cyclum (qui Græcè Enneacedeceterida dicitur) in quo Kalend. Ianuarij Lunæque eiusdem diei & initia primi mensis ipsiusque XIV. Lunæ recto iure ac si quodam clarissimo tramite, ignorantia relictis tenebris, studiosis quibusque cunctis temporibus sunt adnotatæ, quibus Paschalis solemnitas probabiliter inveniri potest: Hunc inveni valde huic (cuius auctorem, locum, tempus, incertum habemus,) esse contrarium in Kalendis, in bissexto, ^b in epactâ, in XIV. Lunâ, in primo mense, in æquinoctio. *Scrutaminique*, ut Cyrillus ait, quòd *ordinavit Synodus Nicena Lunas quartasdecimas omnium annorum per decennovennalem cyclum:* (quem Victorius per viceimas & octavas vices cum Kalendis DXXXII. & bissextis CXXXIII. in id ipsum unde ortus est redire fecit) *ut non fallamur in Lunâ primi mensis; & celebremus Pascha in sequenti Dominico, & non faciamus in Lunâ XI V. cum Iudæis & hæreticis qui dicuntur Tessares cedecadite, & constitutum est, inquit, in omnibus Synodis, præter Synodum Gangrensem & Casariensem, ut non faceret ullâ Ecclesia, vel civitas, & omnis regio contraria his quæ statuta sunt de Pascha in Niceno Concilio. Et si non scripisset Synodus Nicena cyclum Lunarem primi mensis; sufficeret cyclus c lapidis Selenitis in Perside ad exemplum rationis Paschalis, cuius candor interior cum Lunâ primi mensis crescit & decrescit. ut non faciamus communem de embolismo, & embolismum de commune, id est, brevem annum Lunarem XII. mensium de longo, id est, XIII. in quo abortivam Lunam fallaciter celebratis. ut in primo mense in unitate Ecclesiæ verum agnum veri Israëlita immaculatum immaculati in unâ domo (sicut præceptum est) comedamus, in quo mense eduxit Caim Abel iustum in campum ut occideret eum; in typo Christi educti in pratorium Pilati in sextâ feriâ. quia in eadem die conceptus creditur in utero, & mortuus est in cruce; dum in sextâ feriâ mortuus est Adam in animâ pro peccato in paradiso, & in eadem die obiit in corpore.*

Exo 1.12.46

Hæc probate, si vultis; si non, renuntiate Catholicis testimoniis: si nec utrumque utrique hoc dicamus. *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis. Et non iudicemus ante tempus, donec veniat qui illuminabit occulta tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Et nolite iudicare, ut non iudicemini: in quo enim iudicio iudicaveritis, iudicabitur de vobis. Et quid iudicas alienum servum? Domino suo stat aut cadit. Onus est vobis, ut video, quod dico: onus est & mihi quod dicitis, nisi verbis Scripturæ sanctæ probaveritis. Onera ergo nostra invicem portemus; & sic adimplebimus legem Christi. Si enim alter alterius percutiamus infirmam conscientiam, in Christo peccamus.*

2. Cor. 5. 10

1. Cor. 4. 5.

Matth. 7.

1. 7.

Rom. 14. 4.

Galat. 6. 2.

1. Cor. 8. 12.

2. Cor. 5. 13.

Rom. 14. 8.

^b Ex laciniâ epistolæ Cyrilli ad Synodum Carthaginensem ineptè adfutâ: de quâ consulendus Petavius, Doctrin. temporum, tom. 1. pag. 221. & tom. 2. pag. 893. 894.

^c Vid. Damascium in vitâ Isidori; apud Phorium, pag. 568. 569, edit; Græc.

si sanum sapimus, vobis sapimus; si mente excidimus, Deo: si vivimus, Domino vivimus; si morimur, Domino morimur, quia Domini sumus. Obsecramus vos pro Christo, ut non nobis impropereis cum matre nostra: quia omnis soboles suæ matris speciem imitatur. Unde accipimus spiritura, inde spiramus: loquacitatem nostram vestra fiducia præstat.

Anno igitur (ut prædixi) emenso, iuxta Deuteronomio, *Interroga- Deut.*
vi patres meos ut annuntiarent mihi, majores meos ut dicerent mihi: (suc-
cessores videlicet nostrorum patrum priorum, Ailbei Episcopi, Quera-
ni Colonienfis, Brendini, Nessani, Lugidi,) quid sentirent de excom-
 municatione nostra, à supradictis sedibus Apostolicis facta. At illi con-
 gregati in unum, alius per se, alius per legatum suam vice suâ missum,
 in campo *Lene* sanxerunt, & dixerunt; Deceffores nostri mandaverunt
 per idoneos testes; alios viventes, alios in pace dormientes, ut meliora
 & potiora probata à fonte baptismi nostri & sapientiæ & successoribus
 Apostolorum Domini delata sine scrupulo humiliter sumeremus. Post
 in commune surrexerunt; & super hoc orationem (ut moris est) nobis
 celebraverunt, ut Pascha cum universali Ecclesiâ in futuro anno cele-
 brarent. Sed non post multum surrexit quidam paries dealbatus, tradi-
 tionem seniorum servare se simulans; qui utraque non fecit unum, sed
 divisit, & irritum ex parte fecit quod promissum est: quem Dominus
 (ut spero) percutiet quoquo modo voluerit. Deinde visum est seniori-
 bus nostris, iuxta mandatum, ut *si diversas oborta fueris inter causam & Deut.*
causam, & variaveris iudicium inter lepram & non lepram, irent ad locum
quem elegit Dominus; ut si causæ fuerint maiores, iuxta decretum Syno-
 dicum, ad caput urbium sint referendæ: misimus quos novimus sapien-
 tes & humiles esse, velut natos ad matrem, & prosperum iter in volun-
 tate Dei habentes, & ad Romam urbem aliqui ex eis venientes, tertio
 anno ad nos usque pervenerunt, & sic omnia viderunt sicut audierunt:
 sed & valdè certiora, utpote visa quàm audita, invenerunt: & in uno
 hospicio cum Græco & Hebræo; Scythâ & Ægyptiaco, in Ecclesiâ san-
 cti Petri simul in Paschâ (in quo mense integro disuncti sumus) fue-
 runt: & ante sancta fidei testati sunt nobis, dicentes; Per totum orbem
 terrarum hoc Pascha, ut scimus, celebratur. Et nos in reliquiis san-
 ctorum martyrum, & scripturis quas attulerunt, probavimus inesse vir-
 tutem Dei. Vidimus oculis nostris puellam cæcam omninò ad has
 reliquias oculos aperientem & paralyticum ambulantiem, & multa dæ-
 monia eieccta.

Hæc dixi, non ut vos impugnarem, sed ut me ut auctioracem in
 domicilio latitantem defenderem. Sed si quid fortè impositum vel vi-
 tiosum per immunda labia dixi, bicipi labij vestri forcipe per igniferum
 Esai 6
 Iosu. 3
 plebis præcidite prioris præputijs. Nefas est enim errata tua non agnos-
 cere, & prolata certiora non approbare. Hæreticorum est propriè, sen-
 tentiam suam non corrigere malle perversam quàm mutare defensam
 Iacob
 Rom.
Scienti etenim bonum facere, & non facienti, peccatum est illi. Peccati verò

stipendium mors est: à quâ nos divina Majestas, & simplex trinitas, & multiplex apex, (subtus quem nihil est, intra quem nihil est, citra quem nihil, ultra quem nihil, supra quem nihil; sustinens omnia sine labore, penetrans omnia sine extenuatione, circumdans omnia sine extensione, superans omnia sine inquietudine) liberare dignetur. Amen. amen.

GRANDIS LABOR EST PRVDENTIÆ.

RECENSIO.

Eam ex veteribus Cottoniana Bibliotheca membranâ descripsi; hoc titulo prænotatis Epistola Cummiani, directâ Segieno Abbati, de disputatione Lunæ. qui quidem Segienus non alius fuisse videtur, quàm Segenus sive Segianus ille (varians enim ibi in nominis descriptione exemplaria) cuius in IX. Epistola ὀμῆραφῆ facta est mentio; quemque Huenfis S. Columbâ insula ab anno 622. usque ad 652. Abbatem extitisse, ex Annalibus nostris Yltoniensibus didicimus. Meminit eiusdem & Bedâ libro 3. Historiæ, capitis 5, (vel 4 ut antiquissimi codices Manuscriptis distinguunt) initio; & Adamnanus de S. Columbâ lib. 1. cap. 3.

SCOTI cujusdam anonymi, ad *Aldhelmum* Malmesburiensem Abbatem.

EPIST. XII.

Circa annum 680. *Domino sancto, sapientissimo, Christo quidem charissimo Aldherno, Scotus ignoti nominis in Deo aeterno Salutem.*

DVm te præstantem ingenio, facundiaque Romanâ, ac vario florè literarum (etiam Græcorum more) non nesciam; ex ore tuo, fonte videlicet scientiæ purissimo; dicere malo, quàm ex alio quolibet potare, turbulento Magistro præfertim. Hoc scito prænosces, quòd idcirco te fiducialiter ita obsecro, ut me suscipias, doceasque; quoniam fulgor (ceu dictum est) sapientiæ præ multis in te fulget lectoribus, ac peregrinorum mentes cupientium sapientiam discere cognoscis; quia tu Romæ advena fuisti, in super quòd à quodam sancto viro de nostro genere nutritus es. Hæc compendij causâ sufficiant; quia si humiliter per charitatem volueris attendere, non minùs per pauca verba, quàm per plurimas fermocinationes perspicies. Hæc tibi quoque sinceriter dissero. Libellum quandam habes, qui non est maior acceptorio duarum septimanarum; quem ego legere cupio. Hoc autem breve tempus prædico; non eo quòd mihi plus non opus sit, sed ne hæc petitio fastidium in tuâ mente creet. Ministrum quoque equosque, ut opinor, adipiscat. In hoc autem tempore messis, lætùm à te responsum sperabo. Orantem pro nobis Beatitudinem tuam divina gratia custodire dignetur.

*CHRISTE potens rerum, redeuntis conditor avi,
Vox summi sensusque Dei, quem fudit ab altâ
Mente pater, tantique dedit consortia regni
Impia tu nostræ domuisti crimina vita,
Passus corporeâ mundum vestire figurâ,*

Affariqui

HIBERNICARVM SYLLOGE.

25

*Affarique palam populos, hominemque fateri.
 Quemque utero inclusum Maria, mox numine viso
 Virginei tumuere sinus: innuptaque mater
 Arcano stupuit compleri viscera partu,
 Authorem paritura suum: mortalia corda
 Artificem texere poli, mundi que repertor
 Pars fuit humani generis, lasuitque sub imo
 Pectore, qui totum late complectitur orbem.
 Et qui non spatij terra, non equoris unda,
 Nec capitur caelo, paruos confluxit in artus.
 Quin et supplicij nomen nexusque subisti,
 Vi nos subripere lecto, mortemque fugares
 Adorte tua: mox aethereas evectus in auras.
 Purgata * repetens letum te luce parentem.
 AVGVSTVM foreas: festis ut saepe diebus
 Annua sacceri celebres jejunia sacri.*

* repetis letum
 tum relin-
 re p.

RECENSIO.

*Aldhelmus, cum esset adhuc presbyter, Abbas fuit monasterij quod Maildubi (vel Maildusi) urbem nuncupant: ut in libro 5. Historia, capite 19. (vel, ut in Manuscriptis 18.) confirmat Beda. Est autem monasterium illud, non in Scotia (ut Trithemius, eumque secuti Gesternus & a malodiosissimus Dempsterus, arriolasi sunt) sed in Angliâ positum; atque olim Mailtufesburgh, hodie Malmesburiae nomine notissimum. Quo in loco Aldhelmus à primo aëvo infantiae, atque ab ipso tyrocinio rudimentorum, liberalibus litterarum studiis eruditus, & in gremio sanctae matris Ecclesiae nutritus, vitam duxit: ut habet in b Charta, 8. Kalend. Septembr. anno Dom. 675. data, Lutherius Occidentaliùm Saxonum episcopus; à quo primum cenobij, illius Abbas constitutus est ipse Aldhelmus. Quia enim prius Ingelberne, postea Mailduburi & Maldunburg nomen habere cepit ab Aldhelmi magistro Maildulpho Scoto-Hiberno, viro summâ eruditione & singulari vitæ sanctitate: quem admodum in VViltoniae descriptione docet Guilielmus Camdenus. Cui & Guilielmi Malmesburien-
 sis adyicimus testimonium, in Aldhelmi vitâ anno 1105. ab eo exarata: Cùm iam majusculus à Cantia in VVestfaxes remeasset; religionis habitum in Meldunensi accepit cenobio, quod situm in civitate quæ antiquo vocabulo Mealhberi, nunc Malmesberi vocatur. Id quidam Meldum, qui alio nomine vocatur Meildulf, natione Scotus, eruditione Philosophus, professione Monachus fecerat. Qui cum natali solo voluntariè carens illuc devenisset; nemoris amœnitate (quod tunc temporis in immensum eo loci succreverat) captus, heremiticam vitam exercuit; deficientibusque necessariis, scholares in discipulatum accepit, ut ex eorum liberalitate tenuitatem victus corrigeret. Illi procedente tempore magistri sequaces, ex scholaribus monachi effecti, in conventum non exiguum coaluere. Horum exemplo & consortio Aldhelmus informatus ad studium, liberales artes plenitudini scientiæ adfecit. Unde jam liquet, quid illa sibi velint Scoti nostri verba in hac ad Aldhelmum epistola: quod à quodam sancto viro de nostro genere nutritus es.*

a Demp-
 ster. lib. 1.
 Histor. Ec-
 clesiast.
 pag. 7.
 b Guiliel.
 Malmes-
 bur de gest.
 Reg. Au-
 glor. lib. 1,
 cap. 1.

*Addit de Aldhelmo ibidem Guilielmus. Taceo de compatriotis, qui certatim ad eum scripta sua. emittabant, eius iudicij censuram subitura. Prætereo Scotos, tum maxime doctos, qui idem fecisse noscuntur. Quorum aliquos non obscuræ literaturæ nominare possum: maxime Artvillum, regis Scotiæ filium. Hic quicquid literariæ artis elaborabat (quod non ad eum exilium erat) Aldhelmi committebat arbitrio: ut perfecti ingenij limæ eraderetur scabredo Scotica. Videndum igitur an non Artvillus, sive Artvillus ille author huius fuerit Epistola: cuius partem quidem huic ipsi scripto Malmesburien-
 sis inferuit, integram vero unâ cum annexo Carmine (quod à quibusdam*

Vllerij Epist. Hibern.

D

Damaso, ab alijs Claudio tribuitur) ex Viennensis & Ingolstadiensis Bibliotheca Manuscriptis inter Bonifacianus edidit Nicolaus Serarius, qui etiam in Notis; non alium hic Scogum accipiendum esse quàm Hibernum, rectè monuit.

EPIST.
XIII.

ALDHELM I Malmesburiensis abbatis, ad *Eabfridum* ex Hiberniâ in patriam reversum.

Circa An-
num 690.

Domino, venerabili praconio efferendo & sanctorum meritis magnopere honorando, Eabfrido; Aldhelmus exiguus in Domino aeternam salutem.

PRIMITVS (a pantorum procerum praetorumq; pio potissimùm, paternoq; praesertim, privilegio) panegyricum poemataq; passim a profatori sub polo promulgantes; stridulâ vocum symphoniâ, ac melodix, cantilenâq; carmine modulatori, hymnizemus, praecipuè quia tandem almæ editum, puerperæ c sobolem (ob inextricabile fons protoplastorum) piaculum priscorumq; chirographum peccaminum obliteraturum, terris tantundem destinare dignatus est: luridum qui linguis d che-lydrumtrisulcis rancida virulentaq; vomentem per ævum venena torrenda tetræ tortionis in tartara trusit. Et ubi pridem ejusdem nefandæ e natricis f ermuli * cervuliq; crudâ fanis colebantur stoliditate in profanis, versâ vice discipulorum gurgustia (imò almæ oraminum ædes) architecti ingenio fabrè conduntur.

Fateor (sodalitatis fraternæ cliens, alti; municipatus municeps) postquam vestram repedantem istuc ambrosiam ex *Hibernia* brumosis circionum insulæ climatibus (ubi ter bino circitèr annorum circulo uberisophiæ sugens metabatur) territorij marginem *Britannici* sospitem applicuisse, rumigerulis referentibus, comperimus: ilicò (ut flammiger flagransq; flagitabat amor) ineffabiles altithrono grates, pansis in edito utriusq; volis, tripudiantes obtulimus. potissimùm, quodd te exulem almus arbiter priscam paterni visitantem clientelam ruris (cærulea ponti trans glauci, enormesq; dodrantium glareas atq; spumiferas lymphæ nemphæ obstirpationes, circili carinâ procellosum sulcante salum) reducere, ovante navarcho, dignatus est: ut, ubi dudùm incunabulis tyrocini; editus rudibus adulto tenus pubertatis ævo adoleveras, nunc versâ vice (supernâ opitulanti prærogativâ affatim fultus)

a *παύτων*. i. *cunctorum*. ubi præter pseudam Græcismi affectationem (quæ in hæc epistolâ crebra est) observa XV. voces à literâ P, incipi ntes; ac si à *Fugna porcorum Porcij* poeta exemplum author transtulisset.

b *Patrem* intelligit. c *Filium*. d *χελυδον*, anguem. e *Serpentis*: ut apud Ciceronem, in *Academic*. f forte ad *ERMENSVL* Saxonum idolum hic alludit, cuius in Franciis Annalibus ad Annum 772. fit mentio; quodque *Herma* sive Mercurio putatur fuisse positum. Veteres enim Germanos *Deorum maximè Mercurium coluisse*, confirmat in *Germaniâ* suâ Corn. Tacitus, & Eginhardus in *Gestis Saxonum*, apud Adamum *Bremensẽm Hist.* cap. 5. ubi etiam de *IRMINSVL* is videtur: ut & Rich. *Verfegan. Restitut. Antiquitat. Anglican.* cap. 3. & *Glossarium D. Henr. Spelmanni nostri*, in *Irminsul*. * De *cervulis*, vel *binnulis*, vid. Augustinus de *Temp. serm.* 115.

ab incolatu externi ruris repatrians, præceptoris vocamine indepro-
fortitoq; fretus fungeris.

Illud æquè almitatè Beatitudinis vestræ ex penetrabilibus præcordij
nequaquam promens dissimulo propalare (ad augmentum; Mythisq;
ut reor tripudium, imò ad *g doxam onomatis cyri*) magnoperè inole-
viffe: quòd præconio citra modum-rumoris *Scottico* in solo degentium
(quorum contubernio parumper fretus es) ceu tonitruali quodam
boatu fragore nymbo emergenti, auditus nostri quatiuntur; & per
tot tantaq; telluris stadia lectionis opinio, pagis provincijsq; divulga-
ta, crebrescit. Si quidem tam creber meatus est (istinc illincq; istuc
illucq;) navigero æquoreas fretantium calle gurgites, velut quædam
contribula apium germanitas nectar fabrè conficientium. Nam que mad-
modum alternatim, reciproçâ facessente noctis nebulâ, mellifluum
examen (emergente axe tenus æthere Titanæ) gliscentium culmina
tiliarum per florulenta, ad crates graciles, sarcinatum, flava bajulans
gestamina asportat: eodem modo, ni fallor, lurconum conglobatio
lectorum (*dunning tat fnoh*) ac residua sagax discipulorum caterva,
florigeris hagiographæ ex arvis, non solùm artes Grammaticas atq; Geo-
metricas bis ternasq; omillas Physicæ artis machinas; quinimò allego-
ricæ potiora ac tropologicæ disputationis bipertita bis oracula (æthra-
libus opacorum mellita in ænigmatibus problematum) siticulo: è su-
mentes carpunt, & in alveariis sophiæ, iugi meditatione loco tenus ser-
vanda condentes, abdunt. E quorum catalogo tuam proficisci solertiam,
prædâ onustam atquæ torrente fluentis sacrosancti propinatam redun-
dantemque excellens fama percrebuit.

Quamobrem tuum affabilem discipulatum, ceu cernuus, singulata-
tim arcuatè poplitibus subnixisque precibus efflagito; ut obliterated ne-
quaquâ memoriâ excedat, quod *h Pacificus* cœlesti ambrosiâ præditus,
(subrogatus i genitore iure hæreditario, bis quaternis temporum lus-
tris Israëliticæ plebis imperij sceptro fungens,) almo auctore spiramine
promptit, dicens. *Bibe aquam de cisternâ tuâ, & fluenta putei tui: deri-* Prov. 15
vers. 15
17.
*ventur fontes tui foras, & in plateis aquas divide; solus habeto eas, nec sint
alieni participes tui.* Quapropter his sacris imbutus sagminibus, iugi
conamine orthographiæ aperito gurgitem, & sitientia rigato arva men-
tium: quatenus germen æthralis extaseos (vivis fœcundisque in ortho-
doxorum, satoris sudore, sulcis satum) nullo torridæ obstaculo siccita-
tis obtinente, pullulans gliscat; & ubertim spissa, Dei suffragio, se-
ges demùm maturescat.

Nam idcirco supplex tam obnixè hæc cernitur oramen suggestisse,
quòd nonnulli supernâ noscuntur sophiâ præditi, & arcanâ luce enor-
miter referti: attamen quod grâuitâ cœlitus munificentia, Deique da-
psili deditioe receptantes (proprio facessante meritorum quæstu) adep-
ti sunt, nequaquam (gazophylacio scientiæ referato) plenè promul-

g δόξαν ὀνόματος κυρίου, gloriam nominis Domini.

h salomon: qui à pace nomen obtinuit.

i genitori, vel, à genitore, patre David so.

Marth. 5.
15.
Matth. 25.
18. 27. 30.

gantes, sed particulatim lurconibus largientes. Nam (κ cata Euangelicæ experimentum auctoritatis) nequaquam flagrans lychnus clanculè fuscata tetræ occultitur latebrâ urnæ, qui candelabri summitate cunctis limpido lumine lucere decuit: nec non frustra talenti fenora subterraneis clanculantur obstructa / sablonibus, quæ trapezitarum numerosis monetæ oportuissent numismatibus profligari. ne fortè, ut iners adepto (segnitiâ torpens) mancipium talento, supremos ergastulorum in squalores trusus præcipitetur; sed potiùs *enax engeque* ingressurus tripudium à profatore pio promeretur. Vnde Psalmigraphus vates, ob hoc propriæ piaculi expians flagitium conscientiæ, sacro præfagio orsus inquit:

Pf. 40. 10.

Iustitiam tuam non abscondi, & reliqua.

Sed hæc misellus homuncio dictando volvens, scrupulo ancipiti extemplo quatiens angebar; (cur inquam) *Hibernia*, quò catervatim istinc lectores classibus advecti confluunt, ineffabili quodam privilegio effertur: ac si istic, sæcundo *Britannia* in cespite, didascalii Argivi Romanive *Quirites* reperiti minimè queant, qui cælestis tetrica enodantes bibliothecæ problemata sciolis referare se sciscitantibus valeant. Quamvis enim prædictum *Hibernia* rus, discentium opulans vernansque (ut ita dixerim) pascuosâ numerositate lectorum, quemadmodum poli cardines astriferis micantium ornentur vibraminibus siderum: ast tamen climatis Britannia occidui in extremo ferme orbis margine sita (verbi gratiâ (ceu *Solis* flammigeri & luculento *Luna* specimine potiatur, id est, *Theodoro* insulâ Pontificatus fungenti, ab ipso tyrociniò rudimentorum in flore philosophicæ artis adulto; nec non & eiusdem sodalitatibus cliente *Adriano* duntaxat urbanitate enuclearâ ineffabiliter prædico.

Et audacter in propatulo contestans, pellaci falsitatis frivolo neglecto, æquâ veritatis censurâ trutinante discernâ, etiam si Beatæ memoriæ *Theodorus*, summi Sacerdoti; gubernacula regens, *Hibernensium* globo discipulorum (ceu aper truculentus molossorum catastâ ringente vallatus) stipetur: limato perneciter Grammatico dente, iacturâ dispendij carens, rebelles phalanges discutit, & utpote belliger in meditullio campi arcister, legionum phalangibus septus æmulorum spissis, mox nervosis tenso lacertorum volis arcu, spiculisque ex pharetrâ exemptis, hoc est, Chronographiæ opacis acutisque syllogismis; turma supercilij typho turgens (amissâ ancilium testudine) terga dantes, latebras antrorum atras (triumphante victore) præpopere petunt.

Neu tamen hæc philosophando, *Scotticos* sciolos (quorum gemmato tua sagacitas dogmatum favo aliquantisper *m* abusa est) sugillare à quoquam autumer; (quippe cum satagerem præconium cudens affabiliter texere nostrorum, non sugillationem ridiculose cachinnans rumigerare vestrorum:) sed potiùs, jocistæ scurræque ritu dicacitate temerariâ loquentium, fraternæ *n* ironiâ dilectionis obtentu * cavillabatur. Si vero quippiam, inscitiâ suppeditante, garrulâ frontose convincitur pagina prompsisse: ut *Verfidicus* ait,

* Locu
corruptus.

κ κατὰ, secundum, ut in Bonifacii Moguntini epistolis, & apud Cyprianum quoque
l arenis: ut in Gildæ epistolâ.

m id est, *n* ut apud Hieronymum etiam aliquoties. n *εἰπωσίγ*.

*a Digna fiat fauce glingio gurgo fugax sambulo ;
 Non timeat scriptor terrentis ludicra lingua.
 Sic semper cupiunt scriptorum carpere chartas ,
 Vt caper hirsutus rodit cum dente racemos :
 Nec tamen emendant titubantis gramma Pœte.*

o Ad hunc barbarum versiculum apponitur hæc glossa (non admodum certe concinna) in margine Manuscript. D. Rob. Cottoni & Thomæ Alani. Fugax gurgo, id est, virgo impetrante novercâ de matrimonio exposita, inter feras enutrita, ferarum consuetudinibus assuescens : qua alio nomine luturna. Fante glingio, id est, rogante fratre, vel alio quolibet amico ; ut digna fieret illa fugax gurgo, sambulo, id est, reservatione, vel sine laboris.

R E C E N S I O.

Ex quatuor antiquissimis codicibus descripta : quorum primum suppeditavit mihi nobilissimus Dominus Guilielmus Howvardus de Navvorth, secundum D. Robertus Cottonus, tertium Thomas Alanus Oxoniensis, & ex Regiâ Bibliothecâ quartum amicissimus Patricius Iunius. Scripta est autem stylo ita impedito & implicato ; ut non admodum mirari subeat, etiam Guilie-mi Malmesburiensis temporibus repertos fuisse, quibus huiusmodi Aldhelmi scripta nauticam pepererint : non attendentibus quòd iuxta mores gentium variantur modi dictaminum. Ita ille, de gestis Regum Anglorum lib. 1. cap. 2. ad dicti confirmationem porro subiiciens ; Græcos involutè, Romanos circumspicè, Gallos splendè, Anglos pompaticè dictare solere. Porro Kahfridus sive Æthfridus (*E A prim Anglo-Saxonum, A E Latinorum diphthongo respondet*) ad quem, post sex annos studiis in Hiberniâ, impetrasset, missa est hæc Epistola ; non alius esse videtur quàm Eadfridus (ab aliis Eadferd, à quibusdam etiam Egfridus dictus) cui Be-da Vitam Cuthberti soluta oratione à se descriptam dicavit ; quemque Eadberto anno Dom. 698. in Lindisfarnensi episcopatu successisse, ex Dunelmensis Ecclesia Historia à Turgoto conscriptâ, & Florentij VVigorniensis Annalibus intelligimus. Antequam verò illa Episcopatum est adeptus, Epistolam hanc scriptam fuisse liquet ; licet in Regio Manuscript. titulum hunc præfixum habeat. Incipit Epistola Aldhelmi Episcopi. Verùm, cum post annum 698. ad Schireburnensem Episcopatum Aldhelmum promotum fuisse constet : nos priorem Malmesburiensis Abbatis appellationem retinere maluimus.

A D A M N A N I Huensis Monasterij Abbatis.

In libros tres de vitâ S. Columba.

P R O L O G V S.

BEati nostri Patroni (Christo suffragante) vitam descripturus, fratrum flagitationibus obsecundare volens : imprimis eandem lecturos quosque admonere procurabo ; ut fidem dictis adhibeant comperitis ; & res magis quàm verba perpendant, quæ (ut æstimo) inculta & vilia esse videntur. meminerintque, Regnum Dei non eloquentiæ exuberantiâ, sed in fidei florulentiâ constare : & nec ob aliqua *Scottica*, vilis videlicet linguæ, aut humana * onomata, aut gentium obscura locorumve vocabula (quæ, ut puto, inter alias exterarum gentium vilescunt linguas) utilium, & non sine divinâ opitulatione gestarum, despiciant rerum pronuntiationem. Sed & hoc Lectorem admonendum putavimus ; quòd de beatæ memoriæ viro, plura studio brevitatis, etiam memoriæ digna, à nobis sunt prætermittenda : & quasi pauca de plurimis,

D ij

EPIS
XIV

* ονομα
nomina

VETERVM EPISTOLARVM

* εκρατα,
παρα το
πρεσβυτη.

ad evitandum fastidium lectorum, sint * caraxata. Et hoc (ut arbitror) quisque hæc lectorus fortè annotabit, quod minima de maximis per populos fama de eodem Beato viro divulgata disperferit; ad horum etiam paucorum comparationem, quæ nunc breviter caraxare disposimus.

EPILOGVS.

Post horum trinalium lectionem libellorum, quisque diligens annotet lector, quanti & qualis meriti sanctus sæpe supramemoratus præful veneradus, quantæ & qualis apud Deum honorificentia fuerit æstimatus; quantæ & quales Angelicæ apud ipsum & luminosæ frequerationes fuerint; quanta in eo prophæta gratia, quanta dialium effcientia virtutum, quanta & quàm frequens eum divini luminis claritudo in carne mortali adhuc commemorantem circumfulserit. Quin etiam post * egressum. * ingressum anime de tabernaculo corporis sanctissimæ (sicuti quibusdam electis ostensum, habetur compertum) locum in quo ipsius sancta pausant ossa usque hodie eadem cœlestis claritas frequentare non cessat; & sanctorum frequens visitatio Angelorum. Et hæc etiam eidem beatæ memoriæ viro à Deo non mediocriter egrata gratia, quâ nomen eius non tantum per totam nostram Scotiam & omnium totius orbis insularum maximam Britanniam clarè divulgari promeruit, (in hæc parvâ & extremâ Oceani Britannici commoratus insulâ) sed etiam ad trigonam usque Hispaniam & Gallias, & ultra Alpes Penninas Italiam sitam pervenire, ipsam quoque Romanam Civitatem, quæ caput est omnium civitatum. Tantus & talis honor vocibilis eidem Sancto inter cætera divinæ donationis munera condonatus scitur à Deo, qui se diligenter amat; & eos qui eum magnificent laudibus, magis ac magis glorificans immensis sublimat honoribus: qui est benedictus in sæcula.

Admonitio Adamnani ad Scriptores.

Oscro eos quicunque voluerint hos describere libellos, imò potiùs adjuro per Christum iudicem sæculorum; ut postquàm diligenter descripserint, conferant & emendent cum omni diligentia ad exemplar unde extraxerunt: & hanc quoque adjurationem hoc in loco subscribant.

RE C E N S I O.

De Adamnano pluribus agit Beda, libro 5. Histor. Ecclesiast. cap. 16. & Ceolfrydus Abbas in Epistola ad Naitanum Pictorum regem, ibid. cap. 22. indeq; Mattheus Florilegus. Anno gratiæ D C C I. floruit vir bonus & literatus Adamnanus presbyter & Abbas monachorum qui erant in insulâ Hii. Hic missus ad Aidfridum regem gratiæ legationis, cum videret ritus Ecclesiasticæ institutionis & observantiæ festi Paschalis, continuo trahitur ad consensus. Qui cum domum redisset, cura in suos, qui erant in insulâ Hii, ad callem perducere veritatis, nec valuit: navigansque in Hiberniam, penes omnes ad legitimum Paschæ tempus observandum induxit. Scripsit idem vir Domini librum de loco Dominiæ nativitaris, passionis & ascensionis; situmque Terræ sanctæ mirabiliter descripsit. Editus est hic liber Ingolstadtij anno 1619 à Jacobo

HIBERNICARVM SYLLOGE.

*Gregorio, titulo Adamanni Scotohiberni: ibidemque anno 1604. ab Henr. Caniso, * Apu- * Apu-
 (tomo 5. Antiqua lectionis) libri eiusdem tres de S. Columbâ. cuius operis Prologum feb. lit
 paulo correctiorem ex MS. nostro hic damus; addito etiam, ex alio Cottoniana Biblio- Histor
 theca codice, Epilogo hæcenus inedito; una cum Adjuratione qua transcriptores obte- clefiast
 statur auctor., * Irenæi in libro. *μὲν ὁδοῦ δὲ οὐ* & Eusebij in Chronico exemplum imi- cap. 19
 tatus. & Hie-
 mum,
 scripto
 Ecclesi
 in Iren*

BONIFACII Moguntini archiepiscopi, ad Zachariam Roman-
 num Pontificem, de causâ Aldeberti Galli & Clementis Scoti.

*Excellentissimo Patri atque Apostolico Pontifici, & ex auctoritate sancti
 Petri, Principis Apostolorum magisterio freti, Zacharia Papa, Boni- X V.
 facius exiguus servus servorum Dei, optabilem in Christo charitatis AnnoC
 salutem. sti 745.*

POSTQUAM me ante annos propè triginta sub familiaritate &
 seruitio Apostolicæ sedis, anuente & iubente venerandæ memoriæ
 Antistite Apostolico Gregorio, anteriore voto constrinxi; quidquid
 mihi lætitiæ vel tristitiæ acciderat, Apostolico Pontifici solebam indi-
 care, ut in lætis simul laudaremus Deum, & in tristibus eius consilio
 roborarer. Ita & nunc mihi liceat indicare, pietati vestræ supplico.
 Sicut scriptum est. *Interroga patrem tuum & annuntiabis tibi; seniores Deut. 3
 tuos & dicent tibi.* Notum enim sit paternitati vestræ, quia postquam
 indigno mihi mandastis in provinciâ Francorum (sicut & ipsi rogave-
 runt) sacerdotali Concilio & Synodali conventui præesse; multas in-
 jurias & persecutiones passus sum, maximè à falsis Sacerdotibus, ab
 adulteratis Presbyteris seu Diaconibus, & fornicarijs Clericis. Maxi-
 mus tamen mihi labor fuit contra duos hæreticos pessimos, & publicos,
 & blasphemos contra Deum, & contra Catholicam fidem. Vnus qui
 dicitur *Aldebert*, natione generis *Gallus* est; alter qui dicitur *Clemens*,
 genere *Scotus* est: specie quidem diversi; sed pondere peccatorum pa-
 res.

Contra istos obsecro Apostolicam auctoritatem vestram, quod
 meam mediocritatem defendere & adjuvare, & per scripta vestra popu-
 lum Francorum & Gallorum corrigere studeatis: ut hæreticorum
 fabulas & vana prodigia & signa præcursoris Antichristi non secten-
 tur; sed ad canonica iura, & ad viam veræ doctrinæ convertantur. &
 ut per verbum vestrum isti hæretici duo mittantur in carcerem (si vobis
 iustum esse videatur, cum vitam & doctrinam illorum vobis intima-
 vero) & nullus cum eis loquatur vel communionem habeat, ne fortè
 fermento doctrinæ illorum fermentatus aliquis pereat: sed segregati
 viuant, & iuxta dictum Apostoli, huiusmodi *traditi Satana in interi- 1. Cor.
 rum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini.* & juxta Evangelicum præ-
 ceptum, *dum Ecclesiam non audierunt, sint nobis sicut Ethnici & Publi- Matth.
 cani: donec discant non blasphemare, nec scindere tunicam Christi.* Pro- 17.
 pter istos enim persecutiones, & inimicitias & maledictiones multo- 1. Tim. 1

rum populorum patior: & Ecclesiæ Christi impedimentum fidei & doctrinæ rectæ sustiner.

Dicunt enim de *Aldeberto*, quòd eis sanctissimum Apostolum abstulisset; patronum, & oratorem, & virtutum factorem, & signorum ostensorem abstraxisset. Sed pietas vestra audiens vitam eius, iudicet *ex fructu*, utrùm *vestimentis ovium inducus intus autem lupus rapax* fuisset, an non.

Math. 7.
15. 16.

2. Tim. 3. 6.

In primævâ enim ætate hypocrita fuit, dicens, quòd sibi Angelus Domini, in specie hominis, de extremis finibus mundi, miræ & tamen incertæ sanctitatis reliquias attulisset; & exinde potuisset omnia, quæcunque poposcerit, à Deo impetrare: & tunc demùm per illam simulationem (sicut Apostolus Paulus prædixit) *penetravit multorum domos & captivas duxit post se mulierculas oneratas peccatis, quæ ducebantur varijs desiderijs*, & multitudinem rusticorum dicentium, quòd ipse esset vir Apostolicæ sanctitatis, & signa & prodigia multa fecisset. Deinde conduxit Episcopos indoctos, qui se, contra præcepta Canonum, absolutè ordinarunt. Tum demùm in tantam superbiam clarus est, ut se æquipararet Apostolis Christi: & dedignabatur in alicujus honore Apostolorum vel Martyrum Ecclesiam consecrare, & interrogavit, quid voluissent homines visitando limina sanctorum Apostolorum. Postea in proprio honore suo dedicavit oratoria (vel ut veriùs dicam, sordidavit) fecit crucieulas & oratoriola in campis, & ad fontes, vel vbiicumque sibi visum fuit, & iussit ibi publicas orationes celebrare; donec multitudines populorum, spretis cæteris Episcopis, & dimissis antiquis Ecclesijs, in talibus locis conventus celebrabant, dicentes: Merita sancti *Aldeberti* adjuvabunt nos. Ungulas suas & capillos dedit ad honorificandum, & portandum cum reliquijs sancti *Petri* Principis Apostolorum. Tum demùm, quòd maximum scelus & blasphemiam contra Deum esse videbatur, fecit. Veniente enim populo & prostrato ante pedes eius, & capienti confiteri peccata sua, dixit. *Scio omnia peccata vestra, quia mihi cognita sunt occulta vestra; ideoque non est opus confiteri ea. Securi ergo & absoluti de peccatis vestris præteritis, revertimini ad domos vestras cum pace.* Et omnia quæcunque sanctum Evangelium hypocritas fecisse testatur, suo habitu, incessu, & moribus imitatus est.

Alter autem hæreticus, qui dicitur *Clemens*, contra Catholicam contendit Ecclesiam: Canones Ecclesiarum Christi abnegat, & refutat tractatus; & intellectus sanctorum Patrum, *Hieronymi*, *Augustini*, *Gregorij* rucusat. Synodalia iura spernens, proprio sensu affirmat, se, post duos filios sibi in adulterio natos [sub nomine Episcopi] esse posse legis Christianæ Episcopum. Iudaismum inducens, iudicat iustum esse Christianæ Episcopum. Iudaismum inducens, iudicat iustum esse Christiano ut, si voluerit, viduam fratris defuncti accipiat uxorem. Ipse etiam contra fidem sanctorum Patrum contendit, dicens; quòd *Christus* filius Dei descendens ad inferos, omnes quos inferni carcer detinuit, inde liberasset, credulos & incredulos, laudatores Dei simul & cultores

HIBERNICARVM SYLLOGE.

33

coltores idolorum: & multa alia horribilia de *Prædeterminatione Dei* contra-
ria fidei Catholicæ affirmat. Qua propter de hoc quoque hæreticopre-
cor, ut per litteras vestras mandare curetis Duci *Carolemano*, ut mit-
tatur in custodiam; ut semina Satanæ latius non seminet, ne forsitan
una ovis morbida totum gregem polluat. Valere sanctitatem vestram, &
prosperis profectibus gaudere in longitudinem dierum optamus.

R E C E N S I O.

Incerta est Actis Romana Synodi, anno 745. habita: in qua contra Clementem Scotum, huiusmodi lata est sententia. Clemens, qui per suam stultitiam sanctorum Patrum statuta respuit, vel omnia Synodalia acta; inferens etiam Christianis Iudaismum, dum prædicat fratris defuncti accipere uxorem, insuper & Dominum Iesum Christum descendentem ad inferos, omnes pios & impios exinde prædicat abstraxisse: ab omni sit sacerdotali officio nudatus, & anathematis vinculo obligatus, pariterque Dei iudicio condemnatus, vel omnis qui eius sacrilegis consenserit prædicationibus. Videantur de Adelberti & Clementis causa, Zachariæ Romani Pontificis Responsa, inter Bonifacii epistolæ à Serario editas, num. 138. 139 & 144.

ZACHARIÆ Romani Pontificis, ad *Bonifacium*; de causâ EPIST.
XVI.
Virgilij, Hiberni & Sidonij.

*Reverendissimo & sanctissimo fratri Bonifacio Cæpiscopo, Zacharias
servus servorum Dei.*

Anno C
lxi 746.

Virgilius & Sidonius religiosi viri, apud *Baioariorum* provinciam
degentes, suis nos litteris visitarunt: per quas intimaverunt, quod
tua reverenda fraternitas eis injungeret Christianos denuò baptizare.
Quod audientes, nimis sumus conturbati, & in admirationem quan-
dam incidimus, si habet, ut dictum est. Retulerunt quippe, quod fue-
rit in eadem provinciâ sacerdos, qui Latinam linguam penitus ignora-
bat, & dum baptizaret, nesciens Latini eloquij, infringens linguam
diceret; *Baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritu sancta*: ac per
hoc tua reverenda fraternitas consideravit rebaptizare. Sed (sanctissime
frater) si ille qui baptizavit, non errorem aut hæresim introducens, sed
pro solâ ignorantia, Romanæ locutionis infringendo linguam, (ut supra
fati sumus) baptizans dixisset; non possumus consentire, ut denuò bap-
tizentur. Quia, (quod tua benè compertum habet sancta fraternitas)
quicumque baptizatus fuerit ab hæreticis, *In nomine Patris, & Filij, &
Spiritus sancti*, nullo modo rebaptizari debeat, sed per solam manus
impositionem purgari debeat. Nam (sanctissime frater) si ita est, ut no-
bis relatum est, non amplius à te illis prædicetur huiusmodi; sed ut san-
cti Patres doceant & prædicant, tua sanctitas studeat conservare. Deus te
incolumem custodiat, reverentissime frater. Data Kalendis Iulij, impe-
rante Domino piissimo Augusto Constantino, à Deo coronato, magno
Imperatore anno vicelesimo sexto, Imperij eius anno * quarto, Indi-
cione quartâdecimâ. * sexto

R E C E N S I O.

*A Iacobo Merlino Colonia anno 1530, cum Isidori Mercatoris Canonum & Epistola-
Vlserij Epist. Hibern.*

B.

de Antipodibus controversia: de qua videndi rerum Boicarum scriptores, Io. Aventinus
M. Velleus Litterarum vero Virgilij monumentum hodie nullum superest: si Glossa-
rium fortè exceperis, à Goldasto, in Notis ad Columbanum (p. 23. 152. & 155. citatum.

EPIST.
XVIII.

ALBINI Magistrī, ad Colcum lectorem in Scotia.

Anno Christi 795. *Benedicto magistro & pio patri Colcu, Alcuino-humilis Levita salutem.*

AVDITA fanitate & prosperitate paternitatis vestræ, totis (ut fateor) gavisus sum visceribus. Et quia curiosum te nostri itineris putavi, vel rerum in mundo nuper gestarum; per hos rusticitatis meæ apices, tuæ providentiæ innotescere curavi, seu audita seu visa. Primò sciat dilectio tua, quòd (miserante Deo) sancta eius Ecclesia in partibus Europæ pacem habet, proficit, & crescit. Nam * *antiqui Saxones* & omnes *Frisorum* populi, instante Rege *Carolo* (alios præmijs, & alios minis sollicitante (ad fidem Christi conversi sunt. Sed anno transacto idem Rex, cum exercitu irruit super *Sclavos*, quos nos *Vionudos* dicimus, eosque subegit suæ dijoni. *Graci* verò tertio anno cum classe venerunt in *Italiam*, & à ducibus Regis præfati victi fugerunt ad naves: quatuor millia ex illis occisi, & mille captivi feruntur. Similiter & *Auari*, quos nos *Hunos*, dicimus, exarserunt in *Italiam*, & à Christianis superati domum cum opprobrio reversi sunt: nec non & super *Bangariam* irruerunt; qui & ipsi ab exercitu Christiano superati & dispersi sunt. Etiam & ejusdem Christianissimi Regis duces & Tribuni multam partem *Hispania* tulerunt à *Saracenis*, quasi trecenta milia in longum per maritima. Sed heu (proh dolor!) quòd iidem maledicti *Saraceni* (qui & *Aggareni*) totà dominantur *Africa* & *Asia* majore, maximà ex parte. De quorum egressione, tuæ venerandæ prudentiæ dudum (ut æstimo) scripsi.

* id est,
VVeſtphali.

De cætero (Pater sanctissime) sciat reverentia tua, quòd ego filius tuus, & Ioseph vernaculus tuus (Deo miserante) sani sumus: & tui amici toti, qui apud nos sunt, in prosperitate Deo serviunt. Sed nescio quid de nobis venturum sit. Aliquid enim dissensionis, Diabolico fomento inflammante, nuper inter Regem *Carolum* & Regem *Offen* exortum est: ita ut utrinque navigatio interdicta negotiantibus cesset. Sunt qui dicunt nos pro pace esse in illas partes mittendos: sed obsecro ut vestris sacrosanctis orationibus manentes vel euntes muniamur. Nescio quid peccavi, quia tuæ Paternitatis dulcissimas litteras multo tempore non merui videre: tamen pernecessarias orationes sanctitatis tuæ me quotidie sentire credo.

N charitati tuæ aliquid de oleo, quod vix modò in Britannia invenitur; ut dispensares per loca necessaria Episcoporum, ad * utilitatem hominum vel honorem Dei. Misi quoque quinquaginta siclos fratribus de elemosynâ *Caroli* Regis: (obsecro ut pro eo oretis:) & de meâ elemosynâ quinquaginta siclos: & ad Australes fratres *Baldhwiniga*, tringinta siclos de elemosynâ Regis, & tringinta de elemo-

* al. utili-
tatem ho-
moris Dei.

HIBERNICARVM SYLLOGE.

37

synâ meâ, & viginti siclos de elemosynâ patris familiæ *Arcida*, & viginti de elemosynâ meâ; & per singulos Anachoritas tres siclos de puro argento: ut illi omnes orent pro me, & pro Domino Rege *Carolo*, ut Deus illum conferret ad tutelam sanctæ suæ Ecclesiæ, & ad laudem & gloriam sui nominis. Exaudiat vos omnipotens Deus pro sanctâ suâ Ecclesiâ intercedentes; & proficere faciat in salutis æternæ prosperitate.

RECENSIO.

Pars huius epistolæ à Guilielmo Malmesburiensi, libro 1. de Gestis Regum Anglorum cap. 4. producitur: sed integram ex duobus antiquissimis Cottoniana Bibliotheca Codicibus descripsimus, in quibus & alia ad Iosephum illum habetur, cuius in hac epistola facta est mentio: ubi de Colco, vel Coicano, ita meminit. Sanus est magister vester Colcu, & sani amici tui, qui apud nos sunt.

CLAUDII Scoti Presbyteri, ad Iustum Abbatem.

EPIST.
XIX.

Ex Prefatione Commentariorum in Matthæum.

Anno Cl
sti 815.

ANNO octingentesimo decimo quinto Incarnationis Salvatoris Iesu Christi, postquam pius ac mitissimus Princeps, S. Ecclesiæ Catholicæ filius *Ludovicus*, anno secundo Imperij sui, cœlesti fultus auxilio, adversus barbaras nationes movisset exercitum; atque abeunte & discedente tuâ paternitate ex palatio jam dicti Principis ad charum dilectumq; tibi semper tuî monasterij portum: injunxisti mihi, ut aliquod dignum memoriæ opusculum in expositione Euangelij ad legendum dirigerem Fratribus monasterij vestri. &c. Ad quoscunque verò sive per hoc sive per aliud quodcumque opusculum notitia nominis mei pervenerit; intercessionem peccatorum meorum suppliciter ab omnibus exquirō: subnixâ prece deposcens, ut ita à misericordissimo Domino nostro flagiteris, ut omnibus delictis meis atque peccatis (omnibus opitulantis vobis) consuetudinariâ clementiâ & copiosâ bonitate deletis, et si non ad idem præmium, saltem ad eundem vos portum quietis * videat pervenire.

* forte .n
p. q. veli
pervenire

RECENSIO.

De eo Bostonus Buriensis, in Scripturarum Catalogo. Claudius monachus, & discipulus sancti Bedæ secundum quosdam, floruit circa annum Christi 815. & scripsit ex opusculis Origenis, Hieronymi, Ambrosij, Hilarij, Augustini, Rufini, Ioannis, Fulgentij, Leonis, Maximi, Gregorij & Bedæ; super Euangelium Matthæi lib. 3. Eum annum, & istos auctores, in Commentariorum horum Prefatione auctor ipse commemorat: cuius ea tantum pars hic est adscripta, quam ad finem huiusmodi anni 815. in eod. mi. 9. Appendice, ex Vallicellana urbis Romana bibliotheca, attexit Casar Baronius. Nus verò integram hoc opus cum alibi vidimus, tum Cantabrigia, in Collegij Benedictini & Aula Pembrochianna Bibliothecis.

Ejusdem CLAVDII, ad Druſterannum Abbatem.

EPIST.
XX.

Praefatio Commentariorum in epistolam ad Galatas.

*Domino piſſimo, & in Chriſto ſummo mihi honore ſingulariter excolendo,
Druſteranno Abbati, Claudius peccator.*

TRes, ni fallor, & eo ampliùs iam pertranſeunt tempore anni, quòd me adhuc in Alverni ceſpitis arvo, in palatio pij principis Domini *Indovici* (tunc Regis; modò Imperatoris) detentum ſocordiã ſenſus mei, tuã fervidã dilectione adorſus es excitare, ut aliquem fructuoſum laborem in Epistolis magiſtri Gentium adſumerem Apoſtoli *Pauli*. Sed quia laboribus & turbinibus mundi depreſſus, hæctenùs parere iuſſioni tuã nequivi; modò (largiente Deo) in iſto Quadrageſimã tempore epistolam beati iam dicti Apoſtoli *Pauli* ad Galatas, ex tractatibus beatorum *Auguſtini* & *Hieronimi* Patrum, permixtis procuravi ordinare ſententijs. In quibus tractatibus cùm ad congruentem expoſitionem multa deſſe cernerem, verti me ad alios libros præfati iam patris *Auguſtini*; & exinde eam, quã in illis deerat tractatibus, explere ſtudi expoſitionem. Nonnulla etiam, ut mihi viſum eſt, infra illorum locutionem, mea ſtudi conjungere verba; quã utramque expoſitionem abſque ſciſſione conjungerent, & legentis exercerent ſenſum, & fatidium facerent evitare. Hanc interim, quaſi manubias quaſdam, tuã ovans dirigere ſtudeo ſanctitati: ut quoties eam manu teneſis & legeris, mei memor eſſe digneris; & in unum conjungat immenſa ubique præſens Chriſti charitas, quos ſpatia terrarum diſſociant. De cæteris verò Epistolis, iam multa in manibus noſtris tenentur excepta: ad quas (ſi Dominus voluerit, & vitam atque ſalutem conceſſerit, orantibus vobis pro nobis) ad expoſitionem illarum quantociùs potuero, accedere procurabo. Pius & miſericors Deus, reverendam mihi beatitudinem tuam, ad proſectum & ornatum Eccleſiã ſuã, & annis multiplicare dignetur, & meritis. Vale in Domino, vir & Dei, memento mei.

R E C E N S I O.

* *Claudius*: Habentur *Claudij* in epistolam *Pauli* Commentarij in Bibliotheca *Cænobij Caſſinienſis* ſuper *Leviticum* (ex dono *Phoebulæ* Abbatis; ut ex *Chronico Caſſinienſi* *Læonis Oſtienſis*, lib. 2 cap. 53. tit. 2. cap. 4. tit. 1.) & *S. Germani* in urbe *Antiſiodoro*; unde enarrationem epistolam ad Galatas, cui hæc præfixa eſt Praefatio, deſcripſit *Petrus Peſſeliarius*, & *Pariſijs* anno 1542. in de lepra lucem emiſit. Eiuſdem in lib. 2. *Moſis*, *Judicium* & *Ruth* Commentarij) quorum memor corporis *niſi Trithemius*) an alicubi adhuc extant, neſcio: ex libris in *Leviticum*, hæc tantum aut cutis, ci-
tas. ad mar-
ginem *He-*
ſychij in *Le-*
vitium,
manuſcript.
in Biblio-
theca *Regia*.
ſententias *cirrens* invenio. * Sicut qui ſanus ferè totus, pro parte aliqua leproſus, removeretur à tabernaculo ut immundus; ſic qui Legis præcepta tranſgreditur ex alienigena, qua parte, nihil ex cuſtodia mandati iuvat alterius; quia tranſgreſſor unius reus eſt omnium. Item, Chriſtus in Cruce carnem ſtam fecit nobis eſibilem. Niſi enim fuiſſet crucifixus, ſacrificium corporis eius minimè comederetur. Comeditur autem nunc in memoria Dominicæ paſſionis. Crucem tamen præveniens, in *Cænâ* Apoſtolorum ſeipſum immolavit, qui poſt reſurrectionem in *cæli* Tabernaculum ſuum sanguinem introduxit, portans cicatrices paſſionum.

GILDÆ, ad Rabanum monachum.

EPIST.
XXI.. *Prefatio in librum de Computo.**Dilecto fratri Rabano monacho, Gildas peccator in Christo salutem.*Anno Christi
820.

Legimus scriptum in Proverbijis; *Meliorem sapientiam cunctis pretiosissimis; & omne desiderabile ei non potest comparari.* Ideoque (frater dilectissime) gratias ago Deo, qui tibi eius amorem inspiravit, cuius possessio mundi divitias contemnit; teque reddit suo fulgore decoratum, & proximis tuis profectuosum. Petebas ergo ut quibusdam de Computo propositionibus, earumque minus perfectis responsionibus, quas mihi protuleras nescio à quibus confectas, stylum adhiberem; easque tibi lucidiores redderem. Feci quantum potui, sed non eo ordine quo ibi positas repperi: quia confusa series vim cognoscendi abstulit, & tædium lectionis invexit. Pleraque ergo quæ mihi magis necessaria videbantur addidi; & ordinem in ipsis rebus disponere contendi. Inde quoque evenit, dum brevitati studerem, & tamen ipsarum rerum veritatem patefacere vellem; quòd unius libri quantitatem devitare non possem. Composui quidem ex numero & temporum articulis quendam Dialogum, & nomini tuo ipsum dicavi. In quo * necessaria mihi videbantur interrogandi,* *Discipuli* nomine, & quæ respondendi * *Magistri* vocabulo prænotavi, & non hæc tantummodo proprijs rationibus, sed etiam ex antiquorum dictis, & sanctorum Patrum sententijs, enotare curavi. Ideo (frater charissime) hæc legens, scias me non difficultati verborum aut obscuritati sententiarum studuisse, immo magis planaque faciliæque collegisse; & quæ ex proprio inserui, ad dilucidandam ipsam veritatem laborasse, magis quàm aliorum imperitijs insultasse. Nulli enim me præfero, sed benè quærentibus, & fidem Catholicam ritè servantibus, pro modulo meo comitem spondeo, ac iuniorum subdo: quod mihi divina gratia concedat, ut quamdiù vivam servorum Christi servitor, & benè docentium auditor, & benè laborantium aliquantulus adjutor existam. Dilectionem tuam majestas Christi nunc & in perpetuum conservare dignetur, sancte frater. Memorem te nostri obsecro, ut quanto citiùs possis exemplar istius libri, quod tibi ad rescribendum direxi, absolvas & mihi remittas.

Proverb. 8.
11.* fort. add.
quæ
* fort. In-
terroganda
& responde-
denda.

R E C E N S I O.

Habetur Manuscript. in Constantiana Bibliotheca liber eius de Computo, 99. Capitulis constant: præfatio Prefationis hæc ad Rabanum, quem eo monachum abbatem. Rubricam post annum salutis 820. factum fuisse constat. Liber vero scriptus a Gildæ illo quod dicitur quadrat, quem Genuacoem Hibernonsem Oxoniæ habuisse scribit Balcan; & studuisse in sinibus Scotorum Hibernensium eo Lalando abbat, qui in quodam Hispanicum opus, quod ab utroque illi tribuitur, illud ipsum præfatio est quod in veterioribus exemplaribus Ninio Britanno adscribitur.

EPIST.
XXII.

IOANNIS Scoti *Erigenæ*, ad *Carolus Calvum*,
Francorum Regem.

Anno Christi
858.

In Arcopagitica, Latinè à se conversa, Carmen.

* λουβία,
liberatio-
nem quæ
vino fit.
** fort.
sponde à
Græco
σπίδα,
quod libare
significat.

HÆC * libam, sacro Græcorum nectare factam,
Advena *Ioannes* ** sponde meo *Carolo*.
Maxime *Francigenum*, cui regia stemmata fulgent;
Munera votiferi sint tibi grata tui.
Vos quæ Romuleas nescitis temnere technas;
Attica ne pigeat sumere gymnasia.
Quorum si quædam per me scintilla relucet
Vfibus *Ausonij*; si libet aspiciate.
Mollestum si non nostrum munire laborem;
Firmetur vestri pondere iudicij.
Si quid nodosum durumve notetur in ipso;
Percite, *Cecropidis* Attica tela sequor.
At si mendosus declinet tramite recto;
Mellifluo vestro famine corrigite.
Quod si quorundam mordetur dente feroci;
Hoc leve, namque meo contigit *Hieronymo*.
Vt verò stabilis maneat fundamine firmo;
Regali stathmo figere sufficiet.
Grediderim multos tangentum summa sophia:
Non despecturos donula nostra fore.
Sudorisque gravis tentabunt carpere fructum:
Forfan virtutem vilia verba tenent.
Sæpè solent spinis redolentes crescere flores;
Nodosæ vitis sumitur uva ferax.

R E C E N S I O .

De hoc, Guilielmus Malmesburienfis lib. 2. de gestis regum Anglorum, cap. 4. Hæc tempore creditur fuisse Ioannes Scotus, vir perspicacis ingenij & multæ facundiæ: qui dudum concrepantibus undique bellorum fragoribus, in Franciam ad Carolus Calvum transferat; cuius rogatu Hierarchiam Dionysij Arcopagitæ in Latinum de Græco verbum è verbo transtulit. & Nicolans I. in epistola ad ipsum Carolus. Relatum est Apostolatu nostro, quod Opus B. Dionysij Arcopagitæ, quod de Divinis nominibus, vel Cælestibus ordinibus, Græco descripsit eloquio, quidam vir Ioannes, genere Scotus, nuper in Latinum transtulerit. Huic verò translationi præmissum est hoc ad regem Carolus Carmen: cuius primum distichon (quod tituli vicarij quibus verbis super scriptum fuisse videtur) vir doctus ita legendum censuit:

Hanc librum, sacro Græcorum nectare factum,
Advena *Ioannes* * pando meo *Carolo*.

* vel man-
do.

& paulo post:

Percite *Cecropidis*; Attica vela sequor.

Eiusdem:

Ejusdem IOANNIS, ad eundem *Carolus*.*In eadem Areopagitica Præfatio.*EPIST.
XXIII.*Gloriosissimo Catholicorum Regum Carolo, Ioannes extremus sophia
studentium, salutem.*Circa a
nũm 851

Valde quidem admiranda, dignisque virtutum laudibus est ex-
geranda, Catholicorum virorum religiosissima sollicitudo: qui
cum vitæ humanæ periculosis exagitati videntur ærumnis, fixâ tamen
mentis intentione divinarum rerum laboriosis investigationibus pur-
gati, fructuosis inventionibus illuminati, perpetuis immutabilibusque
veritatis atque divini amoris contemplationibus perfecti; non inter
mortales habitare, sed in cœlestem conversationem mutati penitus esse
judicandi sunt. In quorum numero vos esse constitutos, nullus rectè
vestros affectus intuentium dubitare permittitur, piissime gloriosissime-
que Regum. quandoquidem civilium (plusque quàm civilium) bello-
rum maximis assiduisque perturbationibus, & insuper etiam paganarum
gentium barbaricis incursum Christianorum regnum passim invaden-
tibus allisi; non tamen regalis animi stabilitate dejecti (quasi quoddam
immobile saxum Neptuni limite naturaliter defixum, crispissimos va-
lidissimosque cœularum tumultus stabili duraque fronte repellens)
toto vestræ mentis intuitu totaque cordis devotione sanctarum Scri-
pturarum secreta (ducente Dœo & rationis lumine) inuestigatis, investi-
gantescq; diligitis. Et non solum *Latialis* eloquij maximos sanctissimosq;
autores perquiritis; verùm etiam in augmentum ædificationis Catho-
licæ fidei, novis modernisque editionibus, in laudem Christiani dog-
matis, *Hellados* Patres pio affectu addidistis consulere.

Hinc est quod & ingenioli nostri parvitatem non dedignati estis im-
pellere, nec nos velut otiosos inertiaque somno sopitos perpeffi estis
dormire: ne dum *Hesperis* solummodò apicibus studium impendimus,
ad purissimos copiosissimosque *Græcum* latice recurrere, haustumq; inde
sumere non valeremus. Iussionibus itaque vestris neque volentes, neque
valètes obistere; rudes admodum tirones adhuc *Helladicorum* studiorum
fatemur, (quid enim pudeat nos fateri vestræ mansuetudini?) ultra vires
nostras (ipso tamèn Duce, qui est lux mentium, & *illuminat abscondi-*
ta tenebrarum) libros quatuor sancti patris *Dionysii Areopagite* Episco-
pi Athenarum (quos scripsit ad *Timotheum* Episcopum Ephesiorum)
& decem Epistolas eiusdem, de Græco in Latinum transtulimus. Opus
valdè (ut opinamur) anfractuosum, longèque à modernis sensibus re-
morum, multis invium, paucisque apertum; non solum propter anti-
quitatem, verùm etiam cœlestium altitudinæ mysteriorum.

Fertur namque præfatus *Dionysius* fuisse discipulus atque adjutor
Pauli Apostoli, à quo Atheniensium constitutus est Episcopus. Cuius
& *Lucas* commemorat in Actibus Apostolorum, & *Dionysius* Episcopus AG. 17. 34

Vsserij Epist. Hibern.

F

Corinthi vir antiquus: beatus quoque *Polycarpus* in Epistolâ ad Ecclesiam Athenarum, *Eusebius* item *Pamphili* in Ecclesiasticâ historiâ; nec non etiam sanctus Papa *Gregorius* in homeliâ suâ, ubi breviter Angelorum ordines exposuit. Hunc eundem quoque, non præfati viri, sed alij moderni temporis, asserunt (quantum Vita eius à fidelibus viris tractata testatur) temporibus Papæ *Clementis* (successoris videlicet *Petri* Apostoli) Romam venisse, & ab eo prædicandi Evangelij gratiâ in partes Galliarum directum fuisse; & martyrum gloriâ coronatum fuisse, cum beatissimis suis consortibus, *Rustico* scilicet atque *Eleutherio*.

Hæc igitur nostra qualiscumque translatio, non quidem proluxæ indiget (ut arbitror) apologiæ; cum omnibus eius æmulis (quicumque & qualescunque sint) facillimâ unâ responsione possimus occurrere: Vestræ videlicet Celsitudini neque potuisse, neque debuisse non obedire. Si quis autem nimis tardæ aut nimis inusitatæ redarguerit elocutionis: attendat non me tantum sed & se ipsum nihil posse plus accipere, quàm quod ipse distribuit, *qui dividit singulis propria prout vult*. Sin vero obscuram minusque apertam prædictæ interpretationis seriem iudicaverit; videat me operis huius interpretem esse, non expositorem. ubi valdè pertimesco, & ne fortè culpam *fidei interpretis* incurram. At si aut superflua quædam superadicta esse, aut de integritate Græcæ constructionis quædam deesse arbitratus fuerit: recurat ad codicem Græcum, unde ego interpretatus sum; ubi fortasse inveniet ita ne * esse, nec ne. Hoc tamen mihi idoneum fore arbitratus sum; omissis aliorum conjecturis, unius solius arbitrio succumbere, cui oportet me obtemperare.

1. Cor. 12.
11.

* fort. sit

Sanctus ergo *Dionysius* (ut prædiximus) *Arcopagita*, ex vico videlicet *Martii* denominatus, (*Ares* enim à Græcis bellum vocatur :) primis iuventutis suæ floribus Academiæ studiis eruditus; deinde diuino atque ineffabili miraculo Solaris Eclypseos, quæ facta est confixo Domino nostro *Iesu Christo* Crucis patibulo commotus. ipse siquidem (ut in quadam Epistolarum suarum commemorat) dum esset iuxta *Heliopolim* cum *Polycarpo* Episcopo: cæterisque qui tunc aderant, divinâ procurante providentiâ, mirabilem in modum conspexerat Lunam Soli subeuntem, ac per hoc Solem defecisse. Moxque sanctissimum virum, Apostolorum discipulum, *Hierotheum* videlicet episcopum, secutus. cuius in tertio huius Operis libro mentionem facit, eundemque Magistrum suum venerabilem nominat, cæterisque tunc temporis Coëpiscopis post Apostolos in Theologiâ præferre non dubitat: cum quo, multisque alijs sanctis in unum convenientibus, *Christum* post resurrectionem corporaliter est contemplatus. Aderantque ibi, (ut ipse ait) *Iacobus* frater Domini, & *Petrus* vertex Apostolorum. Talibus ac tantis admonitus, divinarumque Scripturarum mysteriis illuminatus, scripsit hos libros, horrante atque postulante sancto *Timotheo*, alijsque quorum nomina in processu huius operis sæpissimè declarat, doctrinamque breviter insinuat. Sed præsentis Operis intentionem, breviter intimare

* Vid. Henr. Stephani Schediasm. lib. 1. cap. 19.

necessarium duximus; quo facilius Lector studiosus ingrediatur.

PRIMVS itaque liber, qui inscribitur *de Cœlesti Hierarchiâ* (quod nos, non verbum sed sensum experientes, possumus Latine dicere, *de Cœlesti Pontificatu*, seu *de Cœlesti summo sacerdotio*) novem cœlestium virtutum dispositiones enumerat, ordinat, segregat, conjungit; earumque sanctis theologis divinitus manifestatas symbolicas (hoc est, significativas imaginationes mysticas) luculenter exponit. Ordinât quidem in superiores & medias & ultimas. Segregat verò in ternas ter Hierarchias. Conjungit primas ultimis, & ultimas primis, per medias; mirabili extrenitatum & mediatatum ratione coadunans. Dissimilium quoque formarum descriptiones in Prophetis visionibus, plus quàm similium, cœlestes substantias expressius insinuare confirmat. Nullamque visibilibus seu invisibilibus naturarum, ab initio intellectualis creaturæ usque ad extremum terrenumque vermiculum, nominari; ex quâ divina Theologia quandam similitudinem ad significandam omnium rerum causam (DEVM videlicet) non introducat.

SECUNDVS verò, cui est inscriptio *de Ecclesiasticâ Hierarchiâ*, humanæ naturæ, (Salvatoris nostri sanguine redemptæ (unitatem denunciat, & similitudinem cœlestis sacerdotij, (quantum possibile est) mortalibus adhuc ordinatam: cujus summus Pontifex ipse est qui eam sibi per gratiam suam coaptavit; qui etiam totius Hierarchiæ, cœlestium quidem & terrestrium, principium est, & medium, & finis ad quæ omnia referuntur. Hæc itaque nostra Hierarchia instar cœlestis tripartita est; in tres scilicet Hierarchias. Quarum *prima* (temporali quidem ordine, ultima verò dignitate) legale sit Sacerdotium; quod in varijs valdeque obscuris symbolis per legislatorem *Mosén* planè carnali adhuc populo, literæque non spiritui servienti, distributum est: cujus maximus character erat Tabernaculum illud in Arabico monte figuratè monstratum. *Secunda* verò, quæ est media, Sacerdotium quod nunc est: Ecclesiam dico novi Testamenti, sub gratiâ quidem constitutam; partim symbolis visibilibus sacramentorum dispositam, partim verò veritatis contemplatione perfectam; & est finis præteritæ primæ, initium verò futuræ Hierarchiæ: quæ est *tertia*, jam ex parte inchoata in primitijs contemplationis, perficienda verò post gloriam futuræ resurrectionis; quando, visibilibus sacramentorum velaminibus sublatis, ipsam veritatem perspicuâ claritate contemplabimur. Ideoque præsens Ecclesiastica Hierarchia (ut diximus) media est inter legalem præteritam & cœlestem futuram: quoniam non solum æternarum rerum symbola peragit & visibiliter considerat, ut legalis præterita; sed & spiritualem intelligentiam investigare invenireque non cessat, ut cœlestis futura.

TERTIVS dehinc continet divinarum nominationum virtutes; ideoque *de Divinis nominibus* vocitatur; quia in eo secretissima subtilissimaque referantur mysteria de Unitate & Trinitate divinæ essentiæ: hoc est, quæ nomina discretam quæ unitam insinuant Deitatem; quæ per se inhumanato Filio conveniunt. quæ sit unius solius omnium causæ in primordiales causas prima processio, ac per eas iterum à summo usque

deorsum multiplex theophania; in genera quidē, in species, numerosq; visibilium & invisibilium naturarum: ubi supernaturali contemplatione docere perspicitur, plūs similia esse & appropinquare Deo ea quę nō sunt quān quę sunt. (non tamen privatione substantiæ, sed superexcellentiā naturę) quid distat inter causas & causativas; malum nihil esse, neque in rerum naturā subsistere, neque substantiæ, neque virtuti, neque operationi nocere: ea quoque quę per privationem de Deo dicuntur, per excellentiam in ipso intelligenda esse.

QVARTVS de *Mysticā Theologiā*, quantum coarctior sit cæteris in sermonibus, tantum largior in sensibus. Vnde & in duas maximas Logicę disciplinæ dividitur partes; *cataphaticam* planē & *apophaticam*; id est, in esse, & non esse. ubi analyticę artis regulis utitur; & nos præclarissimē commonet, per privationem omnium quę dici seu intelligi possunt, oportere ad veritatem quę est causā omnium quę ab eā, & per eam, & in eā, & ad eam, & propter eam creata sunt, per excellentiam essentię recurrere.

LVMINE sidereo *Dionysius* auxit Athenas,
Arcopagites, magnificusque sophos.

Primò commotus Phœbum subeunte *a* Selenā,
Tempore quo *b* stauro fixus erat Dominus.

Mox ut conversus, mirā stupefactus *eclipsi*;
Consequitur gaudens *Hierothea* ducem.

Qui mox edoctus: præclarus namque magister
c Pneumatis excelsi fonte renatus erat.

Nec mora, perfulgens cœlestis luce *d* sophiæ,
Attitas edocuit, de quibus ortus adest.

Namque ferunt *Paulum*, qui *Christum* sparsit in orbem,
Ipsi felices imposuisse manus.

Ast mox perfectus Doctoris *e* *Symmachus* instans,
Rexit *Cecropidas* pervigil *f* archiereus.

Alta dehinc volitans *Paulum* supra astra secutus,
Empyreï cœli tertia regna videt.

Suscipit ad *Seraphin* primos, sanctosque *Cherubin*,
Æthereosque *thronos*, quod sedet ipse Deus.

Post hos, *virtutes*, *dominatus*, atque *potentes*;
Agminibus factis enitet ordo sequens.

Αρχῶν *g* —————
Mentibus *houraniis* tertia *i* taxis inest.

Hos igitur numeros terno ter limite septos,
Prædicti Patris mystica dicta docent.

RECENSIO.

Hac etiam Epistola præmissa est libris S. Dionysij Arcopagitæ quos Iohannes Eri- gena transtulit de Græco in Latinum, jubente ac postulante gloriosissimo rege Carolo, Ludovici Imperatoris filio. ut habetur in libro Manuscript. quo hic sum usus, Collegij S. Trinitatis Cantabrigiæ. Iohannis quoque nostri putantur esse Excerpta illa, quæ inter

a σελήνῃ,
Luna.
b σταυρῷ,
Cruci.

c πνεύ-
ματος,
Spiritus.
d σοφίας,
Sapientia.
e σύμμαχος
Commilito.
f ἀρχιερεύς,
Pontifex.
g Græcus
iste versicu-
lus in MS.
exemplari
ab imperito
librario ita
erat deprava-
tus; ut
nobis om-
nino resti-
tui non
posset.
h ὁὐρανίους,
celestibus.
i τάξις,
ordo.

HIBERNICARVM SYLLOGE.

45

Macrobij scripta feruntur De differentijs & societatibus Græci Latinique verbi, hæc ad finem notatione adjecta. Explicit desloratio de libro Ambrosij Macrobij Theodosij, quam Iohannes carpsit ad discendas Græcorum verborum regulas. Atque ita etiam sensus P. Pithæus V. CL. esse hunc Iohannem Scotum, virum illum Græcæ Latinæque linguæ peritissimum, qui Carolo imperatori cœtænæus & Dionysij libros Latinos fecit: quemadmodum in suis ad hunc libellum notulis monuit Iohannes Opsopæus. Refert Io. Balæus (Centur. 2. scriptor. Britann. cap. 24.) & eum secuti alij, transfuisse eum in tres linguas, scilicet Chaldaicam, Arabicam & Latinam, Aristotelis Moralia de secretis secretorum, seu recto regimine Principum. Latini scripti duo penes me sunt Manuscript. exemplaria: quod posterioris alicujus Iohannis opus esse, mihi non est dubium.

ANASTASII Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarij, ad eundem
Regem Carolum: de iisdem Areopagiticis, & Iohanne Scoto
eorum Interprete.

EPI
XX

Inter cætera studia, quæ tam laudabilis actio quàm saluberrima com-
monitio, quia etiam odorifera volans opinio de virtutum ac mo-
rum quantitate tuorum (ô Dictator inclyte) mortalium mentes exci-
tat, & ad effodiendum sapientiæ hortatur velut thesauros; illud quo-
que non mediocriter est admiratione stupendum, quod non solum La-
tinos Patres, sed & Græcos rimari non cessas, & Romanâ linguâ polle-
ntes Pelasgarum facis rerum non expertes. Tu quippe facis, qui ad facien-
dum suscitatus & hortaris: quia & nos sæpè magnam domum fecisse dici-
mur non tamen manibus, sed affatibus. Beatus itaque *Areopagista Dio-
nysius* Atheniensis antistes (quem inter cætera constat industriâ tuâ,
præstantissime Principum, in Romanum sermonem translatum (tan-
tùm est, ut ipse patentius nôsti, ad intelligendum difficilis, quantum
sermone sublimis: immò quanto difficilia sunt intellectu & alta myste-
rijs, quæ ipse perscrutatus, supernâ revelante gratiâ, didicist; & arcana
Theologiæ (divinâ se ducente manu) ingressus in sanctuarium Dei, a-
blato velamine penetravit.

Cir-
cum:

Mirandum igitur est, quia Pietas tua nec talia indiscussa reliquit. Sed
hic licet in terrâ ambulat, tanquam in cœlis conversans ambit: ita ut,
veluti quidam (ut ita fateamur) angelus vel cœlestis homo, sancta san-
ctorum ingredi contemplatione videaris, & ad abdita & adyta divinæ
ineffabilitatis (quantum possibile est mortalibus) acutis spiritualium
oculorum visibus* accepisse credaris. Mirandum est quoque, quomodo *access
vir ille barbarus (qui in finibus mundi positus, quanto ab hominibus
conversatione, tanto credi potuit alterius linguæ dictione, longinquus)
taliam intellectu capere in aliamque linguam transferre valuerit. *Iohan-
nem* innuo *Scotigenam* virum, quem auditu comperi per omnia sanctum.
Sed hoc operatus est ille artifex spiritus, qui hunc ardentem pariter &
loquentem fecit. Nisi enim ex gratiâ ipsius igne charitatis flagrasset, ne-
quaquam donum linguis loquendi procul dubio suscepisset. Nam hunc
magistra charitas docuit, quod ad multorum instructionem & ædifica-
tionem patravit.

Verùm etsi ad mensuram datus est ei spiritus: ipse tamen, paternis doctrinis imbutus, quantum potuit fecit, & prædesse proximis ultra vires tentavit. Siquidem præter illa quæ hunc latuisse probantur, ex his quæ sparsum à quibusdam de prædicti Patris sermonibus & epistolis ante nos interpretata inveniuntur, plurimum utilitati subtraxit; quia tanto studio verbum de verbo dicere procuravit: quod genus interpretationis (licet & ipse plurimum sequar) quantum illustres interpretes vitent, tua profectò solers experientia non ignorat. Quod eum non egisse ob aliam causam existimo, nisi quia cum esset humilis spiritu, non præsumpsit verbi proprietatem deserere; ne aliquo modo à sensu veritate decideret. Vnde factum est, ut tantum virum, qui per se (quia intima & ardua quæque utriusque philosophiæ penetralia rimari proposuit) perplexus nostris intellectibus videbatur, intra cujusdam labyrinthi difficultia irretiret, & in antris profundioribus invisibiliorem quodammodo collocaret; & quem interpretaturum susceperat, adhuc redderet interpretandum.

Quapropter ipse meritò anxius, cæpi sedulò quærere, si fortè reperiri potuisset præceptor quisquam vel aliquod scriptum, quo enucleante, tantus Pater nobis liquidius illucesceret; & (quia jam per interpretis industriam linguæ nostræ fuerat traditus, (nostris patulis redderetur perfectiùs intellectibus: cum ecce repente *paratheses* sive *scholia* in eum (quæ Constantinopoli posita videram) ad manus venêre, quibus utcumque interpretatis, mihi aliquantulum magis emicuit. quæ in marginibus interpretati codicis ejus, ut in Græco repperi, mox interpretata utrumque (donec à docto meliùs interpretarentur) respondentibus signis interpretis ego satis imperitus apposui, Vestraque gloriosæ sapientiæ potissimum fore mittenda non immeritò judicavi, ut scilicet, quæ fuit alterius interpretationis hortatrix & auxiliatrix, sit etiam nostræ qualiscunque susceptrix & approbatrix. Ipsorum autem *scholorum* sive *paratheseon* quæcumque in calce sui signum vivificæ Crucis habent, à beato *Maximo* Confessore & monacho inventa narrantur; cætera verò sancti *Iohanni Sycopolitani* episcopi esse feruntur. Sanè ubi à verbis interpretis scholia ipsa dissentire vidi; ut Lector quid de apposita dictione interpretis senserit, quid scholion insinuet indifficulter agnoscat, & verba interpretis scholio inserui, & qualiter ea scholij compositor prætulit innui. Sed &, sicubi opportunum fore conspexi, ex me quoque (quoniam esse aliter non potuit) paucissima quædam, & quæ faciliùs ab intelligente agnosci poterant, interposui.

Præterea notandum est, quòd licet tantæ gloriæ tantæque scientiæ sive antiquitatis iste sanctus *Dionysius* fuerit, nunquam tamen aliqua opuscula eum edidisse (nisi fallor) quæcumque Orthodoxorum scripta traditio prodit, priusquam Romani Pontifices (videlicet *Gregorius*, *Martinus*, & *Agatho*) dictorum ejus in conscriptis suis mentionem fecerint, & ea per hæc probabilia judicantes admiserint. *Gregorius* scilicet in homeliâ capituli Euangelij de centum ovibus & decem dragmis; *Martinus* in Synodo suâ quam Romæ contra hæreticos celebravit; &

Agatho in Epistolâ quam ad Sextam Synodum destinavit. Vnde ego veteram esse Græcorum opinionem conijcio, perhibentium libros ejus à prioribus hæreticis occultatos; donec longo post tempore ex opusculis ejus solus codex qui nunc habetur, est Romæ repertus, cæterisque nondum inventis, in Græciam asportatus. Edidit enim alios, ut ipse innuit, libros; quos nec Græcus quisquam nec adhuc potuit invenire Latinus.

Et quidem *Lucas* in Actibus Apostolorum *Eusebii*que *Pamphili* & *Dionysii* Corinthi antistes, de eo quædam miranda tradunt: quæ verò scripsit (nisi me oblivio fallat) omnino non tradunt. Suadet autem ad hoc ita credendum etiam illud, quod nemo probabilium Tractorum (sicut eis moris est priorum dicta exponendi, & suis opusculis inferendi) scriptis ipsius utitur, aut horum cujuscumque reminiscitur. Denique vir magnus & Apostolicæ sedis præceptor * *Constantinus* philosophus, qui Romam sub venerabilis memoriæ *Adriano* juniori Papâ veniens, *S. Clementis* corpus sedi suæ restituit (quique totum codicem sæpe memorati & memorandi Patris memoriæ commendabat, & quantum utilitatis medulla ejus habebat, auditoribus commendabat) solitus erat dicere: quod si sanctos, videlicet priores institutores nostros, qui hæreticos vix & quodammodo cum fuste decollaverunt, *Dionysium* contigisset habere; cum acuto illos gladio proculdubio trucidassent. innuens profecto hujusmodi dicto, quia quorum os laboriosius & fortè tardius obstruxerunt, facilius & acutiùs sive velociùs (*ὄζυ* quippe & *acutum* significat & *velox*) obmutescere coëgissent. Ac post prælatorum sanctorum sedis Apostolicæ præfulum memoriam, tam *Septima* & *Octava* Synodus, quam Latini & Græci Doctores, non solum quia venerabilis hic Pater scripserit innuunt, sed & testimonia ex Scripturis ejus frequenter assumunt; ut scilicet sensus suos & dicta tanti viri reddant auctoritatis pondere grvida, & cuuctis mortalibus approbanda pariter & sectanda.

Deus omnipotens gloriam tuam à terrenis ad cœleste regnum transferat quandoque.

* de quo vide Anastasij hujus Præfat. in Octavam Synodum (tomo 3. Concil. general. edit. Rom. part. 2. pag. 181. (

R E C E N S I O.

Idem hic de *Iohannis Scoti* translatione ab *Anastasio* fertur iudicium, quod postea à *Rogero Hovedeno* latum est, in priora parte *Annalium*. *Caroli* rogatu Hierarchiam *Dionysij* Areopagitæ in Latinum de Græco verbum è verbo transtulit: quo fit, ut vix intelligatur Latina litera, quæ volubilitate magis Græcâ, quam positione construitur, nostrâ. Ex hac autem Epistolâ intelligimus, Græca in *Dionysium* quæ *Maximo* tribuuntur *Scholæ*, non illius esse omnia, sed *Iohannis Sycopolitani* episcopi *παραβίσις* habere admixtas. Vnde & Prologo in Græca editione *Morellianâ* titulum hunc præfixum videmus: *Πρόλογος τῷ ἁγίῳ Μαξίμῳ, ἢ κατὰ πῶς τῷ Συκοπολίτῳ*. Prologus sancti *Maximi*, vel, secundum quosdam, *Sycopolitani*.

EPIST.
XXV.

DUBLINIENSIVM, ad Lanfrancum Cantuariensem
archiepiscopum.

*Venerando sancta Cantuariensis Ecclesia Metropolitano Lanfranco, Clero
& populo Ecclesia Dublinensis debitam subjectionem.*

Anno Chri-
sti 1074.

Hæ B. Lan-
franci Epist.
editæ sunt
cum ejusde
operibus
cura & stud.
D. Lucæ Da-
cherij Mon.
Ben. Cögn
S. Mauri.
Paris 1648.

Vestra Paternitati est cognitum, quòd Ecclesia *Dublinensis* (quæ
Hibernia insulæ metropolis est) suo sit viduata pastore, ac destitu-
ta rectore. Propterea elegimus presbyterum, nomine *Patricium*, nobis
sufficientissimè cognitum, natalibus & moribus nobilem, Apostolicâ
& Ecclesiasticâ disciplinâ imbutum, fide Catholicum, in Scripturarum
sensibus cautum, in dogmatibus Ecclesiasticis exercitatum. Quem nobis
quantociùs petimus ordinari Episcopum: quatenus, auctore Deo, regu-
lariter nobis præesse valeat & prodesse; & nos sub ejus regimine salubri-
ter militare possimus. quia integritas præsentium salus est subditorum:
& ubi est incolumitas obedientiæ, ibi sana est forma doctrinæ.

R E C E N S I O.

*Historia, cum hujus Epistola argumento connexa, & in Dublinensibus & in Can-
tuariensibus Annalibus habetur tradita. In Dublinensibus quidem ita. Anno Domini
1074. Dunanus, episcopus Dublinensis civitatis in Christo quievit, & in Ecclesiâ Sanctæ
Trinitatis, juxta magnum altare, ad dextram ipsius, est sepultus. Eodem anno ad re-
gimen Dublinensis Ecclesiæ Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariæ, petente Goderico
Rege, Dublinensis Ecclesiæ populo & clero consentientibus & eligentibus, in Ecele-
siâ S. Pauli Londoniæ Patricium sacrauit antistitem, acceptâ prius ab ipso examinato
Professione, de suâ obedientiâ (modo antecessorum suorum) sibi suisque successoribus
adhibendâ: sacratumque in patriam, unde venerat, remisit, dans ei literas ferendas
Goderico regulo & Terdilvaco maximo Regi Hiberniæ. In Cantuariensibus brevius,
hoc modo. Lanfrancus, ordinationis suæ quarto anno, Patricium Dubliniæ civitati in
Hiberniâ sacrauit Episcopum Londoniæ: à quo & Professionem accepit; & literas ei,
deferendas Regibus Hiberniæ, dignas valde memoriæ contradidit: Professionem, cujus
hic fit mentio, pagina 118. exhibemus; ex eodem Cottoniana Bibliotheca codice desum-
ptam, è quo præsentem Epistolam descripsimus. Litera verò ad Reges missa, jam proximè
subsequuntur.*

EPIST.
XXVI.

LANFRANCI Cantuariensis archiepiscopi, ad Gothricum
regem Dubliniæ.

Anno Chri-
sti 1074.

*Lanfrancus non suis meritis, sed gratiâ Dei Archiepiscopus; gloriosè
Hiberniæ regi Gothrico, salutem orationibus.*

Venerabilem fratrem ac Coëpiscopum nostrum *Patricium*, quem
(charissime fili) Excellentia vestra ad nos consecrandum transmi-
sit, honestè suscepimus, debitis officijs secundùm Canonicam institu-
tionem (sancti Spiritus gratiâ cooperante) sacrauimus, sacratum ad fe-
dem propriam cum testimonio litterarum nostrarum (more antecesso-
rum nostrorum) remisimus. Qui quamvis de gloriâ vestrâ multa nobis
bona,

bona, multisque laudibus digna nobis retulerit; non ab re tamen esse credimus, si prædicanda vestra studia nostrâ adhortatione pulsamus. Sicut enim ignis flante vento clariùs lucet, & major efficitur, sic vera virtus veris præconijs pulchrius enitescit, & in melius augmentatur.

Rogamus igitur, sicut rogari oportet pretiosum sanctæ Ecclesiæ filium, quatenus Fidem rectam, ab ipso Deo & sanctis eius Apostolis atque orthodoxis Patribus traditam, cum omni mentis sinceritate inviolatam teneatis; Fidei congrua opera, in quantum vires suppetunt, exhibeatis; superbis austeram, humilibus placabilem vestram Celitudinem ostendatis. In regno vestro perhibentur homines, seu de propriâ, seu de mortuarum uxorum parentelâ conjuges ducere: alij legitimè sibi copulatas pro arbitrio & voluntate relinquere; nonnulli suas alijs dare, & aliorum infandâ commutatione recipere. Hæc, & si qua sunt alia crimina, propter Deum & animam vestram in terrâ potestatis vestræ corrigi iubete; talesque vos cum divino adiutorio vestris subditis exhibete, ut & amatores boni bona ampliùs diligant, & appetitores mali pravas actiones nequaquam exercere præsumant. Hoc enim facientes, & diutiùs cum rerum temporalium felicitate in terrâ regnabitis, & post terrenum regnum sine fine regnaturi ad cœlestia regna migrabitis.

Plura & prolixius vobis scripsissem: sed habetis vobiscum prædictum Antistitem vestrum, monasticis institutionibus à pueritiâ nutritum, scientiâ divinarum litterarum strenuissimè eruditum, bonorum operum ornamentis (in quantum cognosci à nobis potuit) decentissimè adornatum. Quem de animâ vestrâ vobis sapiùs loquentem si intento corde audieritis, audientes ut patri spirituali (in his quæ ad Deum pertinent) obedieritis, obedientes ea, quæ vobis ab eo prolata fuerint, in arcâ pectoris vestri reposueritis; speramus per misericordiam Dei, quia neque vos perniciosè errabitis, neque subditos vobis in pravaram actionum pertinaciâ stare diu permiseritis. Omnipotens Dominus contra inimicos mentis & corporis brachio virtutis suæ Excellentiam vestram defendat; & post longam huius sæculi vitam, ad eam, quæ finem non habet, feliciter vos perducatur.

R E C E N S I O . .

Gothicus hic non alius fuisse videtur quàm Godredus, cognomento Crouan, de quo in Chronico regum Mannia, ad annum 1066. ita legimus. Godredus subjugavit sit Dubliniam, & magnam partem de Lainestir. Scotos verò ita perdomuit; ut nullus qui fabricaret navem vel scapham, ausus esset plus quàm tres clavos inferere. Regnavit autem sexdecim annis; & mortuus est in insulâ quæ vocatur Ylc.

Ejusdem *Lanfranti*, ad *Terdeluacum* Hiberniæ Regem.EPIST.
XXVII.Anno Christi
1074.

Lanfrancus peccator & indignus sanctæ Dorobernensis Ecclesiæ Archiepiscopus, magnifico Hiberniæ Regi Terdeluaco benedictionem, cum servitio & orationibus.

NUllam Deus majorem terris misericordiam impendit, quàm cùm pacis ac iustitiæ amatores ad animarum seu corporum gubernacula provehit: & maximè cùm bonis Regibus regna huius mundi regenda committit. Hinc namque pax oritur, discordia sopitur, & (ut breviter cuncta complectar) Christianæ religionis observantia stabilitur. Quod populis *Hiberniæ* divinitus tunc collatum fuisse prudens inspector intelligit, quando omnipotens Deus Excellentiæ vestræ ius regiæ potestatis super illam terram concessit. Tot enim tantaque bona de magnitudinis vestræ erga bonos piâ humilitate, contra pravos districtâ severitate, circa omne hominum genus discretissimâ æquitate, frater & Cœpiscopus noster *Patricius* narravit; ut quamvis vos nunquam viderimus, tanquam visos tamen vos diligamus, & tanquam visis & bene cognitis vobis salubriter consulere, & sincerissime servire cupiamus.

Verùm inter multa quæ placent, relata nobis sunt quædam quæ displicent: videlicet quòd in regno vestro quisque pro arbitrio suo legitime sibi copulatam uxorem, nullâ canonicâ causâ interveniente, relinquit, & aliam quamlibet, seu sibi vel relictæ uxori consanguinitate propinquam, sive quam alius simili improbitate deseruit, maritali seu fornicariâ lege, puniendâ sibi temeritate conjungit. Quòd Episcopi ab uno Episcopo consecrantur. Quòd infantes baptismo sine chrismate consecrato baptizantur. Quòd sacri ordines per pecuniam ab Episcopis dantur. Hæc omnia, & si qua sunt similia, contra Euangelicam & Apostolicam auctoritatem, contra sanctorum Canonum prohibitionem, contra omnium orthodoxorum Patrum, qui nos præcesserunt, fieri institutionem; nullus qui sacras litteras vel mediocriter legit, ignorat. Quæ, quanto in conspectu Dei Sanctorumque eius amplius sunt horrenda, tanto studiosius vestris sunt aliqua dilatione iussionibus prohibenda; & nisi prohibita corrigantur: districtissimâ terroris vestri severitate punienda. Nullum enim Deo vel majus vel gratius munus offerre potestis, quàm si divina & humana debitis legibus gubernare studeatis.

Memores igitur divini iudicij, quo de commisso vobis regno rationem reddituri estis Deo, Episcopos & religiosos quosque viros in unum convenire iubete, sacro eorum conventui præsentiam vestram cum vestris optimatibus exhibete, has pravas consuetudines, omnesque alias, quæ à sacris legibus improbantur, à regno vestro exterminare studeate: quatenus Rex Regum, & Dominus dominantium, cùm viderit Regiam majestatem vestram præceptis suis in omnibus esse subjectam, servis quoque ac fidelibus suis pro timore & amore eius mansuetam, inimi-

HIBERNICARVM SYLLOGE.

51

cis divinæ religionis divino zelo infestam; ipse quoque vos vestrosque fideles clamantes ad se propitiatus exaudiat, hostes conterat, pacemque vobis in hoc sæculo stabilem, & in futuro vitam æternam concedat.

RECENSIO.

Hanc, & præcedentem Epistolam, Annalibus suis (in anni 1089. Historiâ) inseruit Casar Baronius: quam utramque, ex Cottoniano optima nota Manuscripto, emendatorem hic dedimus De barbarâ autem istâ (qua non solum in Hiberniâ, sed etiam apud Anglo-Saxonas & Scotos in Britannia invaluerat) legitimus uxores deferendi consuetudine, videndus Camdenus in Hiberniâ suâ pag. 765. & Ioannes Picardus, in notis ad Anselmi lib. 3. Epistol. 147. ubi tamen Terdelvacum (ad quem & hac à Lanfranco, & vigesima nona à Gregorio VII. data est epistola) Gothici successorem perpetuam constituit: cum eodem tempore Gothricus Dublinia regulus, & Terdelvacus (quem nostri toinidealba ch. O' d'riain nuncupant) summus Hibernia Rex fuerit.

Eiusdem Lanfranci ad Domnaldum Hiberniæ Episcopum.

EPI I
XXV.

Lanfrancus indignus sanctæ Cantuariensis Ecclesiæ Antistes, venerando Hiberniæ Episcopo D. & iis qui sibi litteras transmiserunt, Salutem & benedictionem.

Anno
sti 10:

In itinere positi, & à civitate in quâ nobis sedes Episcopalis est longe sepositi eramus; quando litteras vestras, nuncio vestro deferente, suscepimus. Quem cum rogassemus ut saltem paucis diebus nobiscum maneret; quatenus perquisitis libris, congruum pro capto nostro ad consulta vestra responsum vobis referret: petitioni nostræ effectum negavit, & se diutius non posse morari multis assertionibus allegavit. Itaque dulcissimam nobis fraternitatem vestram paternâ charitate monemus, ne indignum vobis sit, quod de tantâ re tam breviter respondemus.

Reverâ & procul pulsâ omni ambiguitate sciatis, neque transmarinas Ecclesias, neque nos *Anglos*, hanc de infantibus tenere sententiam quam putatis. Credimus enim generaliter omnes, omnibus ætatibus plurimum expedire, tam viventes quàm morientes Dominici corporis & sanguinis perceptione sese munire. Nec tamen, si prius quàm corpus *Christi* & sanguinem sumant, contingit baptizatos, statim de hoc sæculo ire; ullatenus credimus eos (quod Deus avertat) propter hoc in æternum perire. Alioquin veritas non esset verax, quæ dicit: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit: & per Prophetam: Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus iniquitatibus vestris.* quod de baptismo esse dictum, omnes huius sententiæ expositores concorditer asseverant. Et *Petrus* Apostolus: *Et nos nunc simili forma salvos facit baptisma.* & *Paulus* Apostolus: *Quosquot in Christo baptizati estis Christum induistis.* Christum est enim induere, habitatorem Deum per remissionem peccatorum in se habere.

Marc.
Ezech
25.

1. Pet.
Galat

Nam sententia illa quam Dominus in *Euangelio* dicit; *Nisi manducaveritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vi-*

Ioan.

ram in vobis; quantum ad comestionem oris, non potest generaliter dicta esse de omnibus. Plerique etenim sanctorum Martyrum ante baptismum quoque diversis excruciatæ pœnis de corpore migraverunt. Eos tamen in numero martyrum computat & salvos credit Ecclesia, per illud testimonium Domini, quo dicitur: *Qui me confessus fuerit coram hominibus, cor sicebor & ego cum coram Patre meo qui est in cœlo.* Infantem quoque non baptizatum, si morte imminente urgeatur, à fidei laico, si presbyter desit, baptizari posse Canones præcipiunt; nec cum tamen, si statim moriatur, à consortio fidelium sejungunt.

Matth. 10.
32.

Necesse est ergo prædictam Domini sententiam sic intelligi, quatenus fidelis quisque divini mysterii, per intelligentiam capax, carnem Christi & sanguinem non solum ore corporis sed etiam amore & suavitate cordis comedat & bibat: videlicet amando & in conscientia pura dulce habendo, quod pro salute nostrâ Christum carnem assumpsit, pendit, resurrexit, ascendit; & imitando vestigia eius, & communicando passionibus ipsius, in quantum humana infirmitas patitur & divina ei gratia largiri dignatur. Hoc est enim verè & salubriter carnem Christi comedere & sanguinem eius bibere.

Augustin.
de Doctr.
Christ.
Ib. 3. cap.
10.

Quam sententiam in libro de Doctrinâ Christianâ beatus Augustinus exponens, sic ait. *Facinus vel flagitium subere videtur. Figura ergo est, præcipiens passioni Dominica communicandum esse, & suaviter atque utiliter in memoriâ recondendum quod pro nobis caro eius vulnerata & crucifixa sit.*

Ioan. 6. 57.

(Figuram vocat figuratam locutionem. neque enim negat veritatem carnis & sanguinis Christi: quod plerisque schismaticis visum est, & adhuc non cessat videri.) & Dominus in Euangelio: *Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet & ego in eo.* Quod exponens beatus Augustinus, ait: *Hoc est namque carnem Christi & sanguinem salubriter comedere & bibere, in Christo manere, & Christum in se manentem habere.* Nam & Judas qui Dominum tradidit, cum cæteris Apostolis ore accepit: sed quia corde non comedit, iudicium sibi æternæ damnationis accepit.

Augustin.
in Euangel.
Ioan. tract.
26.

Quæstiones sæcularium litterarum nobis solvendas misistis: sed Episcopale propositum non decet operam dare huiusmodi studijs. Olim quidem iuvenilem ætatem in his detrivimus: sed accedentes ad pastorem curam, abrenunciandum eis decrevimus.

RECENSIO.

Huc spectant qua in Cantuariensibus Annalibus, ad annum xi. Lanfranci, memorantur. Eo quoque tempore misit in Hiberniam Domnaldo Episcopo literas, sacre doctrinæ pinguedine refertas. Has verò, in tomo Epistolarum Lanfranci non inventas, Decretis Synodicis & Pontificijs ab Isidoro Mercatore collectis, tum in publicâ Academia Cantabrigiensis, tum in privatâ D. Roberti Cottoni Bibliothecâ, subjuncta reperimus. Domnaldus autem sive Donaldus, cuius etiam in 33. & 34. epistola fit mentio, Armachanus videtur fuisse Archiepiscopus & totius Hiberniæ Primas.

GREGORII VII. Romani Pontificis ad *Hibernos*.EPIST.
XXIX.

Gregorius Episcopus, servus servorum Dei; Terdelvacho inclito Regi Hibernie, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Proceribus, omnibusque Christianis Hiberniam inhabitantibus, Salutem & Apostolicam benedictionem.

Circa An
num 108

PER orbem universum Domini Iesu doctrina refulsit. quoniam is qui *de thalamo suo tanquam sponsus exiit, tabernaculum suum in Sole constituit; & nemo est, qui caloris eius fulgorem effugere possit.* Huius auctoritas sanctam Ecclesiam in solidâ petrâ fundavit; & beato PETRO, à petrâ venerabile nomen habenti, eius iura commisit, quam etiam super omnia mundi regna constituit: cui principatus, & potestates, & quicquid in sæculo sublime videtur esse, subjecit. illo Isaïæ completo Oraculo. *Veniens, inquit, ad te qui detrahebant tibi; & adorabunt vestigia pedum tuorum.* Beato igitur PETRO, ejusque vicarijs (inter quos dispensatio divina nostram quoque sortem annumerari disposuit) Orbis universus obedientiam similiter & reverentiam debet: quam mente devotâ sanctæ Romanæ Ecclesiæ exhibere reminiscimini. Vos autem (ut charissimos filios) exhortamur iustitiam exercere, Catholicam Ecclesiæ pacem tueri & diligere, ipsamque diligentes ulnis charitatis vobis adjungere. Si qua verò negotia penes vos emerferint; quæ nostro digna videantur auxilio, incunctanter ad nos dirigere studete: & quòd iustè postulaveritis, Deo auxiliante impetrabitis. Data Sutrij. VI. Kal. Mart.

Psalm. 19.
4. 5. 6.Esaï: 60.
14.

RECENSIO.

Hanc quoque Epistolam, in Gregorij Regesto nequaquam inventam, eidem Isidori Mercatoris Collektioni annexam reperimus: & quia nullius certi anni, quo scripta ea fuerit, comparebat indicium; ad postremum Pontificatus illius annum referre libuit. Anno autem 1085, vita illum excessisse constat, 15. vel 16. annis antè obitum Guiberti Antipapa, qui ab Archiepiscopatu Ravennate ad Romanum Pontificatum evehctus, Clemens III. est dictus. in quem à Guilicmo Piſtavienſi Leonini isti editi sunt versiculi, quos (ut ad 4. Epistolam sumus polliciti) ex Manuscripto quondam ad Succentoriam Thorneya apud Halifaxenses pertinente descriptos, huc appnere visum fuit.

VVillèlmus Canonicorum beati Hilarij minimus, VViberto.

Ne metra contemnâs tibi scripta videre Ravenas:
Consilium sanum ne crede tibi fore vanum.
Ad cor manè citò ratione fruendo redito.
Si cor habes mundum, monstrabit te furibundum:
Qui contra cælum jactis impenetrabile telum.
Te patet incautum, qui cornua ponis in altum;
Eventu tristiti regnum poscens tibi Christi.
Insanis penitus in ludibrium stabilitus;
Qui sanctæ sedis Papam fore te malè credis,
Quam factus prædo violasti corpore scædo.

Stat meritò *Demens* nomen tibi stat malè *Clemens*,
 O caput erroris per multa fluente cruoris;
 Nunc manifestabit error tuus atque probabit,
 Quos velut argentum fidei probat experimentum.
 Ergo quamproperè tua cœpta caveto tenere:
 Et fastu spreto quid sis moriture videto.
 Papæ prostratus transactos ede reatus;
 Et veniam quære, cu'pamque tuam profiteri:
 Est pius indultor, tamen æquè criminis ultor.

EPIST. GILBERTI *Lunicensis* Episcopi, ad Episcopos Hiberniæ.
 XXX.

De Vsu Ecclesiastico.

Circa an- *Episcopis, [&] presbyteris totius Hiberniæ, infimus præsulum Gilbertus*
 NUM. 1090. *Lunicensis in Christo Saluem.*

Rogatu, necnon & præcepto multorum ex vobis (Charissimi) Cano-
 nicalem consuetudinem in dicendis horis & peragendo totius Ec-
 clesiastici Ordinis officio scribere conatus sum, non præsumptivo, sed
 vestræ cupiens parere pijsimæ iussioni; ut diversi & schismatici illi or-
 dines, quibus *Hibernia* pene tota delusa est, uni Catholico & Roma-
 no cedant Officio. Quid enim magis indecens aut schismaticum dici
 poterit, quàm doctissimum unius Ordinis in alterius Ecclesiâ idiotam
 & laicum fieri? Quicumque ergo Catholicæ membrum se profiteretur
 Ecclesiæ, sicut unâ fide, spe, charitate, in corpore jungitur: ita Deum
 ore & ordine cum cæteris membris laudare iubetur. Vnde Apostolus:
Ut unanimes uno ore honorificetis Deum. Sicut igitur linguarum per super-
 biam facta dispersio, ad unitatem in Apostolicâ humilitate ducta est: sic
 ordinum per negligentiam & præsumptionem exorta confusio, ad con-
 secratam Romanæ Ecclesiæ regulam per vestrum studium & humilita-
 tem ducenda est. Quantum ergo debeat morum unitas servari à fide-
 libus, quamvis ex multis locis sacræ Scripturæ manifestam sit; præsens
 tamen Ecclesiæ depicta imago oculis subjecta patenter ostendit. Namq;
 omnia Ecclesiæ membra uni Episcopo, videlicet *Christo* ejusque vicario,
 beato *Petro* Apostolo, atque in eius sede præfidenti Apostolico, subijci &
 ab eis manifestat gubernari. Hæc tandem præmia pro tantulo opere à
 vobis omnibus expostulo; ut sicut hîc Deum uno corde & ore laudare
 debemus, sic ei, vestris precibus adjutus, unâ vobiscum pfallere in cœ-
 lestibus valere mereat. Amen.

Rom. 15. 6.

Subijciatur in Manuscriptis, quibus hîc usi sumus exemplaribus, *Ecclesia depicta*
imago (cuius in superiori Prologo facta est mentio, & in proximo libello sequitur
 explicatio,) hæc circumdata *πνευματῶν*. *ARCA figuram Mundi habuit: fuit*
animi tricamerata. In superiori parte errant aves, tanquam Angeli in Cælo. In
medio erant Homines (scilicet Noë, & familia eius) tanquam in hoc Mundo. In imo
Animalia & reptilia, tanquam Anima in Inferno. Verùm, ob Chalcographico-
 rum typorum defectum, Schema illud coacti sumus hîc omittere.

GILBERTVS LVNICENSIS EPISCOPVS,

De Statu Ecclesiæ.

IMago generalis Ecclesiæ suprâ notata, primas nominum litteras pro ipsis nominibus idcirco continet; quia spatium scribendi ipsa nomina tota non habet. Infima tamen linea tria hæc tota vocabula describit, *Moniales, Canonicales, vel Universales*. Et tota quidem imago Pyramidis formam præterdit: quia inferius ampla est, ubi carnales & conjugatos recipit; superius autem acuta, ubi arctam viam religiosi & ordinariis proponit. Nec sola generalis forma superius arctatur; sed & singulares formulæ, quas ipsa continet, in supremo acuuntur.

Primâ ergo Pyramide (quam in sinistra parte respicis, P. subscriptum) *Parochiam* nominant: quæ in summo *Sacerdotem* habet; & sub ipso *Diaconum*, tertium *Subdiaconum*, quartum *Acolitum*; quintum *Exorcistam*, sextum *Lectorem*, septimum *Ostiarium*. *Amelarius* tamen novem dicit gradus Ecclesiæ; addens *Psalmistam & Episcopum*. Sed tamen *Episcopus, Archiepiscopus, Patriarcha, & Propheta*, generalis Ecclesiæ gradus sunt: singularis verò idcirco illis tantum superioribus perfecta est; quia in baptismate & corpore Domini veniam largiendo, filios suos fideles ad cœlestem patriam transmittit. Quia verò quilibet de choro solâ jussione Presbyteri potest officio *Psalmista* fungi, psallere scilicet sive cantare; in numero graduum Ecclesiæ *Psalmista* non ponimus. Septem ergo gradus à septiformi spiritu singulis collati sunt Ecclesijs: quia quamvis singulæ in eis personæ non serviant; omnes tamen septem gradus sustinens solus Sacerdos, Omnipotenti gratanter ministrat.

Qui autem sub his gradibus, intra sinum parochialis Ecclesiæ continentur, trifariè dividuntur. Ex quibus superiores in Pyramide *Oratores* intellige: & quia quidam ex eis conjugati sunt, idcirco viros & fœminas nominavimus. Sinistrales verò in Pyramide *Aratores* sunt, tam viri quàm fœminæ. Dextrales quoque *Bellatores* sunt, viri atque fœminæ. Nec dico fœminarum esse officium orare, arare, aut certè bellare: sed tamen his conjugatæ sunt atque subserviunt, qui orant, & arant, & pugnant. Nec se junctas ab Ecclesiâ putamus præsentem, quas *Christus* cum matre suâ collocat in cœlesti. Et hos tres legitimos fidelium ordines ab initio admittit Ecclesiâ: ut pars in eâ (Clerus videlicet) orationi vacans, alios ab impetu fallacis inimici defendat; alia labore defudans, ab alijs victus penuriam repellat; tertia militiæ studio dedita, cæteros à corporis hostibus securos reddat.

Secunda verò Pyramis subscribitur *Monasterium*: & habet in acumine *Abbatem*, & sub ipso sex gradus; qui ipso Sacerdos est. atque sub hijs *Oratores* tantum: quoniam non est Monachorum baptizare, communicare, aut aliquod Ecclesiasticum laicis ministrare; nisi forte, cogente necessitate, imperanti Episcopo obediant. Quorum propositum est soli Deo, relictis secularibus, in oratione vacare.

Has itaque duas Pyramides (*Parochiam* scilicet & *Cœnobium*) subje-

Etas possidet *Pontificalis* Ecclesia: quæ & ipsa, in modum Pyramidis, ad basim duabus minoribus ampla, in supremo acuitur, & subscribitur *Episcopatus*. pro eo quod Episcopo in summâ sede dirigitur. Cui, pro parvitate spatij, paruula punctis notata supponitur Pyramis; ut declaret *Episcopatum* in Ecclesiâ propriæ sedis habere Sacerdotes & cæteros sex gradus, & tres supradictos fidelium ordines: quod ex numero punctorum patet. Nec idcirco duæ tantum Ecclesiæ *Pontifici* subjiuntur, quod duabus possit esse contentus: sed per unam omnes *Parochias*, & per alteram omnes *Abbatias*, quas regit, obtinere figuratur. Obtinet enim ut minimùm decem Ecclesias, ut plurimùm verò mille.

Hoc eodem ordine duas sequentes Pyramides (*Parochiam* videlicet & *Monasterium*) secundo suppositas *Episcopo* constat. Qui rursùm duo *Episcopi*, cum suis Ecclesijs, uni *Archiepiscopo* subjunguntur. Cujus Ecclesia subscribitur *Diocæsis*: & habet in propriâ sede septem gradus, & tres ordines fidelium. Habet ergo extrâ *Parochias* & *Monasterium*: & ut plurimùm viginti *Episcopos* regit, ut minimùm verò tres. Ad eundem modum alij duo *Episcopi* subnectantur alteri *Archiepiscopo*. Sed & duo *Archiepiscopi* cum suis Ecclesijs & *Episcopis* obediunt uni *Primate*. Cujus Ecclesia subscribitur *Primatus*: & habet in propriâ sede septem gradus & tres ordines fidelium, extrâ verò *Parochiam* & *Monasterium*; & ut plurimùm obediunt ei sex *Archiepiscopi*, ut minimùm unus. eodem quoq; modo alteri *Primate* in secundâ paginâ, obediunt duo *Archiepiscopi* cum suis *Episcopis* quatuor.

Qui postremùm duo *Primates* seruiunt uni & summo Romano *Pontifici Papa*; cuius Ecclesia subscribitur *generalis*, & habet *Parochiam*, *Monasterium*, *Episcopos*, & *Diocæses*. Næc etiam secum in summum *Arceæ* residet: quia sicut *Noë* *Arceæ* præerat inter undas diluvij; ita *Romanus Pontifex* regit Ecclesiam in fluctibus sæculi. Quibus utrisque præminet *Christus*: qui utriusque Testamenti legislator est, & *utraque fecit unum*, summus *Paterfamilias*, qui excubantes fideliter in hoc tabernaculo honorifice coronat in regno. Coniungitur autem *Imperator Papæ*, *Rex Primati*, *Dux Archiepiscopi*, *Comes Episcopo*, *Miles Sacerdoti*: quia istæ personæ pares illis sæculis jure decernuntur.

Expeditis ergo in communi speculatione figuris, & membris & capite Ecclesiæ: nunc quid singulis ordinibus conveniat explicemus. *Conjugatorum* est, nullam usque in sextam vel etiam septimam progeniem sanguine sibi conjunctam, aut illi quem habuerit aut quam habuit sibi proximus, vel commatrem ducere uxorem: cum quibus enim semel iuncta est Ecclesia, cum eisdem iterùm replicare illicitum * dicit Ecclesia. *Conjugatis* etiam præceptum est; ut & ipsi domum Domini frequentent, ibiq; Deum suppliciter adorent & præcentur: primitias, oblationes, & decimas suas fideliter persolvant; mala solerter devitent, bona desiderenter inquirent, & omnino *Pastoribus* suis obediant.

Ostiariorum verò est, certas horas observando designare: & Ecclesiam, cum his quæ in eâ recluduntur, servare; ut nullus *Judæus*, vel *Gentilis*,

Gentilis, sive catechumenus, horâ sacrificij intersit, nec omninò canis aut aliquis immundus sive sanguinolentus in eam intret, cavere; excommunicatos eliminare. *Lectorum* autem est, apertè & distinctè in Ecclesiâ omnia, præter Epistolam & Evangelium, legere. *Exorcistarum* est etiam, fiducialiter adjurando & imperando in nomine Domini, de obsessis corporibus dæmones effugare; sive catechumeni sint, sive baptizati. *Acolythis* est, luminaria certis horis accendere & extinguere; altaris & sacrificij necessaria ad manum Subdiaconi præparata habere. Atque hi quatuor Ordines in officijs suis solent indui superhumerali, albâ & cingulo: & tamen possunt perfrui conjugio.

Subdiaconorum est, Epistolam legere, aquam & vinum calici infundere, oblatam patenæ imponere, & sic ad altare Diacono deferre: & idcirco castos esse. cum supradictis autem vestibus, in sinistra manu fanonem, & quasi scopam tergendis altare & quoddam onus Domini leve portant; & tunicam strictis manicis in sollempnijs induunt. *Diaconorum* est dicere; *Excant qui non communicant*; & *Humiliate vos ad benedictionem*; & *Humiliate capita vestra Deo*; & *Ite missa est*; & *Benedicamus Domino*; & Evangelium legere & pronuntiare; sacrificia super corporalia statere, Sacerdoti ministrare, Paschalem cereum benedicere; & in absentia Presbyteri baptizare, & horas celebrare: stolam etiam super sinistrum humerum ferre, & indui Dalmaticâ in sollempnibus, id est, tunica amplis manicis. In festivis autem Quadragesimæ * induuntur Diaconus & Subdiaconus casulis in totâ Missâ, nisi cum legunt.

* Fort. r
induunt

Sacerdotum autem sunt quatuordecim officia, præesse, subesse, orare, offerre, prædicare, docere, baptizare, benedicere, excommunicare, reconciliare, ungere, communicare, animas Deo commendare, corpora sepelire: de quibus singulis pertractandum est. *Præesse* ergo Sacerdotis est; iustè de singulis subjectis discernere, pœnitentiam rectè & misericorditer injungere, & præcipere mansuetè. *Subesse* verò est; Episcopo ex animo humiliari & servire. *Offerre* autem ejus est; panem & vinum cum aquâ singulis diebus immolare, & in sollempnijs *Tis Deum*, & *Benedictus*, & *Magnificat*, & ante sacrificium thus super & circa altare & sacrificium incendere. Diaconus enim ante Evangelium incensat altare. *Orare* quoque ipsius est; suppliciter Deum adorare (ut factura sua) & pro admirandis operibus laudare, & benedicere, pro perceptis beneficijs gratias agere, & pro percipiendis deprecari. quod totum maximè in celebrandis Horis & Missâ peragitur: de quibus quia breviter non potest, in sequentibus tractabitur. *Prædicare* etiam ejus est Gentiles, Judæos, infideles vel catechumenos ad gratiam Baptismi vocare, & hæreticos ad Catholicam fidem revocare.

Baptizare ejus est; exorcizatos credentes, & sanctam Trinitatem confitentes, sub trinâ mersione facto fonti intingere. Quod sicut & Missâ, in Ecclesiâ debet fieri; nisi prohibeat necessitas. Et sacrificium quidem corporis & sanguinis Domini sæpè fit, ob recordationem passionis ejus, sicut ipse præcepit dicens: *Hoc est corpus meum, & sanguis meus*; hac fa-

1. Cor. 1
24. 25.
1. Pet. 3. 2

cite, quotiescumque sumitis, *in meam commemorationem*. Baptisma verò non iteratur, ne invocatio sanctæ Trinitatis exinanita putetur: quia *Christus pro peccatis nostris semel mortuus est*. Docere ejus est; baptizatos qualiter contra superbiam humilitate, contra inanem gloriam dejectione, contra invidiam benevolentiam, contra iram modestiam, contra tristitiam hilaritate, contra avaritiam largitate, contra gulam abstinentiam, contra luxuriam castitate muniantur, instruere. Hæc enim octo vitia, & omnia quæ eis nascuntur, quamvis peccata non sint; tamen semper peccare suggerunt, ipsis videlicet consentire. quamdiu namque non consentit eis animus, nequaquam transgreditur, sed potius coronatur. Docere etiam ejus; * singulis Dominicis, quibus in hebdomadâ diebus abstinere & feriare fideles debeant, prædicare.

* Est.

* Vide Iu-
reti Obser-
vat. ad epist.
74. Ivonis.

Ben:dicere potest, præsentem Episcopo, aquam & sal in Dominicis Sacerdos; & prandiam, & sponsum, & sponsam, & lecturos lectiones præter Euangelium, & * aquam iudicij vel panem & cætera. In absentiam verò Episcopi; potest benedicere coronam clerici & velum viduæ, novos fructus, candelas in Purificatione Sanctæ Mariæ, Cineres in Capite Iejunij, Ramos in Dominicâ Palmarum, & peregrinatos, & lecturum Euangelium, & populum cum dimittitur: aquam benedictam aspergit, ad benedicendas novas domos, & cætera nova. *Excommunicare* ejus est, criminibus lapsos, semel bis & tertio revocatos; & non pœnitentes à communione fidelium eliminare, ut nec in victu nec in loquelâ quisquam eis communicet. *Reconciliare* ejus est; pœnitentes prope mortem de criminalibus, ex consensu tamen Episcopi, ad unitatem fidelium recipere. *Vngere* potest quemlibet fidelem semel in quolibet gravi dolore: quia unctio sancta non solum animæ, sed & corporis sæpè medelam tribuit. *Communicare* statim debet baptizatos, & fideles omnes ter in anno (in Paschâ, in Pentecoste, & Natali Domini) & prope mortem positos, si quæsierint verbo vel signo, vel teste fideli quoddam prius quæsis-
sent.

* Fortè
quemlibet.

Commendare debet orando animas fideles de corporibus egredientes, & earum memoriam in Missâ & orationibus frequentare. quamvis enim promissa sit indulgentia peccatori quacunque horâ pœniteret, tamen pœna peccantem * quælibet expectat; Purgatorius videlicet ignis, qui corpore statim egressos & minus per lamenta pœnitentiæ purgatos ad plenitudinem recipit purgandos. Quod ergo pro eis hîc fit in orationibus & elemosynis, proficit eis ad purgationem: quia sudor vivorum requies est mortuorum. *Sepelire* corpora fidelium, ultimum est Sacerdotis officium. ipse enim tertio terram super corpus cum fossore infundit, dicendo: *De terrâ plasmasti me*. Adjacent etiam cæmeterijs sanctorum alia loca, in quibus submersorum & occisorum fidelium corpora conduntur; quia ipsorum animæ Deo commendari non prohibentur. Nam infidelium & sceleratorum corpora longè sunt à fidelium projicienda: quibus enim vivis non communicamus; nec mortuis.

Enumeratis autem atque descriptis Sacerdotis officijs; quibus in his

uti debeat vestibus perspiciamus. Sicut ergo septem gradus sunt, quibus Sacerdos elevatur, ita septem sunt vestes quibus ordinatur: indumentum quotidianum amicta, alba, cingulum, fannon, stolâ & casula. Et cætera quidem omnia officia sine casula, & cum stolâ sola aliquando potest. Quotidiana ad Missam, ut paucissima, sunt quatuor: camisia, tunica, femoralia, calceamenta, addunt tamen *Romani* caligas. Dicit quoque *Amelarius*, Sacerdotem debere indui sandalijs & Dalmaticâ; sed Pontifices apud nos utuntur.

Octo sunt ergo quibus sustentatur Sacerdos; parochia, mansus, atrium, cœmiterium, templum, altare, calix cum patena, corpus cum sanguine: quia singulæ sibi, subjectis quasi quibusdam gradibus, honore & dignitate præferuntur. Parochiam appello populum; primitias, oblationes & decimas persolventem. Mansum dico terram aratri, quam ad minus debet habere Sacerdos, atrium cum domibus suis clausuram. Hæc autem sunt utensilia Sacerdoti oportuna, quæ sine benedictione Episcopi sufficiunt: aqua benedicta * aspergit, textus sancti Evangelij Psalterium, Missale, Horarius, Manuale, & Synodalis liber, vela, candelabra cum candelis, arca vestimentorum, pixis cum oblatiis & ferrum eorum, ampulla cum vino & altera cum aqua, pelvis ad manus lavandas cum manutergio, truncus aut lapis cavus ubi aqua unde lavantur effunditur, absconsa etiam sub candelâ, & lecturiale sub libro.

Et superiores quique gradus possunt inferiorum officia ministrare. *Episcopus* ergo Sacerdotis singula ministrat; licet, etiam ipso præsentem, quasi quoddam sit proprium Sacerdotis offerre, baptizare, horas celebrare, ungeri, communicare, commendare, sepelire. Sunt præterea septem Præfulis officia: confirmare, benedicere, absolvere, Synodum tenere, dedicare, consecrare, ordinare. *Confirmare* eius est; frontes fidelium baptizatorum chrismate ungeri. *Benedicere* autem dico Præfulum ea quæ non sunt utensilia Ecclesiæ; consecrare verò ipsa utensilia. Benedicit ergo Pontifex Reginam & Virginem cum velatur, & quemlibet fidelem benedici postulantem, & totum populum ante pacem: benedicit etiam supramemorata, quæ non licet Sacerdoti in eius præsentia. *Absolvit* Præful populum de venialibus in capite Ieiunij, de criminalibus in Cœnâ Domini. *Tenet* quoque *Synodum* bis in anno; in æstate & in autumno, hoc modo congregatis omnibus Presbyteris totius Episcopatus, perscrutatur Episcopus, ne quid alicui eorum desit in omni ordine, vel utensilibus Ecclesiæ, neve quisquam eorum alteri quicquam fecerit injuriæ: quod tribus diebus fit. Pacatis itaque omnibus, absoluti permittuntur abire in pace.

Dedicat etiam Pontifex atrium, templum, altare, tabulam altaris. Dedicare enim est locum Deo offerre, benedicere, & sanctificare. *Consecrat* autem Episcopus utensilia Ecclesiæ (quæ fere omnia Sacerdotibus sunt communia:) vestimenta videlicet Sacerdotalia & Pontificalia, altaris velamina, calicem, patenam & corporalia, vasculum Eucharistiæ, chrisma, oleum & vas Chrismale, thus & thuribulum, baptisterium, arcam vel scrinium reliquiarum, cimbarium (id est, altaris um-

braculum) crucem, tintinnabulum, & a ferrum iudiciale. Ea enim tantum consecrat, quæ à communi usu in cultum divinum separantur. *Ordinat* Episcopus Abbatem, Abbatissam, Sacerdotem & ceteros sex gradus. Vitur etiam Episcopus, pro dignitatis honore, baculo & annulo, chirothecis & mitrâ, baltheo, Dalmaticâ, & sandalis. Oportet autem eum sacram Scripturam & traditiones Patrum habere, ut possit de singulis iuste discernere, & quælibet quærentibus rationabiliter respondere.

Archiepiscopo omnia supradicta conveniunt: insuper pallio honoris induitur; quia ipse, adjutus tamen ab omnibus Diœcesis suæ Episcopis, ordinat Episcopum. Si quis enim ipsorum ordinationi adesse non possit; litteris suis se excusans atque legatis, assensum suum in ordinandis facere confirmat. *Primus* quoque & ipse Archiepiscopus est: nec ipse Archiepiscopum ordinat. Vtrumque enim, Archiepiscopum & Primate, oportet Romæ ab Apostolico ordinari, aut à Româ eis à Papâ pallium afferi, * quâ Coëpiscopis sublimari: quæ tunc tantum datur licentia, si forte infirmitatis vel belli aut aliqua alia causa necessaria intercesserit. Eo tantum ergo præest *Primus* Archiepiscopo: quod cum multi sint in eadem regione Archiepiscopi, solus ex eis qui Regem ordinat & in tribus sollempnitatibus coronat, & apud quem Concilia pro veritate peraguntur, ipse eorum Primate tenet.

* atque à

Matth. 16.
18.

Locum itaque quem apud Orientales *Patriarcha* possident, hunc apud nos *Primates* quodammodo obtinere videntur: utrique Romano Pontifici primo gradu supponuntur. Sed quia *Patriarcha* sedibus præsentibus Apostolicis (ut *Hierosolymitanus*, *Antiochenus*, *Alexandrinus*) iccirco Archiepiscopos ordinant, & pares quodammodo Romano ascribuntur. Soli tamen *Petro* dictum est: *Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam. Papa* ergo solus universali præminet Ecclesiæ: & ipse omnes ordinat & iudicat; & ab omnibus ordinatur, quia ex consensu totius Ecclesiæ Romani eum sublimant, qui quotidie chlamyde coccineâ induitur, ut semper martyrio paratus probetur.

a Vide Glossarium Guil. Lambardi (præfixum *Ἀρχαιονμία*) in *Ordalio*. D. Henr. Spelmanni, in *Iudicio Dei*. Fr. Pithæi, in *Capitular.* &c.

RECENSIO.

Ex *Manuscript. codice Bibliotheca publica Cantabrigiensi Academia descripti: colato Prologo. De Vsu Ecclesiastico cum alio Benedictini Collegij, & libello De Statu Ecclesiæ cum altero monachorum Dunelmensium exemplari, à D. Augustino Linsello Decano Lichfeldiensi accepto. Est autem hic Gillebertus ille, quem aiunt, primâ functum legatione Apostolicæ sedis per universam Hiberniam, ut in vita Malachia restulit Bernardus: non Gilla Lincolnienfis Episcopus (cujusmodi nunquam in rerum natura quis extitit) quemadmodum in Appendicis illustrium Angliæ Scriptorum *Centur. I. cap. 93. somniauit Ioannes Pitsens.**

Ejusdem *Gilleberti*, ad *Anselmum Cantuariensem*
 Archiepiscopum.

EPIS
 XXX

Anselmo Dei gratia Anglorum Archi-præsuli, Gillebertus Dei quoque
miserentiâ Lunicensis Episcopi fidele servitium & orationes.

Circa
 num 10

AVDIENS, Pater, certaminis vestri laborem & laboris victoriam; subditas esse videlicet indomitas *Normannorum* mentes Regularibus sanctorum Patrum decretis, ut legaliter fiat Abbatum & Præsulum electio: & consecratio: immensas divinæ clementiæ refero gratias; & quas possum Deo preces effundo, ut perseverantiam vobis & tanti laboris præmium largiatur. Munusculum paupertatis meæ & devotionis transmittito, XXV. margaritulas inter optimas & viliores: & rogo ne sitis immemor mei in orationibus vestris, in quibus post divinam largitatem confido.

R E C E N S I O.

In Manuscripto Epistolarum Anselmi volumine, quod mihi impartivit D. Robertus Cottonus, hoc habetur epistolum. Ex eo integrum librum Epistolarum Gilberti VVestmonasteriensis ad Anselmum effinxit Io. Baslaus, in Scriptorum Britannia Centur. 2. cap. 64. addens, esse qui istum, episcopum Lunicensem in Hiberniâ, olim fuisse contendant. Sed falluntur illi, errore manifesto. Gillebertus enim sive Gislebertus cognomento Crispinus, in Beccensi cœnobio una cum Anselmo monachus fuerat (non, ut Lunicensis noster, Rothomagi obiter illi cognitus:) & à VVestmonasterij postmodum abbatia ad Episcopatum nunquam fuit proventus; sed abbas VVestmonasterij abiit; ibidemque sepul us est, hoc laudatus Epitaphio.

Hic pater insignis, genus altum, virgo senexque,
 Gisleberte jaces; lux, via, duxque tuis.
 Mitis eras, iustus, prudens, fortis, moderatus:
 Doctus quadrivio, nec minus in trivio.
 Sic tamen ornatus, nec sextâ luce Decembris,
 Spiramen cœlo reddis & ossa solo.

A N S E L M I Cantuariensis Archiepiscopi, ad
 eundem *Gillebertum*.

Anselmus servus Ecclesie Cantuariensis, Gilleberto Lunicensi
Episcopo Salutem.

GRATIAS ago Reverentiæ vestræ, quia lætari se significat in litteris suis, quod Deus in Ecclesiâ suâ ad profectum religionis per me dignatur aliquid operari. Quoniam autem olim nos apud *Rothomagum* invicem cognovimus, dilectione sociari sumus, & nunc cognosco vos ad Episcopatus dignitatem gratiâ Dei profecisse: confidenter audeo vos obsecrare, & secundum quod intelligo opus esse, vobis consulere. Sublimavit Deus in *Hiberniâ* vestram prudentiam ad tantam dignita-

H ij

Rom. 12. 8.

tem; & posuit vos, ut studeretis ad religionis vigorem & animarum utilitatem. Satagite ergo sollicitè (sicut scriptum est; *Qui praeest, in sollicitudine*,) in illâ gente, quantum in vobis est, corrigere & extirpare, & bonos mores plantare & seminare. Ad hoc etiam (quantum in vobis est) Regem vestrum, & alios Episcopos, & quoscumque potestis suadendo, & gaudia quæ parata sunt bonis, ac mala quæ expectant malos, ostendendo attrahite. Et de vestris, & de aliorum bonis operibus præmium mereamini à Deo accipere. Grates refero pro munere vestro, quod mihi benignè misistis. Orate pro me.

R E C E N S I O.

Habetur inter excusos Anselmi, lib. 3. epist. 143. ubi editor Ioannes Picardus Lunicensem hunc episcopum in suo apographo Lunidensem dictum innuit; eumque episcopatum in Hibernia auctoritatem Armachani Metropolitæ spectare, ex Manuscriptis & impressis Codicibus annotat. Lunidensis enim vel * Luuidensis potius, id est, Louthianus Episcopatus is olim fuit, qui Clochorensis hodie appellatur. In exemplaribus ex quibus 30. descripta est Epistola, Gilbertum Lunicensem, Lunnicensem, & Lunanicensem Episcopum nominatum deprehendimus, qua postrema nomenclatio ad Limiricensem Episcopatum, qui Casiliensis Archiepiscopi ditioni subest, nos ducit. Urbem enim qua Anglis Limrick, Hiberni Lunneach nuncupatur.

* Girald. Cambrenf. Topograph. Hiberniæ, distinct. 2. cap. 50.

Eiusdem *Anselmi*, ad Episcopos Hiberniæ.EPIST.
XXXIII.Circa An-
num 1095.

Anselmus Cantuariensis Ecclesiæ Metropolitanus Antistes, reverendis Cœpiscopis, seniori Domnaldo, Donato, ac ceteris in Hibernia Insula Pontificali eminentibus dignitate, à Deo Patre & Jesu Christo filio eius unico Salutem, & perpetua hereditatis benedictionem.

Odorem religionis vestræ plurimis indicijs agnoscens, calamitates quas patior decrevi potissimum vobis aperire: ut quanto vicinius assistitis Creatori, tanto familiarius angustias meas in conspectu eius valeatis indicare, & indicantes compassionis gemitibus ipsius misericordiam mihi impetrare. Defuncto beatæ memoriæ prædecessore meo *Lanfranco* Archiepiscopo, cum in Narmanniâ *Beccensis* monasterij abbas extitissem (unde & præfatus antecessor meus ad regendam Ecclesiam, cui Deo auctore præsidio ante me processerat) occulto Dei iudicio, pro utilitatibus Ecclesiasticis in Angliam veni. Quò venientem tam Rex quàm Pontifices regni que optimates, ad Cathedram Pontificalem, non vocando, non rogando (ut fieri assolet) immò violenter rapiendo pertrahunt: Clero & populo acclamantibus in idipsum; ut nec unus, cui quod gerebatur displiceret, visus fuerit interesse. Denique cum adhuc id nolle, nec assentire me debere occlamarem, quòd de potestate *Normanni* Ducis, quòd de subiectione Metropolitanì *Rothomagensis*, ipsi ignorantibus ereptus essem, (quorum iure effugere enitebar:) eorundem præfati videlicet Ducis & Archiepiscopi præcepto, onus officij coactus & obediens accepi. Quo pacto in in gradum Pontificalem sublimatus, idcirco assenti, quòd contraire non potui.

Proinde infulatus, sedulè quid Christo, quid ejus Ecclesiæ (pro loco, pro officio) deberem, cogitare cœpi : & pastorali regimine vitia refecare, præsumptores coërcere, & quæque inordinata (ut meâ interest) ad ordinem debitum volui revocare. Quâ causâ, quos adjutores me oportuerat habere in causâ Dei, terribiliter offensos patior; & quæ per me crescere debuerat, me præsentè deperit causâ Dei. Vnde (Reverendi Patres gemebundè vobis loquens fateor) invenerunt me amarissimâ tribulationes; dum & requiem fructuosam me reminiscor perdidisse, & infructuosum periculum me considero incurrisse. Ita etenim peccatis meis facientibus actum est, ut qui nostræ se sponte subdiderant ditioni, à nostrâ sponte resiliant ditione; & qui illis amabilis extiteram, omnibus fermè odiosus existam. Quapropter (venerandi Fratres, filij charitatis æternæ) obsecro vos in nomine ejus qui suos inimicos redemit sanguine suo, orate ut in omnibus Deus pacem nobis tribuat, inimicos nostros in gratiam convertat, & secundum suam voluntatem nos vivere faciat.

Præterea, quanquam rectè viventem rectèque sapientem, pastorali sollicitudine fraternitatem vestram monere compellor, quatenus viriliter ac vigilantius agat in doctrinâ Dei; canonicâ severitate, si quid cõtra Ecclesiasticam doctrinam in Provincijs suis inventum fuerit, compescens & secundum Dei voluntatem cuncta disponens. Si quando verò (seu in consecrationibus Episcoporum, seu in Ecclesiasticorum negotiorum causis, seu quibuslibet alijs rationibus) aliquid quod ad sacram religionem pertineat inter vos ortum fuerit, quod per vos canonicè nequeat definiri: charitatis officio id ad notitiam nostram perferri commonemus; quatenus à nobis potiùs consilium & solatium accipiat, quàm prævaricatores mandatorum Dei in judicium ejus incidatis. Iterum, Charissimi, rogamus vos; orate pro nobis, erigite nos de tribulationibus nostris manu vestræ orationis, pijs fletibus pulsantes aures clementiæ Dei. Dominus, qui *jussit de tenebris locum splendescere*, 2. Corinthentibus vestris infundat lucem sapientiæ; ut quæ jubet intelligatis, 4. 4. intelligentes opere compleatis.

R E C E N S I O.

Ex Manuscript. nunc primùm edita est hac Epistola : in cujus præfixo duo tantum Episcopi nominatim compellantur, Senior Domnaldus & Donatus. è quibus Domnaldus (qui & Dofnaldus & Donaldus) Primas ille Hibernia fuisse videtur, cujus ad 28. Epistolam jam meminimus. Senior enim apud Latinos mediæ ætatis scriptores (ut etiam nunc apud Gallos Seigneur) dignitatis est nomen non ætatis. Donatus verd Dubliniensis ille est, quem Patricio, anno 1084. V. l. Idus Octobris in Britannico Oceano submerso, in Episcopatu successisse, Dublinienses prodant Annales : in quibus etiam mortis ejus tempus ita consignatum legimus. Anno Dom. 1095. Dungus, qui & Donatus, Episcopus Dublinensis in Christo quievit. Ut enim priorem Donatum, qui primus Ostromannorum Dublinensium fuit Episcopus, discriminis gratiâ Dunanum; ita posteriorem hunc Dungum, & Dongum, & Donugam (deflexo à Donagh vocabulo, quod Hibernicâ linguâ Donatum sonat) appellatum invenimus.

EPIST.
XXXIII.

WATERFORDIENSIVM, ad *Anselmum* Cantuariensem
Archiepiscopum.

*Anselmo, Dei gratiâ Anglorum Archiepiscopo, & omnibus Aicepsis suæ
Episcopis; Clerus & populus oppidi Waterfordiæ, cum Rege Murcher-
tacho & Episcopo Domnaldo, salutem in Domino.*

Circa an-
num 1096.

PATER sancte, cæcitas ignorantie nos diù detrimenta salutis nostræ su-
stinere coëgit; quia magis eligimus serviliter Dominico jugo colla
subtrahere, quàm liberaliter Pastoralis obedientie subesse. Nunc autem
quantum proficiat Pastorum cura cognoscimus, cum aliarum rerum si-
militudines ad mentem revocamus: quod sine regimine nec Exercitus
bellum, nec Navis marinum audet attentare periculum. Navicula er-
gò nostra mundanis dedita fluctibus, sine Pastore contra callidum hostem
quâ ratione pugnabit? Propterea nos, & Rex noster *Murchertachus*
& Episcopus *Domnaldus* & *Dermeth* Dux noster frater Regis, elegimus
hunc presbyterum *Malchum*, *VVarchelini* *VVintoniensis* Episcopi Mo-
nachum, nobis sufficientissimè cognitum, natalibus & moribus nobi-
lem, Apostolicâ & Ecclesiasticâ disciplinâ inabutum, fide Catholicam,
prudentem, docibilem, patientem, moribus temperatum, vitâ castum,
sobrium, humilem, affabilem, misericordem, literatum, in lege De-
instruatum, in Scripturarum sensibus cautum, hospitalem, modestum,
sua domui bene præpositum, non neophytum, habentem testimonium
bonum in gradibus singulis. Hunc nobis petimus à vestrà Paternitate
ordinari Pontificem: quatenus regulariter nobis præesse valeat & pro-
desse, & nos sub ejus regimine salubriter Domino militare possimus.
Ut autem omnium nostrum vota in hanc electionem convenire nosca-
tis; huic Decreto Canonico promptissimâ voluntate singuli manibus
proprijs roborantes subscripsimus.

Ego Murchertachus Rex Hibernia subscripsi.

Ego Dermeth Dux Frater Regis subscripsi.

Ego Domnaldus Episcopus subscripsi.

Ego Idnan Episcopus Media subscripsi.

Ego Samuel Dublinensis Episcopus subscripsi.

Ego Ferdomnachus Laginensium Episcopus subscripsi. &c.

RECENSIO.

*Habetur tum in Manuscriptis Epistolarum Anselmi volumine, tum in Ætneri Histo-
ria Novella libro 2. ubi totius rei gesta series ita pertexitur. Rex Hiberniæ Murcherta-
chus nomine, & Domnaldus Episcopus cum cæteris Episcopis, quique Nobiles cum
Clero & populo ipsius Insulæ miserunt nuncios ac litteras ad Anselmum, innotescen-
tes ei Civitatem quandam Waterfordiam nomine in unâ suarum Provinciarum esse;
cui ob numerosam Civium multitudinem expèdiret Episcopum institui, simulque pe-
tentes quatenus ipse (Primatus quem super eos gerebat potestate, & quâ fungebatur
viciis Apostolicæ auctoritatè) sanctæ Christianitati ac necessariæ plebium utilitati in-
stituendo.*

fituendo eis Pontificem subveniret. Iam enim sæcula multa transierant, in quibus eadem Civitas absque providentiâ & curâ Pontificali consistens, per diversa tentationum pericula jactabatur. Elegerant autem idem ipsi in hoc officium quendam suæ gentis virum vocabulo *Malchum*, eumque sacrandum cum communi Decreto ad Anselmum transmiserunt. Igitur Anselmus considerans & intelligens eos justa & utilis petere, petitioni eorum libens annuit. Electum ergo Pontificem diligenter in his quæ sacra jubet auctoritas examinatum, ac multorum eum vitæ suæ testimonio, dignum Episcopatum comprobatum, sumptâ ab eo ex more de subjectionis suæ obedientiâ Professione, sacra vitæ *Cantuarie* quinto Kal. Januarij; assistentibus & cooperantibus sibi in hoc ministerio suo duobus Episcopis suis, *Radulpho* scilicet *Cicestrensi* & *Gundulpho* *Roffensi*. *Malchi* verò Professio, *cujus hîc sit mentio, post Episcopatu habetur, pag. 119.*

ANSELMI Cantuariensis Archiepiscopi, ad *Muriardachum* EPIE
XXXV
Hiberniæ Regem.

Muriardacho glorioso gratiâ Dei Regi Hiberniæ, Anselmus servus Ecclesiæ Cantuariensis Salutem cum orationibus, & Dei misericordiâ regi & protegi.

GRATIAS ago Deo de bonis multis, quæ de vestrà Celsitudine audio Circ:
num: 11
inter quæ est hoc; quia gentem regni vestri in tantâ pace facitis vivere, ut omnes boni, qui hoc audiunt, Deo agant gratias, & vitæ vestræ diuturnitatem desiderent. Vbi enim pax est, licet omnibus bonam voluntatem habentibus, quod optant sine perturbatione malorû hominum efficere. Vnde vestra Celsitudo, per quam Deus facit, ab eo cortissimè magnam retributionem [poterit] expectare. Super hoc utique pacis fundamentum facile est alia, quæ Ecclesiastica religio exigit, ædificare. Precor itaque bonæ voluntatis vestræ constantiam, quatenus consideret, si qua sunt in regno vestro corrigenda, propter vitæ æternæ præmium, & ut magis ac magis in vobis gratia Dei augeatur, sollicitè Deo adjuvante studeatis emendare. Nihil enim est contemnendum quod corrigi possit. Quia Deus exigit ab omnibus, non solum quod malè agunt; sed etiam quod non corrigant mala, quæ corrigere possunt. Et quanto potentiores sunt, ut corrigant; tanto districtius exigit ab illis Deus, ut secundùm potestatem misericorditer impensam bene velint & faciant. Quod maxime videtur ad Reges pertinere: quoniam ipsi cognoscuntur majorem potestatem, & cui minus contradicitur, inter homines obtinere. Si autem non omnia simul potestis; non debetis propter hoc, quin à melioribus ad meliora studeatis proficere: quia bona proposita & bonos conatus Deus solet benigne perspicere, & beatâ plenitudine retribuere. Auditur apud nos, quia conjugia in regno vestro sine omni ratione dissolvuntur, & commutantur: quia cognati sive sub nomine conjugij sive alio modo, palàm, sine reprehensione, contra canonicam prohibitionem commisceri non vereantur. Episcopi quoque (qui debent esse forma & exemplum alijs Canonicæ religionis) inordinate, sicut audimus, aut à solis Episcopis, aut in locis ubi ordinari non debent, consecrantur. Hæc, & alia quæ *Masserij* Epist. Hibern.

gnitudinis vestræ prudentia in *Hiberniâ* corrigenda cognoverit, precor, obsecro, & consulo sicut illi quem valde diligo, & cuius profectum per omnia desidero; quatenus consilio bonorum virorum & sapientium regni vestri corrigerere studeatis: & Deum oro, ut de regno terreno ad regnum cœleste transeat. Amen.

R E C E N S I O.

* The Tol-
seale.

Inter editas habetur, lib. 3. epist. 142. Est autem Muriardachus hic, idem cum precedentis epistola Murchertacho; qui (nisi me fallo) Rex Lagenensium est, a Murchardus, pater Dermitij illius qui Anglos ab debellandam Hiberniam primus sollicitavit, & paterna memor injuria, summo Dublinienses profectus est adio. In medio namq; domus cujusdam grandis, * ubi tanquam in foro pro rostris sedere consueverant, patrem ipsius interreptum, damno dedecus annexentes, cum cane cives tumulaverant: ut in libro 1. Expugnationis Hibernia cap. 17. refert Giraldus Cambrensis. Perpetratum est hoc facinus anno Salutis 1120. ad quem in Britannico Chronico annotat Caradocus Lhancarvanensis, decessisse Murcartum, dignissimum & maximum totius Hiberniæ Principem. & Thadaus Doulingus, Leghlinensis Ecclesia nuper Cancellarius, in Hibernicis suis Annalibus. Murchardus serenissimus Lageniæ in Hiberniâ Princeps, fidus amicis, terribilis inimicis, alienis liberalis, à subditis propter ejus bene meritam pietatem & iustitiam præ cæteris amandus, obiit & apud Fernes sepelitur. Ad hunc quoque spectat illa Giraldi, in Itinerarij Cambria lib. 2. cap. 1. narratio. Guilielmus Guilielmi Regis Bastardi filius & Normannorum in Angliâ rex secundus, qui Rufus est agnominatus, Cambriam suo in tempore animosè penetrans & circumdans, cum à rapidibus Hiberniam fortè prospiceret, dixisse memoratur: Ad terram istam expugnandam ex navibus regni mei huc convocans, pontem adhuc faciam. Quo verbo ad Murchardum Lageniæ tunc Principem in Hiberniam fortè translato, cum aliquandiu propensius inde cogitasset, fertur respondisse: Nunquid tantæ cõminationis verbo Rex ille, si Deo placuerit, Adjecit? Audito verò quod nullâ prorsus Dei mentionem in hoc suo Rex sermone fecisset, tanquam prognostico gaudens certissimè. Quoniam, inquit, homo iste de humanâ tantùm confidit potentiâ, non divinâ; ejus adventum non formido.

a. Vel Muriartach sive Mauritius à Tulus, Pater Laurentij Dubliniensis Archiepiscopi, de quo infra in Epistola 48. recensione. ad quem etiam referri possunt, qua ex Caradoco, Doulingo, & Itinerario Giraldi subsequuntur.

E I V S D E M , ad eundem.

EPIST.
XXXVI.

Muriardacho glorioso Regi Hibernia. Anselmus Archiepiscopus, servus Ecclesie Cantuariensis, fidele cum orationibus obsequium, & per regnum terrenum mereri cœleste.

Q Voniã multa de vestrà Excellentiâ prædicantur, quæ Regiam decent dignitatem, valde gaudemus; & Deo, à quo est omne bonum, devotas exinde gratias agimus. Confidimus autem, quia qui vobis contulit gratiam suam in faciendis bonis quæ fecistis, conferet quoque effectum perficiendi ea, quæ super illa quæ facitis, cum velle cognoscitis. Quapropter (gloriosè Fili, & in Deo charissime) precor, ut ea quæ in regno vestro secundum Christianam religionem emendanda cognoveritis, omni instantiâ & sollicitudine emendetis. Ad hoc enim Deus in Regali sublimitate vos constituit, ut virga æquitatis subditos popu-

los gubernetis, & quidquid in eis iustitiæ adveniat, eadem virga percutiatis & amoveatis. Et quidem quiddam dicitur fieri in ipso populo, quem regendum suscepistis, quod magnopere corrigendum est: quia Christianæ religioni omnimodis contrarium est. Dicitur enim, quod viri ita liberè & publicè uxores suas uxoribus aliorum commutant, sicut quilibet equum equo, aut quamlibet aliam rem re alia ab illo commutat; aut pro libitu, & sine ratione relinquunt. Quod quàm malum sit, omnis qui Christianam legem novit, intelligit. Si igitur Excellentia vestra divinarum Scripturarum sententias, quæ huic infami negotio obviant, per se legere non valet; præcipite Episcopis & religiosis Clericis, qui in vestro regno sunt, ut eas vobis edicant: quatenus eis cogatis; quo studio vobis invigilandum sit, ut hoc malum corrigatur, cognoscatis. Item dicitur; Episcopos in terra vestra passim elegi, & sine certo Episcopatus loco constitui: atque ab uno Episcopo Episcopum, sicut quemlibet presbyterum, ordinari. Quod nimirum sacris Canonibus omninò contrarium est: qui eos, qui taliter instituti sunt aut ordinati, cum suis ordinatoribus ab Episcopatus officio deponi præcipiunt. Episcopus namque nisi certam parochiam & populum, cui superintendat, habeat, constitui secundùm Deum non potest: quia nec in sæcularibus nomen vel officium Pastoris habere valet, qui gregem, quem pascat, non habet. Honor quoque Episcopalis non parum vilescit, dum is ad Pontificatum assumitur, qui ordinatus, quò divertat, vel cui per Episcopale ministerium certò præsideat, nescit. Minus quoque quàm à tribus Episcopis ordinari non debet: cum propter multas & alias rationabiles causas, quas epistolæ brevitatis non admittit, tum, ut fideles, vita, & sollicitudo eius, qui invigilare debet, idoneis & legalibus testibus comprobetur. Precor itaque, horror, & moneo; quatenus Excellentia vestra operam det, ut ista in regno suo corrigantur: quatenus merces, quam à Deo pro alijs bonis * expeditis, pro istis vobis augeatur. Cæterùm si quid in vobis, aut in his quos regere suscepistis, quod ullatenus voluntati Dei adversari queat, perpenderitis, sollicitè emendare satagite: ut cum de terreno regno transibitis, ad cœleste regnum veniatis. Amen. De fratre nostro *Cornelio*, quem sibi Celsitudo vestra mitti rogavit, dico, quia ita occupatus est circa servitium patris sui, ut nec ab eo queat sine periculo vitæ illius separari, nec eum, qui jam senio confectus est, secum ullatenus ducere.

* expediti.
vel, expeditis.
Etatis.

RECENSIO.

Si cui minus videatur verisimile, eiusdem argumenti ad eundem secundas esse missas literas; nulla priorum mentione facta: sciat, eodem tempore regnasse quoque Muircertach, sive Murchortach O Briain; qui Terdelvaco O Briain in summo Hibernia principatu anno 1086. successit. Eius in Regum Mannia Chronico huiusmodi fit commemoratio. Anno 1089. Omnes proceres Insularum audientes mortem Lagmanni, miserunt legatos ad Murecardum O Brian Regem Hiberniæ, postulantes ut aliquem virum indultrium de regali stirpe in regem eis mitteret, donec Olavus filius Godredi crederet. Annuit eis Rex libentissimè, & quendam Dognaldum filium Tade ad eos misit; monens & præcipiens ei, ut cum omni benignitate & modestia regnum, quod

sibi nod debebatur, gubernaret. Sed ille postquam ad regnum pervenit, parvipendens præcepta sui Domini, cum magna tyrannide abusus est regno; & multis sceleribus perpetratis, tribus annis enormiter regnavit. Tunc omnes principes Insularum unâ conspiratione commoti, adversus eum congregati sunt, & expulerunt à finibus suis. Ille autem fugiens ad Hiberniam, non est ultra reversus ad eos. *Hanc verò Epistolam, inter reliquas Anselmi, lib. 3. epist. 147. Ioannes Picardus edidit; & Annotationes adiecit.*

EPIST.
XXXVII.

MURCHARDACHÆ Hiberniæ Regis, ad *Anselmum*
Cantuariensem Archiepiscopum.

Murchardacus Rex Hiberniæ, Anselmo, Anglorum Archiepiscopi salutem & fidele servitium.

Quam magnas vobis grates (Domine) referre debeo; quòd, sicut mihi relatum est, memoriam mei peccatoris in continuis vestris peragis orationibus: sed & genero meo *Ernulfo* auxilio & interventione (quantum fuerat dignitati vestræ fas) succurristi. Scias tu quoque, me vobis in his quæ mandaveris famulaturum. Vale.

RECENSIO.

Ernulphus, quem generum suum hic appellat Murchardachus, est Arnulphus de Monte Gomerico, primus Penbrochia expugnator, & regionis illius (qua Dywera & Occidentalis Vllia appellatur) Dominus, filius Rogeri de Monte Gomerico primi Salopid & Arundeliæ Comitis. De eo Giraldus Cambrensis, in Itinerarij Cambria lib. 1. cap. 11. Primus Penbrochia castrum Arnulphus de Montgomery sub Anglorum rege Henrico primo, ex vigis & cæpse tenui, satis exile construxit. Quod postmodum in Angliam revertens viro probo prudentique Giraldo de VVindelorsâ Constabulario suo primipiloque cum paucis custodiendum exposuit. illi nimirum Giraldo, à quo Kildaria & Dysfonia Comites, utaque in Hiberniâ Giraldinorum familia, genus repetunt suum. Arnulphus postea simul cum fratre Roberto de Belesmo Comite Salopiensi ab Henrico I. deficiens, ut auxiliariis contra regem suum capitis firmaretur, in Hiberniam traiecit, & Murchardi sive Murchardachi regis filiam uxorem duxit: quem admodum in anni 1101. & 1102. historia confirmat Caradocus Lhancarvanensis. Conjurationis verò exitum Guilielmus Malmesburiensis libro 5. de Regibus ita explicat. Robertus cum fratribus, Ernulpho (qui paternam cognomen sortitus fuerat) & Rogerio Pictaveni (quòd ex eâ regione uxorem acceperat sic dicto) Angliam perpetuo abjurarit: sed vigorem sacramenti temperavit adjectio; nisi Regi placito quandoque satisfecisset obsequio. Quæ historia ad huius necessaria est intellectum epistolij, quòd ex Manuscripto epistolarum Anselmi volumine descriptissimas.

EPIST.
XXXVIII.

ANSELMI Cantuariensis Archiepiscopi, ad *Malchum*
Waterfordiensem Episcopum.

Circa an-
num 1110.

Anselmus Archiepiscopus Cantuarie, amiso & Cœpiscopo Malcho VWaterfordensi Salutem & benedictionem.

Avidi, quòd Dominus *Samuël* Episcopus *Dublinensis* monachos Ecclesiæ *Dublina*, aut nullâ aut parvâ occasione, ejicit; nec pro

HIBERNICARVM SYLLOGE.

69

alâ satisfactione vult recipere: & quod, contra consuetudinem, Crucem facit gestari ante se in itinere; & quod res Ecclesiæ illius ab Archiepiscopo *Lanfranco* datas velut proprias distribuit. De his omnibus illi nostras mitto litteras: & populo ejusdem Civitatis mando, ut prædictarum rerum distributionem prohibeat. Et quoniam non invenio per quem litteras nostras illi aptius mittam: precor fraternitatem vestram, quatenus eas illi per præsentiam vestram exhibeatis; ut cum charitative vivâ voce, ut monitioni nostræquam illi scribimus assensum præbeat, rogando & consulendo moneatis. Valete.

R E C E N S I O.

Ex eodem Manuscripto in quo circiter 90. Anselmi adhuc inedita continentur epistola. De Malchi ad VVaterfordiensem Episcopatum electione XXXIV (suprà pag. 9:) agebat Epistola. Neque VVaterfordia solum sed etiam vicina Lisnoria erat ille Episcopus. Vnde senior Leshmorensis (ea senioris nomine, quam ad XX XIII. epistola & wryegslu' aperimus) in vita discipuli eius Malachia à Bernardo appellatur: ubi etiam de Malcho hac, inter alia complura, memoratur. Fie erat senex plenus dierum & virtutum: & sapientia Dei erat in illo. Natione quidem Hibernus, sed in Angliâ conversatus fuerat in habitu & proposito monachali in Vintonienſi monasterio: de quo assumptus est in Episcopum in Leshmor civitate Mumoniæ, & ipsa nobiliore inter cæteras regni illius. Ibi tanta ei desuper collata est gratia, ut non modò vitâ & doctrinâ, sed & signis clareret.

Ejusdem, ad *Samuëlem* Dubliniensem Episcopum.

Anselmus Archiepiscopus Cantuarie, venerabili fratri Samuëli Dublinæ EPIST.
Civitatis Episcopo Salutem. XXXIX.

A Vdidi, quod libros & vestimenta & alia ornamenta Ecclesiæ, quæ Dominus *Lanfrancus* Archiepiscopus dedit avunculo tuo *Domino Donato* Episcopo ad opus Ecclesiæ, cui tua fraternitas præsidet, tu pro voluntate tua exponis, & ea extraneis dis. Quod si verum est miror cur ita facias: cum ipsa ornamenta non ei sed Ecclesiæ data sint; sicut fratres *Cantuariensis* Ecclesiæ filij attestantur: unde moneo, & monens rogo te; quatenus si aliquid de prædictis rebus extra Ecclesiam datum est, celeriter illud restitui facias. Item audivi, quod monachos, qui in ipsa Ecclesia ad serviendum congregati erant, expellas & dispergas; nec redire volentes ullatenus recipere velis. Quod si ita est, non te decet: officij siquidem tui scitur esse, magis dispersa congregare, quam congregata dispergere. Quapropter mando tibi, ut si aliqui abjecti sunt, & redire volunt, seseque in Dei servitio sub obedientiâ custodire; eos suscipias, & salutem eorum per paternum affectum studiosè intendas: nisi (quod absit) huiusmodi causa in illis obstat, quæ hoc fieri omninò prohibeat. Præterea audivi, quia facis portari Crucem ante te in viâ. Quod si verum est; mando tibi ne amplius hoc facias: quia non pertinet nisi ad Archiepiscopum à Romano Pontifice pallio confirmatum; neque decet te, ut ullâ præsumptione insolite rei te notabilem & reprehensibilem hominibus ostendas. Vale.

RECENSIO.

Cum alijs Anselmi, lib. 3. epist. 72. Ioannes Picardus divulgavit, & notas adiunxit: in quibus tamen illud pronuntiatum necessario est corrigendum; Hiberniæ Episcopus ab Archiepiscopo Eboracensi, duobusque Episcopis quos debet Cantuariensis Archiepiscopus mittere, esse inaugurandos. qua hallucinatio non aliunde quam ex crasso illo eiusdem in notis ad 149 epistolam processit errore; intularum Orcadum nomine Hiberniam & Scotiam contineri. De Donato, cuius hic mentio, Samuelis avunculo & in Dubliniensi episcopatu proximo antecessore, ad epistolam 33. dictum est aliquid. Consecrationis eius memoria in Cantuariensibus Annalibus ita est consignata. Lanfrancus, ordinationis suo sextodecimo anno, sacravit Donatum monachum suum Cantuarie ad regimen Dublinie, petente Rege, Clero & populo Hibernie; quibus etiam literas exhortatorias misit. & in Dubliniensibus: Anno Domini 1085. Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis ad regimen Dublinensis Ecclesie sacravit Donatum monasterij sui monachum, in sede metropoli Cantuarie; petentibus atque eligentibus eum Terdilvaco Hibernie Rege, & Episcopis Hibernie regionis, atque Clero & populo prefate Civitatis. Quo eodem etiam anno ipsum Terdilvacum regem mortuum esse, in Euellianis Annalibus legimus: in quibus Tairdelbach mac Taig mac Briain nominatur. Donato vero anno 1093. vita functo successor datus est Samuel: de quo Ælmerus in Novella Historia 2. libro. Venit ad Anselmum quidam monachus Cœnobij sancti Albani, natione Hibernensis, nomine Samuel. Hic defuncto bonæ memoriæ Donato Dublinie Civitatis Episcopo, à Rege Hibernie Muirdach nomine, necnon à Clero & populo in Episcopatum ipsius Civitatis electus est, atque ad Anselmum, iuxta morem antiquum, sacrandum cum communi Decreto directus. Quorum electioni & petitioni Anselmus annuens, hominem aliquandiu secum honorifice detentum, necnon qualiter in domo Dei conversari deberet diligenter instructum, sumptâ ab eo de Canonicâ subiectione suâ ex antiquo more Professione, promovit in Episcopatus officium Vintonie, octavâ die subsequentis Paschæ ministrantibus sibi in hoc officio quatuor Episcopis suffraganeis suis. Qui novus Pontifex tanti Patris benedictione, ac litterarum prefate Regis; Clero quoque ac plebi Hibernie, pro testimonio suæ consecrationis scriptarum stipulatione roboratus, in patriam suam cum gaudio revertitur, atque in sedem suam cum honore pro usu suscipitur. Habetur hic, pag. 119. tum Donati tum Samuelis Professio: Vtrum Lanfranci & Anselmi cum eis missa littera inseruerunt.

EPIST.
XL.

DUBLINIENSIVM, ad Radulphum Cantuariensem
Archiepiscopum.

Anno Christi. Domino reverentissimo ac religiosissimo, Radulpho Archiepiscopo Cantuarie,
et 1121. omnes Burgenses Dublinie Civitatis, cunctisque Clericorum
convenimus, eternam optant Salutem.

Cum te, Sancte Pater, pro merito summæ pietatis plurimi venerentur; & omnibus fidelibus, causa magnæ fidei & sanæ doctrinæ, honorabilis atque amabilis existas: congruum esse iudicamus, ut Gregorium nostrum electum, Dei gratiâ, ad vos mittamus. Antecessorum enim vestrorum magisterio semper nostros libenter subdimus, à quo recordamur nostros accepisse dignitatem Ecclesiasticam. Sciatis vos reverâ, quod Episcopi Hibernie maximum zelum erga nos habent, & maxime ille Episcopus qui habitat Ardmascha; quia nos nolumus obe-

dire eorum ordinationi, sed semper sub vestro dominio esse volumus. Accirò vestra suffragia supplices petimus, quatenus *Gregorium* ad sacrum ordinem Episcopatus promoveatis; si ampliùs illam parochiam, quam multo tempore vobis servavimus, retinere volueritis. Vale.

R E C E N S I O.

De Gregorij ordinatione ita scripsit, qui tum vixit, VVigorniensis monachus, Florentij Continuator. Anno 1121. Clericus quidam natione Hibernensis nomine Gregorius, à Rege Hiberniæ, Clero & populo, in Episcopatum Dúblinæ civitatis electus, Angliam venit antiquo pro more ordinandus ab Archiepiscopo Cantuariensi, Anglorum Primatè. Quem, ex præcepto eiusdem Archipræfulis, Rogerus Saresberiz Episcopus apud castellum suum quod vocatur Divisio VIII. Calend. Octobris, Sabbato, ad diaconatus & ad presbyteratus promovit gradum. Ordinatus est autem Episcopus. VI. Nonas Octobris, Dominicâ, apud Lambhitham à Radulpho Cantuariorum Pontifice. Eiusque consecrationi interfuere Episcopi, Richardus Lndoniz, Rogerus Saresberiz, Robertus Lincolnæ, Everardus Norvvicensis, & David Bangornensis. Dubliniensium Episcoporum postremus hic fuit, & Archiepiscoporum primus: vitæque supremum egit, diem VIII. Id. O. Æobr. (ut habetur in Necrologio Ecclesiæ S. Trinitatis Dublin.) anno 1161. Hanc verò Dubliniensium Epistolam, ad calcem Collectionis Decretalium Isidori Mercatorii, in Cottoniana Bibliotheca invenimus.

HENRICI I. Anglorum Regis, ad eundem Radulphum.

EPIST.
XLI.

*Henricus Rex Angliæ, Radulpho Cantuariensi Archiepiscopo,
Salutem.*

Circa An-
num 1122.

Mandavit mihi Rex *Hibernia* per Breve suum, & Burgenses *Dubli-
na*, quòd elegerunt hunc *Gregorium* in Episcopum, & cum tibi
mittunt consecrandum. Vnde tibi mando, ut petitioni eorum satisfac-
iens, eius consecrationem sine dilatione expleas. Teste Radulpho
Cancellario apud VVindelfor.

R E C E N S I O.

Superiori epistola in eadem Collectione subjunctum erat hoc Breve regis Henrici I. Nam ut Latini Brevia, sic etiam eorum exemplo recensiores Græci Βραβία, breviam huiusmodi Regum scripta appellant: & ut apud Græcos (quemadmodum alibi à nobis ad hoc ipsum Rescriptum ex Eustathio est observatum) κελίον non est semper δεσποτικὸν λέξις, sed aliquando respondet τῷ ἀξιῶν καὶ τῷ σημαίνω; ita & Mandandi ὄνομα eodem sensu usurpant aliquando Latini, quemadmodum iam paulo antè in 38. & 39. epistola, iam manifestissimè in hac præsentè licebit animadvertere. Nam, ut in libro 5. de gestis Regum Anglorum Guilielmus Malmesburienensis retulit, Hiberniensium regem Murcardum & successores eius, quorum nomina fama non extulit, ita devotos habuit Henricus I. ut nihil, nisi quod eum palparet, scriberent, nihil, nisi quod iuberet, agerent. & tamen scribit hic ille, sibi mandavisse Regem Hiberniæ per Breve suum; hoc est, significavisse.

EPIST.
XLII.

BERNARDI Claravallensis Abbatis, ad Malachiam
Hiberniæ Episcopum.

Circa an-
num 1140.

*Venerabili Domino & beatissimo Patri Malachia, Dei gratiâ Hibernien-
sium Archiepiscopo, Apostolica sedis legato; frater Bernardus Clareval-
lis vocatus Abbas, invenire gratiam apud Dominum.*

- I**nter multiplices ætus & curas pectoris mei (præ multitudi-
ne quarum, anima mea turbata est valde) fratres de terrâ longinquâ venien-
tes ut serviant Domino, Epistola tua, & baculus tuus ipsa me consolatus
sunt. Epistola in ostensione bonæ voluntatis, baculus ad sustentandum
corpus infirmitatis, fratres qui Deo serviunt in spiritu humilitatis. Om-
nia suscepimus, omnia placent, omnia pariter cooperantur in bonum.
Quòd autem voluistis duos de fratribus mitti vobis ad prævidendum lo-
cum: communicato cum fratribus consilio, diximus non eos separan-
dos abinvicem, donec plenius in eis firmetur Christus, donec ad inte-
grum doceantur preliari prelia Domini. Cùm igitur fuerint in scholâ:
sancti Spiritus eruditi, cùm indui virtute ex alto, tunc demùm ad Pa-
trem filij revertentur, ut canteus canticum Domini, non iam in terra alic-
na, sed in suâ. Vos autem interim, iuxta sapientiam vobis datam à Do-
mino, secundùm habitudinem locorum quæ vidistis apud nos, prævide-
te & præparate eis locum à tumultibus sæculi separatum. Tempus enim
propè est, in quo vobis (operante Dei gratiâ) novos de veteribus ho-
mines producemus. Sit nomen Domini benedictum in sæcula, de cu-
ius munere venit ut communes habeam filios vobiscum; quos vestra
prædicatio plantavit, nostra exhortatio rigavit, Deus autem incremen-
tum dedit.
- Sanctitatem vestram rogamus, ut verbum Domini prædicetis, Addan-
dam scientiam salutis plebi eius. Duplex enim vobis incumbit necessi-
tas, & ex officio legationis, & episcopali negotio. De cætero, quoniam
in multis offendimus omnes, & inter homines sæculi frequenter positi
multum de pulvere mundi contrahimus: vestris & vestrorum orationi-
bus me commendo, ut in fonte misericordiæ suæ nos lavare & ema-
culare dignetur ipse fons pietatis Iesus Christus, qui dixit Petro; *Nisi
lavero te, non habebis partem mecum* Sed & hoc ipsum non solùm præ-
cibus, verumetiam quasi ex debito require, cùm ego clamen ad Do-
minum pro vobis, si quid possit peccatoris oratio. In Domino valete.

RE C E N S I O.

*Hæc, & duæ sequentes ad Malachiam ruisse, inter editas Bernardi epistolæ habentur numero 315. 36. & 317. Frustrâ verò à Ioanna Picardo (in notis ad Anselmi lib. 3. epist. 72.) injectus est scrupulus: quomodo Bernardus Malachiam in eius Vita nominet Archiepiscopum; quum factò sanctus is fuerit anno 1148. biennio scilicet ante Pal-
liam in Hiberniam per Joannem Papanorem Romanæ Sedis legatum delata. ni forsan, inquit, dicas, quod Balæum de Malachiâ loquentem scripsisse rucio, nempe quod
obtinendi.*

HIBERNICARVM SYLLOGE.

73

obtinendi Pallij gratiâ Romam accessisset. Verum penes auctorem sua fides esto. Atqui minimè eras opus Balasum hic restem advocare: hujus rei fides penes ipsum Bernardum est, qui Roma Pallium ab eo petitum, nec tamen imperatum fuisse narrat. Metropolitanâ enim sedi (ait ille) decrat adhuc & defuerat ab initio Pallij usus, quod est plenitudo honoris. Sed ante accepta Pallia, Armachanensës antistites iam inde ab initio Archiepiscopos exstitisse & Metropolitanos totius Hibernia, atque ad id novum sua auctoritate Metropoles instituisse, ex eadem Malachia Vita à Bernardo descripta manifestum est, quam ut in questionem vocari debeat. Celsus enim Armachanensës non modò Archiepiscopus ibi appellatur atque Metropolitanus; sed & insuper additur. Erat & alterâ sedes Metropolitana; quam de novo constituerat Celsus; primæ tamen sedi & illius Archiepiscopo subdita, tanquam Primati. De eodem quoque Celso ibidem legitur. Cognoscens quia moreretur, fecit quasi testamentum, quatenus Malachias deberet succedere sibi; quòd nullus videretur dignior qui episcoparetur in sede prima. Et post. Anno ætatis suæ tricesimo octavo pauper Malachias, pulso incubatore, intravit Ardmatham Ponufex & Metropolitanus totius Hiberniæ. Illud potius dubitationem hic movere posses: quòd quum tertio post anno Malachias relicto Archiepiscopatu, Eumensis Episcopatus administrationem susceperis, ac deinde anno 1137. Romam ad Innocentium II. profectus, Pontifici in Hibernia legatus primùm constitutus fuerit: in hujus tamen Epistola inscriptione simul Hiberniensium Archiepiscopus & Apostolicæ sedis legatus salaretur, nisi fortè Archiepiscopi nomen, pro Episcopi, in editis codicibus irrepisse putandum sit: vel Archiepiscopi delatum fuisse illi titulum, quòd nuper eo honore fuisse finitus, & jam legatus factus parem aut etiam majorem dignitatem adhuc obtinere existimaretur.

E I V S D E M, ad eundem.

EPIS:
XLII

*Malachia Dei, gratiâ Episcopo, sedis Apostolica legato, frater Bernardus
Clavallis vocatus abbas, si quid potest peccatoris oratio,
& si quid pauperis devotio prodest.*

Fecimus quod præcepit sanctitas vestra; etsi non ut dignum, profectò ut possibile pro tempore fuit. Tanta apud nos ubique malitia grassatur; ut vix id tantillum quòd factum est, fieri licuerit. Misimus tam exiguum seminis quòd videtis; ad seminandum vel modicam partem agri illius, in quem verus Isaac quondam exierat ad meditandum; cum primùm adducta est ei Rebecca per puerum Abraham pereni conjugio feliciter copulanda. Nec contemnendum semen, de quo illud in patribus vestris experimur impletum hoc tempore: *Nisi Dominus sabaoth reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissetis, & sicut Gomorrha similes essemus.* Itaque ego seminavi, rigate vos, & Deus incrementum dabit. Sanctos omnes qui apud vos sunt, per vos salutamus: humiliter ipsorum nos & sanctis vestris orationibus commendantes. Valete.

Genes.
63.

Rom. 9
1. Cor.

R E C E N S I O.

De prima Cisterciensium monachorum ex Clavallensi cœnobio in Hiberniam missione agit hæc Epistola; cujus historiam ipse Bernardus sic enarrat, de reditu Malachia ab itinere Romano sub Innocentio II. verba faciens Revertens per Clavallalem, suam secundam nobis largitus est benedictionem. Et alta suspiria trahens, quòd non liceret sibi pro suo desiderio remanere: Hos, inquit, interim pro me oro ut retineatis, qui à vobis discant quòd nos postmodum docent. Et infer. Erunt nobis in semèn; & in
Vsserij Epist. Hibern. K

femine isto benedicentur gentes : & illæ gentes quæ à diebus antiquis monachî quidem nomen audierunt , monachum non viderunt . Et dimissis quatuor à latere suo , abiit Qui probati & digni inventi , monachi facti sunt . Post aliquod tempus cum iam sanctus esset in terrâ suâ , misit alios : & factum est de illis similiter . Quibus per aliquantum tempus instructis & eruditis corde in sapientiâ , dato eis in patrem sancto fratre Christiano , qui erat unus ex ipsis , emisimus eos ; adiungentes de nostris , quanti sufficerent ad numerum abbatix . Quæ concepit & peperit filios quinque : & sic multiplicato femine , augetur indies numerus monachorum , iuxta desiderium & vaticinium Malachix . *Illæ reliquarum mater Abbatia Mellifontis fuit in Armachanâ diocesi posita : de cujus extruptione (quinquennio post Hib. rnienses monachos in Clarâ-valle relictos facta) in Annalibus à Thomâ Casao editis ita legimus . Anno .1142 fundatur abbatia Mellifontis , Donato rege a Vrgallix terras & possessiones donante , Malachiâ Episcopo procurante , ad quam regendam Bernardus abbas Claravallensis misit conventum de illis quos Malachias in b Clarevalle ad addiscendum ordinem reliquerat , & postea miserat : dato eis in patrem fratre Christiano . Hinc , circa annum 1144 . propagatum est cœnobium Nevoracense , de Vitidi ligno appellatum , & ab ipso Malachia Episcopo fundatum . Deinde anno 1146 X IV Ianuar. apud Midenses , Lieltrede , Latinis de Beatitudine , vulgo Bective dictum . ac demum anno 1148 . XVI . Augusti , Buellium in Tuamensi diocesi , Boyle hodie vocitatum . Atque has tres filias , vivente Malachia , enixa est Mellifontis abbatia : quibus , Bernardo adhuc superstito , circa annum 151 . dua videntur accessisse aia : de Valle Salutis , sive Baltinglas in agro VVickloensi . & Magio sive Nenay in Limiricensi . Nam Rupensem prope Casiliam , licet Mellifontis filia & ipsa fuerit , posteriorum tamen fuisse temporum , in fine Notitia Cœnobiolorum Cisterciensium Hibernia & Cassiensium Archiepiscoporum Catalogo ostendit D . Iacobus VVaranus eques auratus . in hoc studiorum genere versatissimus .*

a Vriell.

b Clairvaux.

EIVSDEM , ad eundem.

EPIST.
XLIV.

Amantissimo Patri & Domino reverentissimo Malachia Dei gratiâ Episcopo , sanctæ & Apostolica sedis legato , summi sanctitatis frater Bernardus Clarevallensis vocatus abbas , Salutem , & qualescunque nostras orationes ,

Quam dulcibus faucibus meis eloquia tua , Domine Pater , quam iucunda tuæ memoriæ sanctitatis ! Si quid affectionis , si quid devotionis , si quid animi in nobis est : totum sine dubio , sibi vindicat tuæ dilectionis charitas . Nec opus est verborum multitudine , ubi multum viget affectus . Confido enim quod testimonium perhibeat spiritui tuo spiritus quem habes à Deo , tuum esse modicum id quod sumus . Tu quoque , Pater amantissime & desiderantissime , ne tradas oblivioni animam pauperis , charitatis nexibus adhærentem tibi ; & animam pauperis tui ne obliviscaris in finem . Neque enim quasi de novo commendamus nos tibi ; cum in multo jam tempore gloriemur in Domino , quod invenire meruit parvitas nostra gratiam in oculis sanctitatis tuæ ; sed oramus ut dilectio , iam non nova , novis quotidie proficiat incrementis .

Filios nostros , imò & vestros , tanto obnoxius commendamus vobis , quanto amplius remoti sunt à nobis . Vos scitis , quoniam tota post Deum fiducia nostra fuit , ut mitteremus eos ; quoniam sanctitatis vestræ precibus non acquiescere illicitum videbatur . Facite quod vos decet ; ut to-

HIBERNICARVM SYLLOGE.

71

tis visceribus charitatis amplectamini eos & foveatis. Nequaquam occasione aliquâ circa eos sollicitudo & diligentia tepefeat; & pereat quod plantavit dextera tua. Iam quidem quia bene proficit domus, & ex vestris litteris, & ex fratrum nostrorum relatione didicimus; multiplicatam in temporalibus, quàm in spiritualibus. Vnde & congratulamur plurimum, & toto animo gratias agimus Deo & paternæ sollicitudini vestræ. Et quoniam multâ adhuc opus est vigilantia (tanquam in loco novo, & in terrâ iam infuetâ, immo & inexpertâ monasticæ religionis;) obsecramus in Domino ne retrahatis manum vestram, sed quod bene incepistis, optimè perficiatis. De fratribus nostris qui redierunt à loco illo, nobis bene placuisset si remansissent. Et fortasse nonnullam occasionem præbuerunt eis, fratrum qui de terrâ sunt minùs disciplinatos; in eo maximè, quod minùs faciliè eorum consilijs acquiescere videntur in his rebus quarum priùs fuerant inexperti.

Charissimum filium nostrum *Christianum* & vestrum remisimus ad vos, quantum potuimus instructum plenius in his quæ ad ordinem pertinent, de cæterò circa observantias eius sollicitiorem futurum, ut speramus. Nec miremini, quod non plures cum eo misimus fratres: quoniam nec idoneos invenimus fratres qui faciliè acquiescerent, nec invito cogere consilium fuit. Dilectissimus frater noster *Robertus* precibus nostris acquievit etiam hac vice, tanquam filius obedientiæ. Vestram erit iuavere eum; ut possit iam & in ædificiis & in cæteris necessariis promoveri domus vestra. Illud quoque paternitati vestræ suggerimus; ut viris religiosi, & quos speratis utiles fore monasterio, persuadeatis quatenùs ad eorum ordinem veniant: quoniam hæc erit summa utilitas domus, & vobis faciliùs acquiescent. Valeat sanctitas vestra, nostri semper memor in Christo.

RE C E N S I O.

De Claravallensibus monachis in Hiberniam missis, etiam in hac epistola agit Bernardus: ut & in 205. a. ad Rossensem episcopum. Retribuat vobis Dominus in vitam æternam, quod viscera nostra refovistis: filios nostros loquor, quos misimus in Hiberniam ad ejus loci illustrationem, à Joanne Picardo in Notis duobus producuntur testimonia: ex Godefrido unum, in Vita Bernardi libro 3. (al. 1.) cap. 6. scribente, superesse eius monumenta etiam apud Soles occiduos Hibernorum; ex quinta distict. cap. 2. veterum rituum à Cisterciensibus servatorum, hoc alterum. Abbates de Hibernia tribus annis remaneant; & quarto anno veniant ad Capitulum: & Abbas Mellifontis ita ordinet, ut aliqui eorum singulis annis veniant ad Capitulum. Primus autem Mellifontis Abbas fuit Christianus Conarchius, cujus in hac epistola 44. fit mentio: frater Malchi, non Waterfordiensis illius & Lismorensis Episcopi; ad quem 34. & 35. spectavit epistola; sed alterius, cujus in vita Malachia ita meminit Bernardus. Frater est iste secundum carnem Christiani nostri Mellifontis abbatis: ambo enim superstites adhuc sunt, sibi in spiritu modò germaniores. Priori verò Malcho in Lismorensi episcopatu, ut Malachia in Pontificia legatione successit ipse Christianus: quem duabus generalibus Hibernia Synodiis præsedisse legimus; Mellens. anno 1152. & Cassiensi anno 1172. celebratis. Cui & tertius ille conventus addi poterit, de quo in Annalibus Casani. Anno 1157. Ecclesia Mell dedicatur: in cuius dedicatione fuerunt isti venerabiles patres. Christianus Episcopus Lismorensis, totius Hiberniæ legatus, qui fuit primus Abbas eiusdem Ecclesiæ; Gelasius Armachanus, Gregorius Dublinensis, Edanus Tra-

mensis, Archiepiscopi, cum suis suffraganeis, XVIII. Abbatibus, & Prælatibus serè potius Hiberniæ; nec non & Mauricius Rex Hiberniæ, cum populi sui nobilioribus. *Unde etiam liquet, Mellis & Mellifontis eandem fuisse Ecclesiam; licet in locus qui Mellis nomen hodie vorinet, tribus passuum milibus à Mellifante sit remotus: nomine, ut videtur, usque dato à sancto Mel Episcopo, B. Patricij discipulo, & sorore ipsius Darercha filio. de quo videndus in Patricij Vita Lecelinus, cap. 50. 102. & 186.*

EIVSDEM, ad Hibernienses fratres.

EPIST.
XLV.

Anno Christi
1148.

Religiosis fratribus qui in Hiberniâ sunt, & his maximè congregationibus, quas beata memoria Malachias Episcopus fundavit, frater Bernardus Clarevallis vocatus abbas, paraclisi consolationem.

- Heb. 13. 14. **S**I haberemus hic civitatem manentem; copiosissimis iure lachrymis plangeremus talem nos amisisse concivem. Cæterum si futuram magis *inquirimus*, ut oportet: est quidem non modica doloris occasio, tam necessitatio duce destitui; debet tamen zelum temperare scientia, & dolorem spei fiducia delinire. Nec mirari quempiam decet, si gemitum extorquet affectus, si desolatio lachrymas exprimit: modum tamen adhibere necesse est, imò non modicè etiam consolari intuentes *non que videntur, sed qua non videntur. Que enim videntur, temporalia sunt; qua autem non videntur, æterna.* Primum quidem congratulandum est animæ sanctæ; ne nos arguat de inopiâ charitatis, dicens, & ipse quod Dominus ad Apostolos ait: *Si diligeritis me, gauderitis usque; quia vado ad Patrem.*
2. Cor. 4. 18. Prævenit nos ad *Patrem Spirituum* spiritus patris nostri. Nec modò charitatis inopes, sed ingratitudeis etiam rei esse convincimur, super omnibus quæ per eum nobis beneficia provenere; si non congratulamur ei, qui de labore ad requiem, de periculo ad securitatem, de mundo transijt ad Patrem. Itaque & pium est *Malachiam* flere defunctum, & pium magis *Malachia* congaudere viventi. Nunquid non vivit? Utique & beatè. *Visus est oculis insipientium mori: ille autem est in pace.*
- Ioan. 14. 28.
Heb. 12. 9. Dehinc etiam utilitatis propriæ consideratio exultandum nobis suggerit & lætandum, quòd tam potens suos patronus ad cœlestem Curiam, tam fidelis præcesserit advocatus: cuius & ferventissima charitas oblivisci nequeat filiorum, & probata sanctitas obtineat gratiam apud Deum. Quis enim nunc *Malachiam* sanctum aut minùs posse prodesse, aut minùs suos diligere audeat suspicari? Profecto cum diligeretur priùs, certiora nunc suæ dilectionis à Deo capit experimenta: *& cum dilexisset suos, in finem dilexit eos.* Absit autem ut tua nunc, ò Anima sancta, minùs efficax æstimeretur oratio; quando præsentì vividius supplicare est Majestati, nec iam in *fide* ambulas, sed in *specie* regnas. Absit ut imminuta ne dum exinanita tua illa tam operosa charitas reputetur; cum ad fontem ipsum charitatis æternæ procumbis pleno hauriens ore, cuius & ipsa priùs stillicidia sitiebas. Non potuit morti cedere charitas *fatis ut mors*, imò & morte fortior ipsâ. Nam & decedens non erat in *ma-*
- Sapient.
2. 3. *ma-*
- Ioan. 13. 18.
2. Cor. 5. 7.
- Cant. 8. 6.

mor vestri, affectuosiùs vos commendans Deo; & nostram quoque exiguitatem solitâ illâ suâ mansuetudine. & humilitate exorans, ut vestri non obliviceremur in finem,

Vnde & dignum duximus scribere vobis; ut sciatis nos, & in spiritualibus (si quid nostra in his exiguitas per beati huius patris nostri merita unquam potuerit) & in corporalibus (si quando fortè opportunitas præberetur) omnem vobis consolationem impendere totâ devotione paratos. Et nunc quoque (dilectissimi) *Hiberniensis* Ecclesiæ gravem hanc destitutionem toto miseramur affectu; & eo ampliùs vobis compati-
timur, quo nos ampliùs ex hoc novimus debiteres. Magnificavit enim Dominus facere nobiscum; cum locum nostrum dignatus est beatæ mortis eius honorare præsentia, & pretiosissimo corporis eius locupletare thesauro. Nec molestum sit vobis, quòd apud nos habeat sepulturam: quando sic ordinavit Deus, secundum multitudinem misericordiæ suæ, ut vos cum vivum haberetis, nobis habere liceat vel defunctum. Et nobis siquidem communis vobiscum pater ille erat & est: nam in morte ipsius hoc nobis confirmatum est testamentum. Quamobrem, sicut nos huius tantî patris gratiâ universos vos tanquam germanos fratres totis amplectimur visceribus charitatis; sic & de vobis nos idem sentire, spiritualis ipsa * cognatio persuadet.

* cognatio

hortamur autem vos, fratres, ut beati huius patris nostri semper curatis sectari vestigia; eo studiosiùs, quo vobis certiùs sancta eius conversatio diuturnis experimentis innotuit. In hoc enim veros vos eius filios esse probabit, si paterna viriliter instituta servetis: & ut in eo vidistis, & audistis ab eo, quemadmodum vos oporteat ambulare, sic ambuletis, & abundetis magis. Siquidem gloria patris, sapientia filiorum. Nam & nostram non mediocriter excutere desidiâ, & reverentiam incurere cœpit præsens nobis tantæ perfectionis exemplar. Atque utinam sic nos post se trahat, ut pertrahit in tam recentî virtutum eius odore avidiùs alacriusque currentes. Orantem pro nobis universitatem vestram *Christus* custodiat.

Cant. i. 3.

R E C E N S I O.

Consolatoria hæc est, de morte Malachia: cujus laudes duobus sermonibus in ipsius Natali habitis idem Bernardus prædicat, & libro singulari de Vita eius, Congani abbatii & reliquorum fratrum Hiberniensium rogatu, edito. id enim ipse, in fine Præfationis ita indicat. Tu id mihi abba Congane injungis, reverendus frater & dulcis amicus meus, ac tecum pariter (ut ex Hiberniâ scribis) vestra illa omnis Ecclesia sanctorum. Libens obedi: præsertim quod non eloquium exigitis, sed narrationem. Dabo verò operam, ut ea sit pura & luculenta, devotos informans, fastidiosos non onerans. Sanè narrationis veritas secunda apud me est, intimata à vobis; haud alia præculdubio protestantibus, quam quæ certissimè comperta sunt vobis.

EPIST.
XLVI.

ADRIANI IV. Pontificis Romani, ad *Henricum II.*
Anglorum Regem.

Anno Chri-
sti 1155.

Adrianus Episcopus servus servorum Dei, charissimo in Christo filio, illustri Anglorum Regi, Salutem & Apostolicam benedictionem.

Laudabiliter & satis fructuosè de glorioso nomine propagando in terris, & æternæ felicitatis præmio cumulando in cælis, tua Magnificèntia cogitat: dum ad dilatandos Ecclesiæ terminos, ad declarandam indoctis & rudibus populis Christianæ fidei veritatem, & vitiorum plantaria de agro Dominico extirpanda, sicut Catholicus Princeps intendis; & ad id convenientiùs exequendum, consilium Apostolicæ Sedis exigit & favorem. In quo facto, quanto altiori consilio & majori discretione procedis, tanto in eo feliciorè progressum te (præstante Domino) confidimus habiturum: eo quòd ad bonum exitum semper & finem soleant attingere, quæ de ardore fidei & religionis amore principium acceperunt. Sanè *Hiberniam*, & omnes Insulas, quibus Sol iustitiæ *Christus* illuxit, & quæ documenta fidei Christianæ ceperunt, ad ius beati *Petri* & sacrosanctæ *Romane* Ecclesiæ (quod tua etiam Nobilitas recognoscit) non est dubium pertinere. Vnde tanto in eis libentius plantationem fidelem, & germen gratum Deo inserimus; quanto id à nobis * interno examine districtius prospicimus exigendum. Significasti siquidem nobis (fili in Christo charissime) te *Hibernia* insulam, ad subdendum illum populum legibus, & vitiorum plantaria inde extirpanda, velle intrare: & de singulis domibus annuam unius denarij, beato *Petro* velle solvere pensionem; & iura Ecclesiarum illius terræ illibata & integra conservare.

* in extremo, habet Scoti chronicon.

Nos itaque pium & laudabile desiderium tuum cum favore congruo prosequentes, & petitioni tuæ benignum impendentes assensum, gratum & acceptum habemus, ut (pro dilatandis Ecclesiæ terminis, pro vitiorum restringendo decursu, pro corrigendis moribus & virtutibus inferendis, pro Christianæ religionis augmento) Insulam illam ingrediaris, & quæ ad honorem Dei & salutem illius terræ spectaverint exequaris; & illius terræ populus honorificè te recipiat, & sicut Dominum veneretur: iure nimirum Ecclesiarum illibato & integro permanente, & salvâ beato *Petro* & sacrosanctæ *Romane* Ecclesiæ de singulis domibus annuâ unius denarij pensione. Si ergò quod concepisti animo; effectu duxeris prosequente complendum; stude gentem illam bonis moribus informare: & agas (tam per te, quàm per illos quos ad hoc fide, verbo, & vitâ idoneos esse perspexeris) ut decoretur ibi Ecclesia, plantetur & crescat fidei Christianæ religio; & quæ ad honorem Dei & salutem pertinent animarum (per te) taliter ordinentur, ut à Deo sempiternæ mer-

cedis cumulum consequi merearis, & in terris gloriosum nomen valeas
in sæculis obtinere. Datum Romæ, &c.

R E C E N S I O.

Adrianus IV. Papa, natione Anglus, Norvegiam primus Christianâ fide imbuit, amoreque patria ductus Imperium Hibernia, qua Pontificia ditionis fuerat, Henrico II. Anglorum Regi concessit: inquit Regina: dus Polus Cardinalis in * oratione ad Anglos suos anno 1154. in Comitijis Parliamentarijs habitâ. Quo vero iure dominium Hibernia Pontifex sibi vendicaverit; Ioannes Sarisburiensis, qui ipse Privilegium hoc ab Adriano impetravit, libro 4. Metalogici sui capitulo ultimo ita aperit. Ad preces meas illi Regi Anglorum Henrico II. concessit & dedit Hiberniam iure hæreditario possidendam: sicut literæ ipsius testantur in hodiernum diem. Nam omnes insulæ de iure antiquo, ex donatione Constantini, qui eam fundavit & dotavit, dicuntur ad Romanam Ecclesiam pertinere. Annum quoque per me transmisit aureum, smaragdo optimo decoratum, quo fieret investitura iuris in gerenda Hibernia: idemque adhuc annulus in curiali archîo publico custodiri iussus est. Narrat quoque Giraldus Cambrensis in Hibernia expugnata historiâ lib. 2, cap. 6. Regem Henricum ab Adriano Papâ Privilegium hoc perquisivisse, per Ioannem Salisburiensem, postmodum Episcopum Carnotensem, Romam ad hoc destinatum. Per quem etiam (inquit) idem Papa Anglorum Regi annulum aureum in investituræ signum præsentavit: qui statim, simul cum Privilegio, in archivis Vintoniæ repositus fuerat. Anno vero 1155. sub ipsa videlicet initia regni Henrici & Pontificatus Adriani, impetratum fuisse hoc privilegium, docent in suis Annalibus Rogerus Vendoverius, Mattheus Parisiensis & Nicolaus Trivetus. Per idem tempus, (ait ad eum annum Mattheus VVestmonasteriensis) rex Anglorum Henricus nuncios solemnes Romam mittens, rogavit Papam Adrianum, adhuc novum, cuius gratiam confidenter obtinere speravit, utpote Anglum, ut liceret ei Hiberniam hostiliter intrare, & eam sibi subjugare; atque homines illos bestiales ad fidem Christi decentius revocare, Ecclesiæque Romanæ fidelius inclinare. Quod Papa Regi gratanter annuit; & eidem, super hoc, Privilegium destinavit. Rex igitur Henricus) addit ad eundem annum Trivetus) circa festum S. Michaelis, habito Vintoniæ Parlamento, de conquirendâ Hiberniâ cum suis optimatibus tractavit. Quod quia matri eius Imperatrici non placuit; ad tempus aliud dilata est illa expeditio. Similia habet Robertus de Monte in Continuacione Chronographiæ Sigeberti, anno 1156. & Ioannes Rossus VVarrwicensis in libello de terris Corona Angliæ annexis: cui & integram hanc Adriani Bullam inseruit, quod etiam à Mattheo Parisiensi & Nicolao Trivetto ad annum 1155. Casare Baronio, ad annum 1159. & Giraldus Cambrensi (tùm in loco jam citato, tum in 1. libro de Vitâ suâ) est factum. Eandem etiam in Scotichronici, lib. 12. cap. 33. necnon in Dubliniensis Archiepiscopi & Lismorensis Episcopi Regestis descriptam vidimus. Eidem in Manuscripti. Giraldi codice, quo Ioannes Stoupeus est usus, (sicut in Annalibus eius, ad annum 1160. videre licet) adjuncta erat Symboli Apostolici & Orationis Dominica vetus Anglicana versio: quam nonnulli eodem tempore ab Adriano ad populares suos missam fuisse autumant.

* Ioan. Elderliter. ad Cathonensæ Episcopum, dat. Londini Kalend. Ianuat. anno 1155. & Matth. Parker. in vitâ Poli.

ALEXANDRI III. Pontificis Romani, ad eundem.

EPIST.
XLVII.*Alexander Episcopus. servus servorum Dei, charissimo in Christo filio, illustri Anglorum Regi. Salutem & Apostolicam benedictionem:*Anno Christi
1172.

Quoniam ea quæ à decessoribus nostris rationabiliter indulta noscuntur, perpetuâ merentur stabilitate firmari; venerabilis *Adriani* Papæ vestigiis inhaerentes, nostrique desiderij fructum attendentes, concessionem eiusdem super Hibernici regni dominio vobis indulto (salva beato *Petro* & sacrosanctæ *Romane* Ecclesiæ; sicut in *Angliâ*, sic & in *Hiberniâ*, de singulis domibus annuâ unius denarij pensione) ratam habemus & confirmamus. quatenus eliminatis terræ illius spurcitijs, barbara natio, quæ Christiano censeatur nomine, vestrâ indulgentiâ motum induat venustatem; & redactâ in formam hæcenus informi finium illorum Ecclesiâ, gens ea per vos Christianæ professionis nomen cum effectu de cetero consequatur.

RECENSIO.

Habetur apud Giraldum Cambrensem libro 2. Historia Hibernia expugnata cap. 6. indeque apud Ioannem Rossium VVarwiconsem in libro de terra Corona Anglia annexa. In Francofurtensi tamen Giraldi editione, non solum integrum hoc Diploma est prætermissum, sed etiam tota eius historia inversa & depravata: quam nos ex duobus Manuscriptis exemplaribus ita restitimus. Anglorum rex, directis ad Curiam Romanam nuncijs, ab Alexandro tertio tunc præsidente privilegium impetravit, eiusdem auctoritate simul & assensu, Hibernico populo tam dominandi quàm ipsum in fidei rudimentis incultissimum-Ecclesiasticis normis & disciplinis (iuxta Anglicanæ Ecclesiæ mores) informandi. In Hiberniam itaque Privilegio transmissio per Nicolaum VValingfordensem tunc Priorem (Malmesburiensem quoque postmodum Abbâtem tam positum quàm depositum) necnon & Gulielmum Aldelmi filium, convocata statim apud VVaterfordiam Episcoporum Synodo, in publicâ audientiâ ejusdem Privilegij, cum universitatis assensu; solemniter recitata facta fuit: necnon & alterius Privilegij per eundem transmissi, quod idem Rex ab Adriano Papâ, Alexandri decessore, antea perquisierat per Ioannem Salisburiensem; postmodum Episcopum Carnotensem, Romam ad hoc destinatum. Vnde corrigendus error Richardi Stanbursti V.C.L. avunculi mei, qui in 3. de rebus Hibernicis libro, depravata Giraldi secutus exemplaria, ait Ioannem Salisburiensem, convocato VVaterfordiæ antistitum Concilio, Pontificias litteras publicè recitasse. Huc verò spectat locus ille Rogeri Hovedeni, in postvire Annalium parte, ad annum 1171. Rex Angliæ misit transcriptum Chartarum universorum Archiepiscoporum & Episcoporum Hiberniæ ad Alexandrum Papam: & ipse auctoritate Apostolicâ confirmavit illi & hæredibus suis regnum Hiberniæ secundum formam Chartarum Archiepiscoporum & Episcoporum Hiberniæ. & Ioannis Bramptoni in Iornanalensi Historia. Rex Angliæ misit nuncios suos ad Alexandrum Papam. cum litteris Archiepiscoporum & Episcoporum Hiberniæ, ad regimen Hiberniæ sibi & hæredibus suis auctoritate Apostolicâ confirmandum: sicque factum est. Nam summus Pontifex regnum illud sibi & hæredibus suis auctoritate Apostolicâ confirmavit, & in perpetuum eos constituit inde Reges.

EIVSDEM

ad Laurentium Dublinensem
episcopum.

EPIST.
XLVIII.

In Dei, Venerabili fratri Laurentio
usque successoribus canonicè
in perpetuum.

Anno Ch
sti 1179.

pti regiminis circa universum cor-
siderationis extendere, & necessita-
ragari: fratribus & Coëpiscopis no-
um impartiri, & his maximè qui pro
dimentis viarum, liberum non pos-
m habere. Eapropter, venerabilis in
iustis postulationibus clementer an-
, cui auctore Deo præesse dinosceris,
ne suscipimus, & præsentis scripti
es ut quascumque possessiones, quæ
in præsentiarum iustè & canonicè pos-
Pontificum, largitione Regum vel
tu alijs iustis modis (præstante Do-
tuisque successoribus, & illibata per-
Fernenfis, Lechlinersis, & Ostragensis

Episcopatus, sicut tibi sunt Metropolitico iure subjecti; tibi tuisque
successoribus auctoritate Apostolicâ confirmamus. Adjicientes quoque
statuimus, ut Cathedrales Ecclesiæ prædictorum Episcopatum, cum
omnibus bonis & possessionibus suis quas in præsentiarum canonicè pos-
sident, vel in futurum iustis modis (Deo propitio) poterunt adipisci;
sub beati Petri & nostrâ protectione consistent.

Præterea Ecclesias, villas, & possessiones Ecclesiæ tibi commissæ, in-
ferius adnotatas, tibi tuisque successoribus nihilominus confirmamus:
videlicet *Luscum* cum omnibus suis, *Sord* cum omnibus pertinentijs
suis intus & extrâ, *Finglas* cum omnibus pertinentijs suis, *Cluaindol-*
cam cum omnibus pertinentijs suis, *Tamlachtan* cum omnibus perti-
nentijs suis, *Cell* Episcopi *Sanctani* cum pertinentijs suis, medietatem
de *Tignas* cum Ecclesiâ ipsius villæ, *Rathmichael*, *Cellcomgaill*, *Cella-*
chaub Driegnig, *Cellcruthan*, cum montanis ab *Igis* usque *Sudi*, *Cheli*,
Cellcoemgen cum suburbio & alijs pertinentijs suis, & *Technabretnach*,
Lechrucasandi, ad mensam autem Canonorum, medietatem de *Rathra-*
vini, & portus *Beib*, *Rathchillin*, *Glasneden* cum molendino, *Chenn-*
drochu cum molendino pontis, *Balemtramlab*, *Dun*, *Cuanach*, *Balcu-*
gore, *Cellsra*, *Cenannsale*, *Lisluan*, tertiam partem de *Clachair*, ter-
tiam partem de *Cellalia*, *Cluinkeny*, *Kalgob*, *Tilachacham*, *Cellmgena-*
lenin, *Celluca*, *Rathsalcan*, *Tulathnanepiscop*, *Drumind*, *Balencha-*
ram, *Ty odraun*, *Bale uroolef*, *Bale mochain*, *Bale mace murgussa*, *Ba-*
Vsserij Epist. Hibern.

ALEXANDRI III. Pontificis Romani, ad eundem.

EPIST.
XLVIIAnno Christi
1172.

Alexander Episcopus, servus servorum Dei, charissimo in Christo filio, illustri Anglorum Regi, Salutem & Apostolicam benedictionem:

Quoniam ea quæ à decessoribus nostris rationabiliter indulta noscuntur, perpetuâ merentur stabilitate firmari; venerabilis Adriani Papæ vestigiis inhaerentes, nostrique desiderij fructum attendentes, concessionem eiusdem super Hibernici regni dominio vobis indulto (salva beato Petro & sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ; sicut in Angliâ, sic & in Hiberniâ, de singulis domibus annuâ unius denarij pensione) ratam habemus & confirmamus. quatenus eliminatis terræ illius spurcitijs, barbara natio, quæ Christiano censeatur nomine, vestrâ indulgentiâ motum induat venustatem; & redactâ in formam hætenus informi finium illorum Ecclesiâ, gens ea per vos Christianæ professionis nomen cum effectu de cetero consequatur.

RE C E N S I O.

Habetur apud Giraldum Cambrensem libro 2. Historia Hibernia expugnata cap. 6. indeque apud Ioannem Rossium VVarrwicensem in libro de terris Coronæ Angliæ annexis. In Francofurtensî tamen Giraldi editione, non solum integrum hoc Diploma est prætermissum, sed etiam tota eius historia inversa & depravata: quam nos ex duobus Manuscriptis exemplaribus ita restituumus. Anglorum rex, directis ad Curiam Romanam nuncijs, ab Alexandro tertio tunc præsidente privilegium impetravit, eiusdem auctoritate simul & assensu, Hibernico populo tam dominandi quàm ipsum in fidei rudimentis incultissimum-Ecclesiasticis normis & disciplinis (iuxta Anglicanæ Ecclesiæ mores) informandi. In Hiberniam itaque Privilegio transmissio per Nicolaum VValingfordensem tunc Priorem (Malmesburiensem quoque postmodum Abbâtém tam positum quàm depositum) necnon & Gulielmum Aldelmi filium, convocata statim apud VVaterfordiam Episcoporum Synodo, in publicâ audientiâ ejusdem Privilegij, cum universitatis assensu; solemnîs recitatio facta fuit: necnon & alterius Privilegij per eisdem transmissi, quod idem Rex ab Adriano Papâ, Alexandri decessore, antea perquisierat per Ioannem Salisburiensem, postmodum Episcopum Carnotensem, Romam ad hoc destinatum. Vnde corrigendus error Richardi Stanburstii V.C.L. avunculi mei, qui in 3. de rebus Hibernicis libro, depravata Giraldi secutus exemplaria, ait Ioannem Salisburiensem, convocato VVaterfordiæ antistitum Concilio, Pontificias litteras publicè recitasse. Huc verò spectat locus ille Rogeri Hovedeni, in postérieure Annalsum parte, ad annum 1171. Rex Angliæ misit transcriptum Chartarum universorum Archiepiscoporum & Episcoporum Hiberniæ ad Alexandrum Papam: & ipse auctoritate Apostolicâ confirmavit illi & hæredibus suis regnum Hiberniæ secundum formam Chartarum Archiepiscoporum & Episcoporum Hiberniæ. & Ioannis Bramptoni in Ioranalsi Historiâ. Rex Angliæ misit nuncios suos ad Alexandrum Papam. cum litteris Archiepiscoporum & Episcoporum Hiberniæ, ad regimen Hiberniæ sibi & hæredibus suis auctoritate Apostolicâ confirmandum: sicque factum est. Nam summus Pontifex regnum illud sibi & hæredibus suis auctoritate Apostolicâ confirmavit, & in perpetuum eos constituit inde Reges.

EIVSDEM

**EV SDEM Alexandri, ad Laurentium Dublinensem
Archiepiscopum.**

EPIST.
XLVIII.

*Alexander Episcopus servus servorum Dei, Venerabili fratri Laurentio
Dublinensi Archiepiscopo, ejusque successoribus canonicè
substituendis in perpetuum.*

Anno Ch
sti 1179.

Cum teneamus ex debito suscepti regiminis circa universum cor-
pus Ecclesie aciem nostrae considerationis extendere, & necessita-
tem patientibus prout convenit suffragari: fratribus & Coepiscopis no-
stris Apostolicum cogimur suffragium impartiri, & his maxime qui pro
multa locorum distantia, & impedimentis viarum, liberum non pos-
sunt accessum ad sedem Apostolicam habere. Eapropter, venerabilis in
Christo frater Archiepiscopo, tuis iustis postulationibus elementer an-
nuimus; & *Dublinensem* Ecclesiam, cui auctore Deo praeesse dinosceris,
sub beati *Petri* & nostrae protectionis suscipimus, & praesentis scripti
privilegio communitimus. Statuentes ut quaecumque possessiones, quae-
cumque bona, quae eadem Ecclesia in praesentiarum iuste & canonicè pos-
sident, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel
Principum, oblatione fidelium, seu alijs iustis modis (praestante Do-
mino) poterit adipisci; firma tibi, tuisque successoribus, & illibata per-
maneant. *Glendalensis, Darensis, Fernensis, Lechlinsis, & Ostragesis*
Episcopatus, sicut tibi sunt Metropolitico iure subjecti; tibi tuisque
successoribus auctoritate Apostolica confirmamus. Adjicientes quoque
statuimus, ut Cathedralis Ecclesiae praedictorum Episcopatum, cum
omnibus bonis & possessionibus suis quas in praesentiarum canonicè pos-
sident, vel in futurum iustis modis (Deo propitio) poterunt adipisci;
sub beati *Petri* & nostrae protectione consistant.

Præterea Ecclesias, villas, & possessiones Ecclesie tibi commissa; in-
ferius adnotatas, tibi tuisque successoribus nihilominus confirmamus:
videlicet *Luscum* cum omnibus suis, *Sard* cum omnibus pertinentijs
suis intus & extra, *Finglas* cum omnibus pertinentijs suis, *Cluaindol-*
eam cum omnibus pertinentijs suis, *Tamlachan* cum omnibus perti-
nentijs suis, *Cell* Episcopi *Sanctani* cum pertinentijs suis, medietatem
de *Tignas* cum Ecclesia ipsius villae, *Rathmichael*, *Cellcomillaill*, *Cella-*
chaub Driegnis, *Celleruthaith*, cum montanis ab *Igis* usque *Sudi*, *Cheli*,
Cellcomagan cum suburbio & alijs pertinentijs suis, & *Technapreinaeb*,
Lechrucasandi. ad mensam autem Canonicoꝝ, medietatem de *Rathra-*
vini, & portus *Beth*, *Rathchillin*, *Glasneden* cum molendino, *Chenn-*
drochis cum molendino pontis, *Balemetamlab*, *Dun*, *Cuanach*, *Baleu-*
gore, *Cellefra*, *Cenannasale*, *Lisuan*, tertiam partem de *Glaebair*, ter-
tiam partem de *Cellalia*, *Cluinkeny*, *Kalgob*, *Tulachacham*, *Cellingena-*
lenin, *Cellnca*, *Rathsalcan*, *Tulathnanephsop*, *Drumind*, *Balencha-*
ram, *Fy odraun*, *Bale uroolef*, *Bale mocham*, *Bale mace murgussa*, *Ba-*
Vsserij Epist. Hibern.

lendelan. Parochiales autem Ecclesias, scilicet sancti *Thome*, sancti *Nicolai*, sanctæ *Warburgæ*, sancti *Patricij* in insulâ, cum omnibus earum pertinentijs; Insulam filiorum quondam *Nessani*, & *Delcinsi*, cum appendicijs earum, & cæteras Ecclesias tuæ diocesis, cum decimis & alijs earum pertinentijs.

Decernimus ergo, ut nulli omninò hominum fas sit præfatam Ecclesiam temerè perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: salvâ sedis Apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica secularisve persona hanc nostræ Constitutionis paginam sciens, contra eam temerè venire temptaverit, secundò tertiove commonita, nisi reatum suum dignâ satisfactione correxerit; potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo corpore ac sanguine Dei & Domini redemptoris nostri *Iesu Christi* aliena fiat, atque in extremo examine divinæ ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura servantibus sit pax Domini nostri *Iesu Christi*; quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Iudicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Datum Laterani, per manum *Alberti* sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri Cardinalis & Cancellarij, XII. Calend. Maij, Indictione XII. Incarnationis Dominicæ anno MCLXXIX. Pontificatus verò Domini *Alexandri* Papæ III. anno XX.

R E C E N S I O.

Est hic Laurentius O Tolus; cuius Vitam ab Augiensis Collegij monacho descriptam tomò 6. Vit. Sanctior. Novemb. 14. inseruit Laurentius Surius. Patrem habuit, ut auctor illo indicat, Muriatach sive Mauricium O Tuohail, ad quem non modica pars Hiberniæ, quæ Lagenia dicitur, iure hæreditario pertinebat; matrem Ingen Ybrua (ita enim legunt duo hujus Vita, qua ego habeo, Manuscripta exemplaria) id est, filiam Principis, ex Birmarum, ni fallor, familia. Annos matris decem, Dermisio regi (qui alius ab illo Murchardi filio fuit, à quo Angli in Hiberniam sunt introducti) à patre obfes datus, durissimè ab eo habitus est: post biennium verò patri restitutus, & Ecclesiæ ministerio ab eo datus, sub magistrerio Glindelacensis Episcopi vixit. Cùm annorum esset XXV. Ecclesiæ S. Comgeni sive Keivini de Glindelach Abbas, Clero & populo id postulantibus, constitutus est: ac demùm Gregorio Dubliniensis Archiepiscopo defuncto, ad Dubliniensem cathedram euectus, anno Domini 1162. à Gelasio totius Hiberniæ Primare, in ipsâ Dubliniensi Ecclesiâ, multis Episcopis presentibus, gratias agente populo, solemniter consecratus est. Anno 1179. unâ cum Catholico Tuamensi Archiepiscopo, & quinque vel sex Hiberniæ Episcopis Romam ad Lateranensè Concilium profecturus, per Angliam transiit: ubi omnes pro licentiâ transeundi iuraverunt, quòd neque Regi, neque regno eius damnum quærerent; quemadmodum in anni illius historia refert Rogerus Howedenus. Laurentium tamen, quòd privilegia in Lateranensi Concilio contra Regiæ dignitatis honorem, zelo suæ gentis, ut ferebatur, impetra-

* ita Howedenus. sed quatuor tantùm habentur in nomenclaturâ Episcoporum, quam in notis ad Guillelmi Neubrigenis histor. lib. 3. cap. 2. edidit Ioannes Picardus, nempe *Constantinus Episcopus de Quidalua*, qui Laonenfis fuisse putatur, *Bricius Lunbrensis*, sive Limericenis, *Augustinus Vaterfordensis*, & *Fælix Lismorensis*.

W. Anglorum Regi suspectam fuisse, libro 2. Expugnat. Hibern. cap. 23. narrat Giraldus Cambrensis: Eo tempore, Dubliniensis sua Metropoli presens hoc impetratum est ab eo Privilegium, ex antiquo Dubliniensis Archiepiscopi Regesto; quod Crede mihi appellant, à nobis exscriptum. Obijt apud Angiense Normannia castrum (cujus Comes Richardus Strongbous fuerat, qui Dubliniam & Lageniam, Laurentij sedem metropoliticam & provinciam, ipso vivente & vidente subjugavit:) quum patria ab Angli vastata calamitatem deploretet, miserabiliter lingua materna dicens: Heu popule stulte & insipiens; quid iam facturus es? Quis sanabit averfiones tuas? Quis miserebitur tui? Atque ita, XVIII. Calendis Decembris, cum sexta feria terminus advenisset, in confinio Sabbati subsequenti spiritum sancti viri requies æterna suscepit; inquit Vita eius scriptor. Annum, quem ille tacet, Annales nostri assignant 1180. quo & 14. diei Novembris in sextam feriã incidit. Rogerus Hovedenus, & eum secutus Casar Baronius in Annalibus suis ad sequentem annum male referunt. Nam ut ipse Rogerus postea confirmat, anno 1181. Henricus rex Angliæ, filius Imperatricis, dedit Joanni Cumin, clerico suo, Archiepiscopatum Diveliniz in Hibernia, VIII. Idus Septembris apud Euesham: (ideoque Novembris dies 14. qui electionem hanc antecesserat, ad annum 1180. necessario retrahendus est.) & anno 1181. Lucius Papa III. ordinavit Ioannem Cumin in Sacerdotem III. Idus Martij apud Velletr: deinde consecravit eum in Archiepiscopatu Diveliniz XII. Calend: Aprilis, Dominicã in ramis Palmarum, apud Velletr. cui Calendarij quoque ratio suffragatur; qua anno 1181. Dominicam Paschalem 28. die Martij celebratam fuisse docet. In Sanctorum vero numerum relatus est Laurentius ab Honorio III. anno 1225. cujus canonizationis Bulla, data Reate, III. Id. Decembr. anno Pontificatus 10. habetur in Lærtij Cherubini Bullario; tomo 1. pag. 49. edit. Rom. anno 1627.

GIRALDI Barry Cambrensis, ad Guilielmum Verum
Herefordensem Episcopum.

EPIST.
XLIX.

De Mirabilibus Hibernia:

Circa An-
num 1190.

Lectio certa prodest, varia delectat. Si ergo legendo proficere quæris: primò continentiam operis cum diligentia seriatim transcurras, quatenus & materiæ tenor, & tractandi modus, & rerum coherentia cuncta patefcat. Quoties verò transcurso volumine delectari volueris; circa titulos istos verferis. In primâ distinctione: de avibus earumque naturis, & defectibus. De feris. De vermibus. De comparatione Occidentis & Orientis; usque in finem illius distinctionis. In secundâ distinctione: de lupò tum sacerdote loquente. De muliere barbata, & in tergo cristata. De semibove virò semiviroque bove. De vaccâ ceruinâ. De hirco ad mulierem accedente, & leonè mulierem adamante. De mirandis Sanctorum refugiis. De saltu Salmonis, & modo salendi. De libro miraculosè conscripto, & libri compositione. De vita Brendani. In tertîâ distinctione: de gentis Hibernica natura, moribus & cultu. De gentis eiusdem in musicis instrumentis peritiâ incomparabili. De commodis artis Musicæ. In calce verò eiusdem distinctionis; De victoriis Anglorum Regis Henrici I. & filiorum titulis; usque in finem Operis. Notulas quoque contra magis notabiles tam sententias quàm sermones per loca disposui; ad quæ perfacile tota lectoris acies dirigatur. Præ omnibus autem titulis, meo iudicio, de musicis instru-

mentis & arte Musicâ tractatus, pro sui captu laudabilior: quanto ibidem & materia inusitata, & stylus elegantior invenitur.

RECENSIO.

Giraldus de Cambriâ oriundus, & australi eiusdem parte maritimisque Demetiz finibus, non procul ab oppido principali de Penbroc castello, sc. de* Mainarpu; ingenius natalibus profapiam duxit. Ex matre namque Angareth (filia Nestæ nobilis filie Regi principis Sudvvaliz, sc. filij Theodori) viro egregio VVillemo de Barri matrimonialiter copulatâ processit. Ita de genere suo scribit, in primo de Vita sua libro cap. 2. *Giraldus noster; qui à patre Barri, à patriâ Cambrensis cognomen traxit. Is ab avuntulo suo Davide, (Nestæ illius, quam Angli Annes vocant, filio) Brechinensis Archidiacono (qui à quatuor Menevensis dioceses unius erat) munus accepit. Ga. Fritho, anno 1198 defuncto, in Menevensi Episcopatus successisse Sylvestrum Giraldum, vel potius Giraldidam, Mauricio nempe prognatum, Giraldi de VVinfor (qui arcem condidit Penbrochianam) & Nestæ (sororis Criffini Australis VValliz Principis) filio; in Menevensium Episcoporum Catalogo affirmat eruditissimus antistes D. Franciscus Godwinus. Sylvestri nomen primus, quod sciam, Giraldus Ioannes Lelandus imposuit; neque enim in Vita, quam ipse conscripsit suam, neque in tot Manuscriptis, qua videre contigit, operum ipsius exemplaribus, ejusmodi quid adhuc invenire potui. Giraldi, absque omni dubio, proprium fuit illi nomen: Giraldidæ verò cognomentum, ut ex materâ parie inde illi potuisse fortasse non abnuerim, ita ex paterno Barrensem extitisse, tam certum est quàm quod certissimum. Mauricius quidem Giraldides, Dominus de Landesteffan, qui in Hibernia fixis postea sedibus, Comitibus nostris Kildariensibus & Desmondaniæ originem dedit, matrem habuit Nestam (Giraldi nostri aviam) patrem Giraldum VVinforium, Arnulphi illius qui castrum Penbrochianum primus construxit (ut ad epistolam 37. ex ipso Giraldus ostendimus.) Castellanus: ac filium etiam (quod errori videtur præmissa ansam) Giraldum: verum non nostrum, sed alium, cuius in secundo Expugnationis Hiberniæ libro cap. 20 hic noster meminit. Anno verò 1198. obiit non Galfridus, sed Petrus proximus illius in sede Menevensi antecessor. Unde longa illa est exorta, Roma coram Innocentio III. agitata, inter Galfridum Huberti Cantuariensis Archiepiscopi opera promotum: & Giraldum nostrum à Menevensi Capitulo electum: cuius historiam fuse lateque ipse Giraldus exequitur, tum in Dialogo de statu Ecclesiæ Menevensis, tum in libro secundo de Vita sua, ubi ostendit qualiter ad collyrium (ita enim ille loquitur) efficax in Curia pars adversa se convertit, & totam contra Giraldum Curiam per hoc corrumpit. Unde demùm causa cedere, & Galfrido Menevensem Episcopatum relinquere coactus est.*

Anno 1185. ab Henrico II. Anglorum rege, cum filio suo Ioanne Maretonij tunc Comite, in Hiberniam missus est: ubi dum moram faceret, duorum Episcopatum qui tunc vacabant, VVesfordensis sc. (qui & Fernensis dicitur) & Lecheliniensis Archidiacono Comes optionem dedit; & cum utramque recusaret, obtulit ei duas Ecclesiâs illas & dioceses in unum convertendas, si regnum ipsarum suscipere veller. Ad quod respondit: quod si animum ipsius ad hoc datum videret, ut Ecclesiâ Hibernicam extollere veller & sublimare; se forsân, ut ad hoc cooperari & condidiare posset, oblatum honorem susceperunt. Sed quoniam hoc non attendit: maluit esse privatus, quam inutiliter in potestate constitutus; nec aliquatenus ibi præesse voluit, ubi prodesse non potuit. Videns ergo quod Comes ibi nil proficeret, sed de die in diem deteriorem per eius adventum terrâ statum haberet; considerans etiam multa ibidem nova & notabilia, alijs aliena regnis & prorsus incognita: ut vel ipse hæc aliquid aut conquestum suo saltém labore faceret; primùm Topographiæ suæ, deinde Expugnationis Hibernicæ materiam ibi colligere, studio grandi & diligenti inquisitione curavit. Cum itaque Comes per æstatem totam & hyemis partem morâ in Hiberniâ inus-

* *Mainar Pyrr.* id est, *mansio Pyrr:* de qua vid. Girald. Itineras. Cambriæ, lib. 1. cap. 12.

illi facta, remenso pelago in VValliam & Angliam remearet: Giraldus cum Senescallo Hiberniæ Bertramo de Verdun socius & rerum gerendarum testis relictus, ut studia prædicto plenius indulgeret, non solum congerendo sed etiam digerendo, usque ad Pascha sequens moram in Insulâ fecit. *Hæc de seipso Giraldus, libro I. de Vita sua, cap. 25. quibus & capite 28. deinde addit.* Cum itaque magni nominis in Insulâ tunc Giraldus extiterit & famæ præclaræ; inter Pascha & Pentecosten de Hiberniâ in VValliam transfretavit: ubi & Topographiæ suæ, cuius tractatum iam inchoaverat, consummationi studiosam ex toto mentem applicavit. Processu verò temporis opere completo & correcto, lucernam accensam non sub modio ponere, sed super candelabrum ut luceret erigere cupiens; apud Oxoniam, ubi Clerus in Angliâ magis vigeat & clericatu præcelleret, Opus suum in tantâ audientiâ recitare disposuit. Et quoniam tres erant in libro suo Distinctiones, qualibet recitatæ die, tribus diebus continuis recitatio duravit: primoque die pauperes omnes oppidi totius, ad hoc convocatos, hospitio suscepit & exhibuit. In crastino verò Doctores diversarum facultatum omnes, & discipulos famæ majoris & notitiæ. Tertio die reliquos scholares, cum milibus oppidanis & Burgensibus multis. Sumpuosa quidem res & nobilis: quia renouata sunt quædammodo antiqua & authentica in hoc facto Poëtarum tempora; nec rem similem in Angliâ factam, vel præsentem, vel ulla recollit antiquitas.

Huius Recitationi præmissa fuit Præfatio in Hibernicam Topographiam prima: cui in aliquibus exemplaribus titulum appositum inveni, Introitus in recitationem. In alijs duobus, fini Operis hæc ad Guilielmum Herefordensem Episcopum epistolam subjunctam reperi: in quâ ritibus recensentur insigniores Topographiæ hujus, sive Libri de mirabilibus Hiberniæ. Cui cum fabulosa complura inseruisse Giraldus insinuat: præter apologismum, quod primò in librum Expugnationis Hiberniæ Præfationi intexuit, hæc etiam in Retractionum suarum tractatu admonitionem subjiciendam præstitit. De Topographiâ Hibernicâ, labore scilicet nostro primævo ferè nec ignobili, ubi multa nova aliisque regionibus prorsus incognita (ideoque magis admiranda) scribuntur, hoc pro certo sciendum: quòd quorundam: quinimò & quamplurium, per diligentem & certam indagacionem à magnis ætæ illius & authenticis viris noticiam eliciimus; de cæterisque totius terræ famam potius secuti fuimus. De quibus omnibus cum Augustino sentimus: qui in libro de Civitate Dei, de talibus quæ solum fama celebrat nec certâ veritate fulciuntur loquens, nec ea affirmanda plurimum nec prorsus abneganda decrevit.

DE IVSDEM Giraldi Cambrensis in librum tertium Vaticanam EPIST.
Prologus, qui adjectus est, vice Appendicis, ad duos
eiusdem libros Vaticanæ Historiæ, de Expugnatione Hiberniæ.

Quoniam in prioribus libris *Merlini* vaticinia tam *Caledoniæ* quàm *Ambrosij* locis competentibus, prout res exigebat, inseruimus; *Ambrosio* verò dudum exposito, nondum *Caledoniæ* Britannicam exutus barbariem, usque ad hæc nostra tempora latuit parùm agnitus: nostræ videbatur interesse diligentiæ, tam ipsum ab antiquis & occultis scrutandâ inquisitione latebris, ut pulchrius elucescat, in commune deducere, & ab ignorantæ tenebris in lucem transferrere, quàm translatum quoque præsentis volumini coaptare. Non indecens enim, non incongruum videri debet, * id unde *authoritatem* & præscientiam nec non & *Vaticinale nomen* fortitur *Historiæ*, id ipsi statim *Historiæ* continetur: & ut ea quæ carptim & variè, prout ordo tractatus exigebat, dispersa per opus reperiuntur, ea in eiusdem operis con-

* id, reddat.

inentiâ, eo quo prolata sunt ordine, loco competenti Lector valeat invenire. plurima tamen quæ Vaticinalis, quisquis fuerit & undecunque proveniens, variè deprompsit & dispersè, sub certos redacta titulos, prout dicti causâ vel dicendorum materia potius coniungenda poposcerat, ad maiorem evidentiam series ordinata connexit. Nec indignetur inspector, nec in calumniam prorumpat lector delicatus, si ab historiâ tanquam ad fabulas converti videar: Non enim fabulosa sunt omnia, quæ falsitatis imaginem tenent; sicut nec verisimilia cuncta statim pro veris suscipienda.

Erat itaque *Caledonij Silvestris* solum hæctenus fama percelebris; & Britannicis tamen *Bardis*, quos Poetas vocant, verbo tenus penes plurimos, scripto verò penes paucissimos vaticiniorum eiusdem memoria retenta fuerat. Quoniam igitur *Merlini* istius expositionem Anglorum Regem *Henricum* secundum summopere requisivisse multoties audiveram: tanto propensius elaborandum in hoc dixi, quanto id ipsum & Principi placitum & posteritati profuturum pro certo compereram. Nam ut ait Poeta: *Principibus placuisse viris non ultima laus est.* Quinimò diligi à principe & digne cõmendari, major est laus quàm principiari. Illud enim fortunæ, istud virtutis est. In hujus igitur inquisitione libelli, cum penitimos *Cambriae* fines frustra pluries transpenetrasset: tandem viro sancto & literatissimo *Baldevvino* Cantuariorum archiepiscopi in salutiferæ Crucis obsequium laudabili per *Cambriam* legatione fungenti regio mandato comes effectus, in remotissimâ quâdam *Venedocia* provinciâ & Hibernico mari conterminâ, quæ *Lew* vocatur in veneratione quâdam ab antiquo repositum, operam adhibens & impensam, diu quæsitum desideratumque demùm non absque labore libellum elicui.

Functus igitur interpretis officio, peritis quoque linguæ Britannicæ viris mecum adhibitis, in quantum idiomatum permixta diversitas, verbo ad verbum plurima, sententias autem in singulis fideliter expressi. Sed quoniam sicut in alijs, sic & in istis *Bardorum* ars invida naturam adulterans multa de suis tanquam prophetica veris adjecit: cunctis moderni sermonis compositionem redolentibus quasi reprobatis & abjectis, sola veritatis amica sermonis antiqui rudis & planæ simplicitas diligenter excepta mentem allexit. Seriatim itaque singula depromens, & Vaticinali historiæ Vaticiniorum librum non incompetenter annexens; Barbaræ linguæ tenebras Latini luce sermonis illustravi: veritus quippe posterorum invidiam, si ea posteris inviderem. In publica namque commoda peccem, si vel hæc studia in tempus differam, vel negligenter omittam. Quibus expletis & in commune deductis, ad *Britannica Topographia* declarationem, Deo duce vitæ comite studiosus potentissimi animus aspirabit. Quia tunc mihi molliter ossa cubabunt; si trino saltem nostra diligentia beneficio (tanquam triplici funiculo difficile rumpendo) & longe sui memoriam in ævum extenderit, & favorabilem sibi posteritatis gratiam comparaverit.

Tradunt Brisones, & antiqua referunt historia, &c.

Sed hæc hætenus. Hujus enim tertiæ Distinctionis editio, & nova Vaticiniorum interpretatio suum adhuc saniori consilio tempus expectet; quia nondum venit hora ejus. Satius est enim ut veritas, quam perutilis & desiderabilis, aliquamdiu tamen suppressa lateat; quàm in lucem cum majorum offensâ præpropore pariter & periculose prorumpat.

R E C E N S I O.

Vt Hibernicam Topographiam triennij, ita Vaticinalem expugnationis Hibernica historiam biennij labore complevit: quemadmodum testatur ipse, tùm in Vaticinalis hujus historia libro. 2. cap. 31. tùm in inicio Præfationis prioris in Descriptionis Cambria libros duos: quorum primus, qui laudabilium inscribitur, à D. Davide Pouelo est editus, secundò illaudabilium prætermisso. In eâ verò præfatione, ad Stephanum Langtonum Cantuariensem Archiepiscopum scriptâ, Vaticinalem suam historiam duabus distinctionibus constituisse significat: neque plures eâ quâ typis vulgatam habemus continet editio. At in codicibus quibus ego sum usus Manuscriptis, author hunc Vaticiniorum librum subinde pollicetur; ut libro. 1. cap. 29. 30. 31. & 44. (nam in editis, Vaticinia, & ibi & alibi etiam aliquoties citata, desiderantur) atque secundum librum ita concludit. Novis de cæterò historicis tam indolis egregiæ gesta, digno coequanda stylo, nunc relinquentes; ad toties promissum Vaticiniorum librum transcamus. Deinde sequitur Liber tertius Vaticinij; vel hic potius, quem jam damus, in illum Prologum. Nam ipsum librum, sicut & Britannicam quam hic & alijs in locis promittit Topographiam, Giralduus nunquam videtur perfecisse. Hibernica verò expugnationis Historiam idcirco Vaticinalem à se fuisse inscriptam in hujus Præfationis vestibulo significat; quod ei Merlini vaticinia tam Caledonij quàm Ambrosij locis competentibus, prout res exigebat, inseruit. de quo utraque libro 2. Itinerarij Cambria cap. 8. sic ipse scribit. Non procul ab ortu Convvey, in capite montis Eryri, stat Dinas Emrys, id est, promontorium Ambrosij; ubi Merlinus prophetavit, sedenti super ripam Vortigerno. Erant enim Merlini duo: ille qui & Ambrosius dictus est (quia binomius fuerat) & sub rege Vortigerno prophetavit, ab incubo genitus, & apud Caermardhin inventus unde & ab ipso ibidem invento denominata est Caermardhin, id est, urbs Merlini. Alter verò de Albaniâ oriundus, qui & Calidonus dictus est, à Calidoniâ sylvâ in quâ prophetavit; & Sylvester, quia cum inter acies bellicas constitutus, montem horribile nimis in aëra suspiciendo prospiceret, demerire cœpit, & ad sylvam transfugiendo sylvestrem usque ad obitum vitam perduxit. Hic autem Merlinus tempore Arthuri fuit, & longè plenius & apertius quàm alter prophetâsse perhibetur. Merlinum suum Britanni Merdhyn vocant, & ab eo Caermardhyn denominatam censent: cum longè ante Merlinum natum urbs eâ Mariduni nomine Ptolemæo nota fuerit, Vt Ambrosius ille Maridunensis cognomen tum ab urbe potius traxisse dicens sit, quam urbs ab illo nomen accepisse. De fabuloso ejus ortu & rebus gestis, videri potest Ninius Britannus in Breviario suo, cap. 41. 42. 43. Galfridus Monemuthensis sub finem 6. libri Historiæ Britannicæ, Alanus de Insulis in Præfatione explanationum Prophetiarum ipsius, Vincentius Bellovacensis in Specul. Historial. lib. 20. cap. 30. Rabbi Abraham Zachutus in libro Iuchasin, Stephanus Forcatulus de Gallorum imperio & Philosophiâ libro 7. VVierus de præstigijs demonum lib. 2. cap. 16. Ioannes Twivnus Commentariorum Britannicorum libro 2. & alij plurimi. Ejus Vaticinia, Alexandri Lincolnienfis Episcopi jussu, Galfridus Monemuthensis Henrico I. regnante de Britannico in Latinum transtulit, & libro 7. Britannicæ suæ historiæ intexuit, quæ deinde, Henrico II. in Angliâ imperante; Alanus de Insulis Germanus additis Commentario-

* Topograph. Hibern. lib. 3. cap. 16. & in Descript. Cambriæ præfat. 2.

vum libri 7. illustravit. Eorum vanitatem, Præmio in Historiam sub Richardo I. & seditam, detexit Guilielmus Neubrigensis: quam superiori quaque sæculo perstrinxerunt, inter alios, Richardus Staniburghus postea rerum Hibernicarum libro 3. pag. 128. & lib. 4. pag. 181. Georgius Buchananus rerum Scoticarum lib. 5. (in Rege XLIV.) Guilielmus Camdenus in Guernaden-shire (pag. 504.) David Poulus in annotationib. ad Giraldi lib. 2. Itinerarij. Cambria cap. 8. & Epistola ad Guilielmum Fletervodam de Britannicâ historiâ rectè intelligendâ. quibus & Romanus librorum prohibitorum Index accedit, in quem Merlihi Angli (vel Britanni potius) liber obscurarum prædictionum est relatus. Poeticam vel jocosam potius Merlini fabulam versu heroico à Galfrido Monemuthensi descriptam in Bibliotheca Cottoniana vidimus. Ab eodem Prophetis Merlini Sylvestris (quem Britanni Merdlyn VVylht appellant) libellum in cæmnen redactum fuisse asserit Ioannes Lelandus, Commentar. in Cygnam Cantionem, voc. Britanniæ; & in Assertionem Arturij; ubi de funere Arturij ex eodem libello versus quosdam producit Merlini Caledonij à Theliesino vate, ut quidam volunt, edocti. Eosdem, versus, ut Theliesino vati inscriptos, citat etiam D. Ioannes Præseus equus auratus, in Historia Britannicâ defensione, (pag. 137.) ubi etiam carmina, vetustissima lingua Britannicâ conscripta, habuisse se significat Taliesini & utriusque Merlini, Ambrosiani videlicet & Sylvestris: quorum hunc (inquit ille, pag. 10.) tempore Aurelij Ambrosij à quo & nomen sumpsisse videtur, illum verò Vortigerni, Taliesinum vero tempore Mailgonis regis floruisse constat.

PROFESSIONES ab *Ostmannorum* in Hiberniâ Episcopis, ordinationis suæ tempore, Cantuariensibus Archiepiscopis factæ.

PROFESSIO.

Anno Christi
1074.

1. PATRICII, *Dublinensis Episcopi.*

Quisquis aliis præsidet, si & ipse aliis subiaceat dedignari non debet: sed potius obedientiam quam à subjectis suis desiderat habere, propter Deum studeat prælatis sibi per omnia humiliter exhibere. Propterea ego *Patricius*, ad regendam *Dublinam* metropolem *Hiberniæ* electus antistes, tibi (reverende Pater *Lanfrance*, Britanniarum Primas & sanctæ *Dorobernensis* Ecclesiæ Archiepiscopo) professionis meæ charitam porrigo: meque tibi tuisque successoribus in omnibus quæ ad Christianam religionem pertinent, obtemperaturum esse promitto.

Anno Christi
1085.

2. DONATI, *Dublinensis Episcopi.*

Ego *Donatus*, *Dublinensis* Ecclesiæ antistes, quæ in *Hiberniâ* sita est; Canonicam obedientiam tibi promitto & successoribus tuis, & *Lanfrance*, sanctæ *Dorobernensis* Ecclesiæ Archiepiscopo.

Anno Christi
1095.

3. SAMVELIS, *Dublinensis Episcopi.*

Ego *Samuel*, ad regimen Ecclesiæ *Dublinensis* quæ sita est in *Hiberniâ* electus, & atque (reverende Pater *Anselmo*, sanctæ *Cantuariensis* Ecclesiæ Archiepiscopo, & totius *Britanniæ* Primas) antistes consecrandus; tibi & omnibus successoribus tuis Canonicam obedientiam me per omnia servaturum promitto.

4. MALCHI, *Episcopi VVaterfordia.*Anno C
fti 1096

EGo *Malchus* Ecclesie *VVaterfordia* electus, & à te (reverende Pater *Anselme*, sancte *Canuariensis* Ecclesie Archiepiscopo, & totius *Britannia* Primas) antistes consecrandus; tibi & omnibus successoribus tuis Canonicam obedientiam me per omnia servaturum promitto.

5. GREGORII, *Dublinensis Episcopi.*Anno C
fti 1122.

EGo *Gregorium*, ad regimen *Dublinensis* Ecclesie quæ in *Hibernia* sita est electus, & à te (reverende Pater *Radulphe*, sancte *Canuariensis* Ecclesie Archiepiscopo, & totius *Britannia* Primas) antistes consecrandus; tibi & omnibus successoribus tuis Canonicam obedientiam me per omnia servaturum promitto.

6. PATRICII, *Limbricensis Episcopi.*Circa A
num 11

EGo *Patricium*, ad regimen Ecclesie *Limbricensis* electus, & à te (reverende Pater *Theobalde*, sancte *Canuariensis* Ecclesie Archiepiscopo, & totius *Britannia* Primas) per gratiam Dei antistes consecrandus; tibi, & omnibus successoribus tuis tibi canonicè succedentibus, debitam subjectionem & Canonicam obedientiam per omnia me exhibiturum fore promitto.

RECENSIO.

Livonia, a *ad Eoum maris Baltici littus porrecta*, in tres partes locis, & linguâ distinctas; Estiam, Lettiam & Curlandiam distribuitur. Estiæ sive (ut b *Crantzius* appellat) Estoniz provinciam ij incoluisse videntur, qui à c veteribus Græcis *Ofitzi* & *Ostiones*; à *Tacito* in Germaniâ suâ *Æstij*, ab *Eginhardo* in *Caroli Magni Vita Aisti*, à d *Saxons Grammatico* *Estones*, à nostris *Ostmanni* appellantur. Hos, duobus tribus fratribus *Amelano*, *Sitaraco*, & *Yvoro*, de *Norovagia* & insularum *Boveoliam* partibus, quasi mercatura exercenda prætextu, in *Hiberniam* advenisse, & maritimos portus statim occupasse, scribit e *Givaldus Gambrensis*. Factum hoc sub initium sæculi post natum Christum d. cimi: circa quod tempus, *Danos* in insulam ingressos cum *Hibernis* pugnasse, f *Caradocus Lhancarwanensis*, & *Haraldum Harfagir*, (sive, *Pulchricornum*) *Hiberniam* subjugavisse, ut refert, à quo *Griffithi filij Conani Principis Venadotia Vita* est conscripta. Ipse (inquit author ille) civitatem *Dubliniensem*, aliasque civitates, castella & munitiones ædificabat, ubi iam in huius regni possessione conquieverat: fratrumque alterum in unâ illarum quas considerat urbium præfectum constituit, quæ ille in usitato sermone vocatur *Porthlarg*; cuius posteritas in hodiernum diem eius urbis dominio potitur. *Givaldus* verò à tribus illis fratribus, *Ostmannorum* ducibus, tres præcipuas civitates constructas fuisse narrat: à quibus *Dublinæ* principatus *Amelano* cesserit, *VVaterfordiæ* (quæ *Hiberniæ* & *Cambriz* *Porthlarg* dicitur) *Sitaraco*, *Limirici* *Yvoro*. Atque hæc civitates illa sunt, qua-

a *Vandaliz* & *Saxoniz* *Alb. Crantzij Continuator. edic. VVitteberg. an. 1586. pag. 12.*

b *Alb. Crantz. Sueciz lib. 1. cap. 41.*

c *Pythæa Massiliensis, apud Strabonem, lib. 1. & Stephan. Byzant. de urbibus, in Orisior.*

d *Saxo. hist. Danic. lib. 6. fol. 55. edit. Paris. an. 1514.*

e *Givald Topograph. Hibern. distinct. 3. cap. 43.*

f *Caradot. Chron. Cambriæ, ann. Christ. 905.*

rum Episcopi à Lanfranco & ejus in sede Cantuariensi successoribus, id est, à Norman-
nia suis potius quàm ab Hibernis (inter quos advena vixerunt) ordinationem accipe-
re maluerunt. Nam, ut in Annalibus nostris ad annum 1095. notatum invenimus,
Norvagenfes sive Ostmanni, qui civitates Hiberniæ & maritima occupaverant, Nor-
manni vocati sunt. quod & modijs temporibus, omnibus Dania, Norvagia, Livonia
& reliquarum Borealium gentium cōmune nomen fuisse docti nōrunt. Ut omissam quod à
scriptore Vita Griffithi filij Conani est traditum; unum è tribus illis fratribus qui in Hi-
berniam venerunt, cum Norvagiensibus suis in Galliam concessisse, & Francis deut-
his sedes in Normannia fixisse. Hunc Rodolphum ille vocat, quem alij Rollonem; à
quo Guilielmus, & alij Normanni qui in Anglia regnaverunt, genus deducunt suum.
Professiones ex Cantuariensis Ecclesia eodæ Manuscripto, qui nunc ad Costonianam
Bibliothecam est translatus, desumpsimus. De Episcopis verò singulis qui eas ediderunt,
in Epistolarum Recensione aliquid est dictum: postremò tantùm excepto, à Theobaldo
ordinato, qui ab anno 1138. ad 1160. Cantuariensi sedi præfuit.

Anno Chri-
sti 964.

ÆDGARI Regis Anglorum Charta
de Osvaldes-lavv.

* Βασιλεύς,
rex.

Altitonantis Dei largifluâ clementiâ, qui est Rex regum & Domi-
nus dominantium, Ego *Ædgarus* Anglorum * Basileus, omnium-
que regum insularum Oceani quæ Britanniam circumjacent, cuncta-
rumque nationum quæ infra eam includuntur, Imperator & Domi-
nus; gratias ago ipsi Deo omnipotenti, Regi meo, qui meum impe-
rium sic ampliavit & exaltavit super regnum Patrum meorum. qui licet
monarchiam totius Angliæ adepti sunt, à tempore *Æthelstani*, qui pri-
mus regum Anglorum omnes nationes quæ *Britanniam* incolunt sibi ar-
mis subegit; nullus tamen eorum ultra eius fines imperium suum dila-
tare aggressus est. Mihi autem concessit propitia divinitas, cum *Ang-
lorum* imperio, omnia regna insularum Oceani cum suis ferocissimis
regibus, usque *Norvegiam*, maximamque partem *Hibernia* cum suâ no-
bilissimâ civitate *Dubliniâ*, Anglorum regno subjugare: quos etiam
omnes meis imperijs colla subdere, Dei favente gratiâ, coëgi.

Quapropter & ego *Christi* gloriam & laudem in regno meo exaltare, &
eius servitium amplificare, devotus disposui: & per meos fideles fauto-
res, *Dunstanum* videlicet Archiepiscopum, & *Athelwoldum* ac *Osval-
dum* Episcopos (quos mihi Patres spirituales & Consiliatores elegi) ma-
gnâ ex parte, secundum quod disposui, perfeci, &c. Et ipsis supradiçtis
meis cooperatoribus strenuè annitentibus, iam XLVII. monasteria cum
Monachis & Sanctimonialibus constitui; & si *Christus* vitam mihi tam
diu concesserit, usque ad quinquagesimum remissionis numerum meæ de-
votæ Deo munificentia oblationem protendere decrevi. Vnde nunc in
præsenti Monasterium, quod prædictus reverendus Episcopus *Osval-
dus* in sede Episcopali * *VViogrecestre*, in honore Sanctæ Dei genitricis
Maria amplificavit, & eliminatis Clericorum nanijs & spurcis lascivijs,
religiosis Dei servis Monachis, meo consensu & favore consultus,
locavit; Ego ipsis Monasticæ Religionis viris Regali autoritate confir-

* VVigornienſi.

CHARTA ÆDGAR I.

91

rao, & consilio & astipulatione Principum & Optimatum meorum corroboro & consigno. Ita ut iam amplius non sit fas neque ius Clericis reclamandi quicquam inde; quippe qui magis elegerunt, cum sui ordinis periculo & Ecclesiastici beneficij dispendio, suis uxoribus adherere, quàm Deo castè & canonicè servire. Et ideò cuncta quæ illi de Ecclesiâ possederant, cum ipsa Ecclesiâ, sive Ecclesiastica, sive secularia, tam mobilia quàm immobilia, ipsis Dei servis Monachis ab hâc die perpetualiter Regiæ munificentia iure deinceps possidenda trado & consigno, ita firmiter; ut nulli Principum, nec etiam ulli Episcopo succedenti, fas sit aut licitum quicquam inde subtrahere aut pervadere, aut ab eorum potestate surripere, & in Clericorum ius iterum traducere, quamdiu fides Christiana in Angliâ perduraverit, &c.

Facta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis DCCCCLXIV. Indictione VIII. regni verò Ædgar Anglorum Regis sexto, in regiâ urbe quæ ab incolis * *gleawuceastre* nominatur, in Natali Domini, festivitate Sanctorum Innocentium, feriâ quartâ.

* Gloucestria.

† Ego *Eadgar* Basileus Anglorum & Imperator regum gentium, cum consensu & Principum & Archiepiscoporum meorum, hanc meam munificentiam signo Crucis corroboro.

† Ego *Aelfryth* Regina consensu, & signo Crucis confirmavi. Ego *Dunstan*, Archiepiscopus Dorobernensis Ecclesiæ Christi, consensu & subscripsi.

Ego *Oswel*, Archiepiscopus Eboracensis Ecclesiæ, consensu & subscripsi.

Ego *Alferio* Dux. Ego *Brutnod* Dux. Ego *Aridgari* Dux.

RECENSIO.

Dum Epistolas re legerem, decimo saculo (quod propter scriptorum inopiam appellari consuevit * Obscurum) nullam notatam deprehendi. Quis defectus ut aliquo modo suppleretur, Ædgar Regis diploma visum fuit adijcere; in quo, quod omnes historia tacent, maximam partem Hiberniæ, cum suâ nobilissimâ civitate Dubliniâ, Anglorum regno subjugatam à se fuisse confirmat. Habetur illud inter Vigorniensis Ecclesiæ monumenta: ejusque exemplum inter archiva Regiæ in arce Londinensi asservatur, hoc autem præmissis. Edvardus Dei gratiâ Rex Angliæ, &c. & Dominus Hiberniæ, omnibus ad quos presentes litteræ pervenerint, Salutem. Inspecimus Chartam confirmationis Domini Ædgar quondam regis Angliæ progenitoris nostri, quam fecit Osvaldo Episcopo Vigorniensis & Monachis Vigorniensibus, in hæc verba. In libro Vigorniensis Ecclesiæ, quo de loci illius fundatoribus agitur, ille quem dedimus titulus est prænotatus. Charta Regis Ædgar de Osvaldes-law. quia mediante (ut ibi dicitur) B. Osvaldo, à Clericis in Monachos translata est sedes Pontificalis honoris. Antè enim, ut in ejusdem Osvaldi Vita scribit Andreas Lencander sive VVhittemannus Ramensensis canobij abbas, non monastici viri ipsius sanctæ institutionis regulæ erant in regione Anglorum, sed erant religiosi & dignissimi clerici: qui tamen thesauros suos, quos avidis acquirebant cordibus, non ad Ecclesiæ honorem, sed suis dare solebant uxoris, bus. Post hæc, ut addit idem, Ædgar regis obitu turbatus est status totius regni commoti sunt Episcopi, irati sunt Principes, timore concussi sunt Monachi, pavescit populi, Clerici læti effecti sunt; quoniam tempus eorum advenit. Expelluntur Abates cum monachis suis, iatroducuntur Clerici cum uxoribus suis: & erat error pe-

* Baron. in tomi 1 Annalius initio.

